

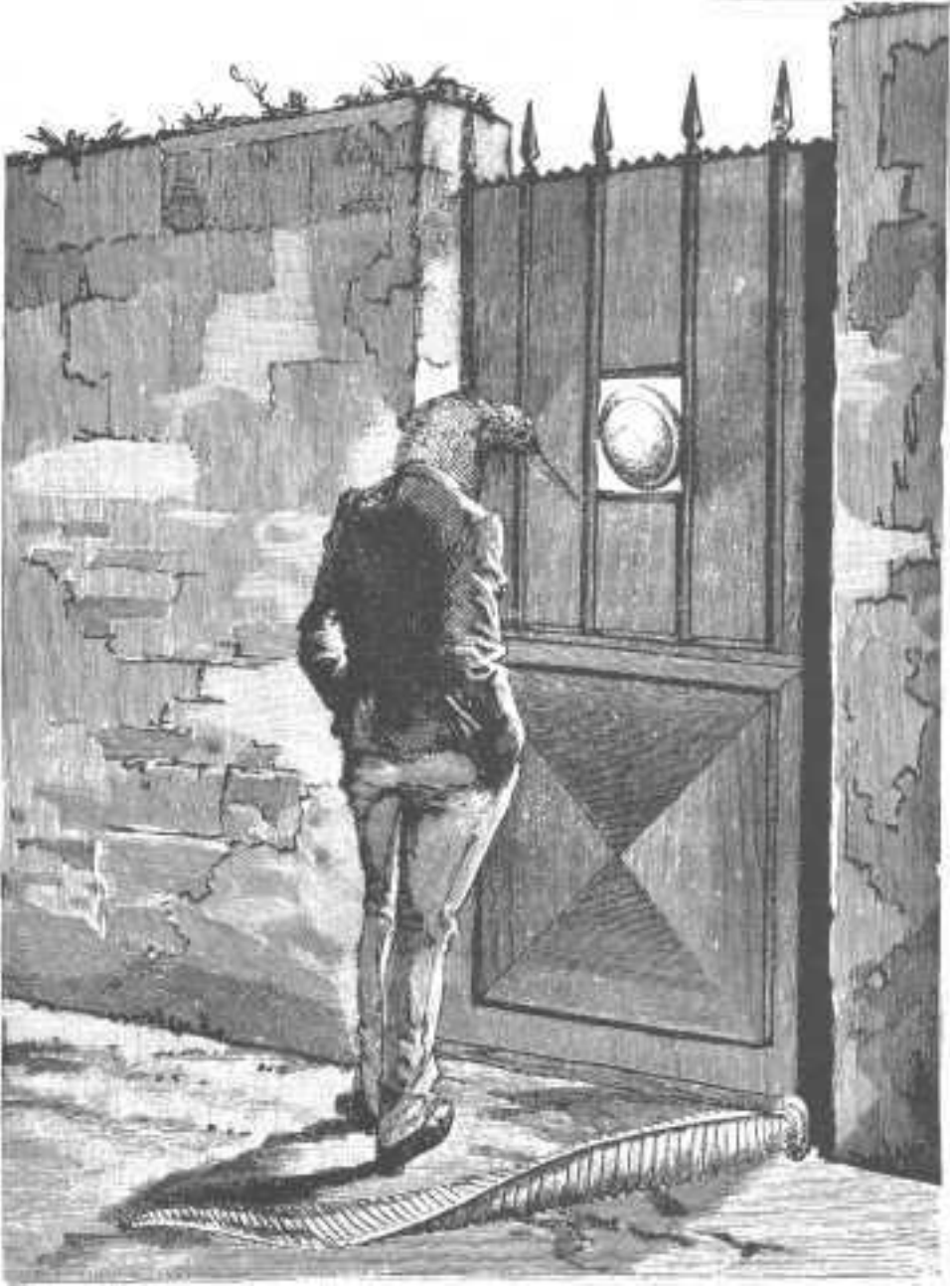
Hayalet Gemi

*Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz
o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen
hayalet geminin sisli şehir caddelerinde,
köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda,
çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış
luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş
meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş
kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini
mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta
geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yaşanan türden bir hayal...*

seyir defteri

Bazıları, Kubilay Han'ın dinsel inançlarının değişmesine yol açan Hevacra Tantra metninin konusunu merak etmezler. Bazıları, başkalarının rüyalarını merak etmezler. Bazıları Hitit İmparatorluğunun neden birdenbire çökmeye başladığını merak etmezler. Bazıları, geometri ile tanrısal töz arasındaki ilişkiyi merak etmezler. Bazıları karşılarında durmakta olan kapının ardındakini merak etmezler. Bazıları ise içlerinde yanan ateşi biç bir zaman söndüremezler..

İÇİNDEKİLER

üstü çizilmiş kişiler

MERAK ÜZERİNE BÜYÜK BÜYÜK LAFLAR
nazlı ökten

çıkılmaz sokak

MERAKLARIMIN KAÇINILMAZ DÖNÜŞÜMÜ
nejat aksoy

ölüdalga

SADECE MERAK ETTİM
pınar türen

fenerbekçisi

KÖRÖLASI MÉRÁKIM
yasemin sarıkaya

denizboncuklari

"YETER Kİ İÇİNDE OLSUN"
çiğdem çalkılıç

düşdeğirmeni

GÖRÜNÜŞ

orhan cem çetin

uçan hollandalı

54 NUMARA'NIN ESRARI
murat gülsoy

kara göründü!

MERAK PSİKOLOJİSİ
george loewenstein

başka bir dünya

MELANKOLÍ

muharrem aydın ırmak

sisdüşleri

YOKLAMA

ergun kocabiyik

sessiz alef

YAHUDİ DİYASPORADA GİZLİDİR
adnan kurt

30

zehiradası
CIZIRTI
faruk ulay

33

kimsesiz ılık
HAFIZADA BİR GÖRÜNTÜ ANI
zeynep günsür

34

gizli hazine
GÖZLER SAĞA
oliver sacks

36

med-cezir
KEŞİF SANATI
horg.ce freeland judson

38

kirli melekler
BOŞLUK
gül etin

39

yanlış pusula
THANATOS'UN KOANI: YARATICI ÖLÜM
h.tuğrul atasoy

41

deligömlegi
RESİMLER-NESNELER
miya-se

42

deligömlegi
DÖVME
derya erkenci'nin fotoğrafına not düşen nazlı ökten

43

şışedeki mesaj
KUZEY KUTUP DAİRESİNİN ÜSTÜNDE
türker artnaner

45

deja vu
KONUŞMALAR
yekta kopan

47

yalnızlığın oyuncakları
BENİ MERAK ETMİYORSUN
ahmet ortadağ

VE

kapak tasarımı
"Max Ernst, Une Semaine de Bonte" ÜZERİNE ÇALIŞMA
yalçın karaca

MERAK ÜZERİNE BÜYÜK BÜYÜK LAFLAR

nazlı ökten

Peki ya bilimsel merak? Dip balıkları neden yassı, yunuslar haberleşiyor mu gibi etliye sütlüye dokunmaz görünen soruların yanında insanların toplama kamplarında kobay olarak kullanılmasına, bir kaç kilometrelik bir alanda tek bir canlı bile kalmamasına, sakat çocuklar doğmasına neden olan bir bilimsel merak ta yok değil.

Gaston Bachelard, *La Psychanalyse du Feu* [Ateşin Psikanalizi] adlı kitabında Promete kompleksinden bahseder. Bachelard'm Prometesi, babasından annesinin sevgisini çalan Oedipus'a naziredir. Promete ateşi tanrılardan çalıp insanlara getirdiği için cezalandırılır. Promete kompleksi babasından bilgiyi çalmak isteyen çocuğu açıklar. Bilgiyi simgeleyen şey ateştir ve ateş yakmasını öğrenmek çocuk için, kendisinden saklanan ve yasaklanan bir bilgiyi elde etmek ve böylece büyümekle eş anlamlıdır. Barınağı ısıtan ve yaşanılır hale getiren ateş aynı zamanda onu kavurup yoketme gücüne de sahiptir; bu nedenle iradesine hakim olacak olgunluğa gelmediği varsayılan çocukta gizlenen bilgi. Ama o bilmek ister; büyümek için bu bilgiyi babasından çalmak zorundadır. Evden çaldığı kibritlerle uzaklaşıp kendisine ateş yakacak kuytu bir köşe arayan çocuk, merakını ateşin sıcaklığında eritmeye çalışırken babasına öykünmenin ötesinde onu yenmiştir. Büyümek belki de böyle bir şeydir: merak etmek, istemek, verilmezse önce gizlice elde etmek sonra açıktan açığa hak talep etmek (çocuk kalmış milletlerin sorunu belki budur albayım: tarih onlara umutsuzluğu öğretir; sonuçsuz kalacağını bildiklerinden merak etmemeyi de öğrenirler). Bali'de çocukları beklentisizlik eğitir. Ailenin diğer üyeleri çocuğun isteklerini ve somlarını karşılıksız bırakır ve o da zamanla herşeyi akışına bırakması gerektiğini öğrenir. İçine doğduğu kozmik düzene etki edemeyecek kadar küçük olduğunu öğrenecektir büyüdükçe. Merak tabii ki birçok kavram gibi çatallanır kendi içinde; bilimsel merak saygın ve onaylanır bir şeydir, anahtar deliğinin öte yanına duyulan meraksa bayağı ve saklanasıdır. Oysa günümüzde sadece ülkemizde değil, dünyanın birçok ülkesinde başka insanların kapalı kapılarının ardında neler olup bittiği saygın medya patronlarının vazgeçilmez geçim kaynağı ve mutlu yuvaların, kalesi yıkılmaz çekirdek ailelerin vazgeçilmez eğlence

kaynağı. İngiltere'de kraliyet ailesinin, soyluların özel hayatlarını merak edenler her hafta sırf bu konuya ayrılmış bir sürü dergi ve gazeteyi bir *soap opera* heyecanıyla takip ediyorlar. Paris metrosunda Uzakdoğulu bir kadını Danimarka kraliçesi bilmem kimin resimlerine gömülmüş görünce kafanızdaki tüm kategoriler darmadağın oluyor doğrusu. Fellini'nin bir zamanlar polislik ve çizgi roman ressamlığı yanında paparazzilik te yaptığını duymak insanı şaşırtıyor. Peki ya sıradan insanların hayatları? Onlar acı çekmeden giremiyor vizöre. Bir kameraman arkadaşım *reality show* muhabirlerinin cinayet işlenen bir eve girer girmez ilk aradıkları şeyin maktulun ya da katilin bir fotoğrafı olduğunu söylüyordu; insanlar tanımasalar da yüzlerini merak ediyorlarmış ölenin ya da öldürenin daha doğrusu ölümün. Ünlü ve zengin insanların hayatlarını merak etmekle "acı kaderlerinin kurbanı olmuş"ları merak etmek aynı şey değil ama bir çeşit tamamlayıcılıkları olduğu söylenebilir: ilkinde imrenmek ve katarsis var; ikincisindeyse "beterin beteri var haline şükret dostum"un gizli sevinci. "İyi ki onun yerinde değilim", "keşke onun yerinde olsaydım".

Peki ya bilimsel merak? Dip balıkları neden yassı, yunuslar haberleşiyor mu gibi etliye sütlüye dokunmaz görünen soruların yanında insanların toplama kamplarında kobay olarak kullanılmasına, bir kaç kilometrelik bir alanda tek bir canlı bile kalmamasına, sakat çocuklar doğmasına neden olan bir bilimsel merak ta yok değil. O halde iyi ve kötü diye iki tür bilimsel merak tanımlamak zorunda kalabiliriz. En çok insan en az maddi zararla nasıl yok edilir sorusunu soranlarla, sanayileşmenin yarattığı çevre kirliliğiyle nasıl başa çıkılır diye merak edenlerin aynı kategoride olduğu, ve hatta birincilerin ikincilerden çok daha kolay kaynak bulunduğu bir durumda bilimsel merakın saygınlığını

Hadi biraz komplo teorilerine girelim: şimdi herkes daha çok demokrasi istiyor - özellikle de çocuk kalmış milletler için albayım! Fakat üçüncü dünyanın çatlayıncaya kadar yemeye ve yerlere kadar itaate alışmış yöneticileri hantal gövdelerini zar zor taşıdıklarından ve de kurulu düzenin en ufak bir değişiklikte tepelerine yıkılacağını düşündüklerinden varolana sıkı sıkıya yapıyorlar. Değişimden ölesiye korkuyorlar çünkü günlük hesaplarının ve çıkarlarının değişime dayanamayacağını biliyorlar. Çünkü yerlerini "daha dinamik ve çağdaş kadrolar"a bırakmak zorunda kalacaklar. Değişim gerek çünkü Batı artık kapısına gelip dayanan üçüncü dünyanın baskısına dayanamaz oldu.

sorgulamak gerekmez mi? Elbette ki, ama şunu unutmamak gerek: merak yoksa som da yok! Soru yoksa itaat var! Doğal olarak sistem sorulan da içine kabul edecek denli yayılmaya, yenilenmeye müsait, ama güçlü olduğu yerlerde. Güçlü olduğu yerlerde soruları ve alternatifleri kabul ediyor sistem; zayıf olduğu yerlerde ezip yok ediyor başa çıkmayı beceremediği için (Okuduğunuz okulları düşünün bir; önce doğru soruyu sormayı ve sonra onun cevabını aramayı mı öğretiler size yoksa ezberlenip gerektiğinde cevaplan verilecek sorular olduğunu mu?). Kendine güvенеbildiği, kendini yeniden üretebildiği yerlerde soru işaretlerinden kanallarını genişletmek için faydalıyor, alt kültürlerle önce şöyle bir küçümsemeyle karışık bulantı duygusuyla bakıyor sonra törpüleyip asimile etmeye çalışıyor bir yanılla. Birkaç yıl önce sokakta tuhaf bakışlarla süzülen giysiler ve takılar birkaç yıl sonra giyim endüstrisinin ışıltılı podyumlarında baştacı ediliyor. Daha birkaç yıl öncesine kadar batı metropollerinde Güneydoğu Asyalılar ve *piercing* (vücutun çeşitli yerlerine delikler açıp takılar takmak) meraklısı *punklar* dışında kimsede göremeyeceğiniz hızmalarla iyi aile kızları bile cirit atıyor ortalıkta. Genç anarşistlerin ve bağımsız solcuların bit pazarlarından üçotuz paraya edindikleri kenarları beyaz şeritli kullanılmış eşofman üstleri süper lüks dükkanların vitrinlerini süsledi geçtiğimiz yıl. 70'li yılların ikinci yarısında zenci gettolarında *block partierle* yayılan rap müziği -ki *Last Poets* gibi

babaları *Black Power*'in devrimci söylemiyle örtüstüler- şimdi oradan çıkıp tüm dünyaya, İngiltere'de Hintliler'den Almanya'da Türkler'e kadar (ne de olsa herkesin zencisi kendine) uzandı bile. Üstelik sadece 'alttakiler'in değil, sulandırılmış versiyonlarıyla 'üsttekiler'in müziği de olarak. İlk çıktığında orta yaşın üzerindeki WASP'ları (white, anglo-sakson, protestant) dehşete düşüren *rock'n roll* şimdi kendi orta yaş kuşağına sahip.

Sistem tüm bunlara açık çünkü katılımı arttırabilmek için sorgulanmaya ihtiyacı var. Hiç som sormayan bir itaat sürekli büyüüp genişlemek zorunda olan sistemi tıkar çünkü. Gücsüz olduğu yerdeyse bugüne kadar çok ta yaratıcı ve üretici olması beklenmediğinden kabızlığını ve müsamahasızlığını sürdürmekte inat ediyor. Hadi biraz komplo teorilerine girelim: şimdi herkes daha çok demokrasi istiyor- özellikle de çocuk kalmış milletler için albayım! Fakat üçüncü dünyanın çatlayıncaya kadar yemeye ve yerlere kadar itaate alışmış yöneticileri hantal gövdelerini zar zor taşıdıklarından ve de kumlu düzenin en ufak bir değişiklikte tepelerine yıkılacağını düşündüklerinden varolana sıkı sıkıya yapıyorlar. Değişimden ölesiye korkuyorlar çünkü günlük hesaplarının ve çıkarlarının değişime dayanamayacağını biliyorlar. Çünkü yerlerini "daha dinamik ve çağdaş kadrolar"a bırakmak zorunda kalacaklar. Değişim gerek, çünkü Batı artık kapısına gelip dayanan üçüncü dünyanın baskısına dayanamaz oldu. Ama hem serbest piyasa eşittir demokrasi ve özgürlük demek, hem insan hakları bayrağını en önde taşımak hem de sınırları kapamak olmaz; bu, Batı'nın ideolojik meşruiyetini sarsar. Demokrasi, refah ve eşitlik bayraklarının ideolojinin göklerinde nazlı nazlı dalgalanışına kanan mültecilerin akınına uğrayan batılı ülkeler şimdi metropollerini -kendi *outsider'ları* yetmiyormuş gibi- istila eden "yabancıardan uzun vadede kurtulmanın tek yolunun bu insanların ülkelerinin yaşanır hale gelmesi olduğunu anladılar belki. Arka bahçelerini çöplük olarak kullanmanın pek te akıllıca olmadığını, çünkü bir süre sonra kokunun ve sineklerin dayanılmaz hale geldiğini farkettiler. İşte böyle komplo teorileri iyidir albayım, böylece çocuk kalmış milletler sorumluluğu üzerlerinden atıverirler. Bizi aşan şeytani güçlerin işidir herşey. Ancak buradan, komplo teorilerinde gerçeklik payı olmadığı sonucunu çıkaramayız. Hep söylerim: paranoyak olmam takip edilmediğim anlamına gelmez.

MERAKLARIMIN KAÇINILMAZ DÖNÜŞÜMÜ

nejat aksoy

Neden-sonuç ilişkileri olmadan yaşamanın ne kadar zevkli olabileceğinin düşünürken, eski uygarlıklar içinde meraksız yaşamayı becermiş olanlar var mı diye merak ettim. Ama hemen bunu öğrensem ne işime yarayacak diye düşündüm ve merak etmekten gene vazgeçtim.

Yaşamım boyunca hep merak ettim... Merak etme ve merakımın giderilmesi için yaptığım çalışmalara harcadığım zaman, yeme-içme ve eğlence için ayırdığım zamandan hep daha fazla oldu. Küçüklüğümde, herkesi kendim gibi meraklı, bütün yanıtları bilen kimseler olarak görür, herşeyi onlara sorardım.

Çok kısa bir süre hayal kırıklığına uğramama yetti. Benim merak ettiklerimle onların arasında en ufak bir benzerlik yoktu. Garip olanın ben mi yoksa onlar mı olduğunu fazla düşünmedim; ama herkese soru sormaktan da vazgeçtim. Deneyerek keşfetme ve ilkokula gitmeden önce öğrendiğim okuma sayesinde, kendime meraklarımı doyuracak yeni bir yol buldum. Elime geçirdiğim okunabilecek ne varsa (her zaman tümünü anlamasamda) okudum ve deney yapabileceğim ortamları hazırlayabilmek için hiç bir zorluktan yılmadım.

İlkokul benim için tam bir işkence yeri idi. O anda öğrenmeyi istemediğim bazan gereksiz bulduğum yada zaten bildiğim şeyleri beynime boca etmeye çalışan öğretmenler ve ne için orda olduklarını bilmeyen/bilemeyen yaşatlarımla geçen beş sıkıcı kış! İşkence ve sıkıntı ortaokul-lise yıllarında da sürdü. Bir şeyleri "öğrenmeye" mecbur bırakıldığım için yada o sıralarda ilgi alanımın dışında olduğu için, mümkün olabilen en az bilgi ile liseyi bitirdim.

Genel yetenek sorularını çözmedeki becerim sayesinde girebildiğim üniversitede işler değişti; meraklarımı doyurmak için derslerde edindiğim ipuçlarını da kullanarak ve çokça vakit ayırdığım kendi yöntemlerimi de kullanarak, daha kısa sürelerde yanıtlara ulaşabileceğimi anladım. Ama bu arada "öğrenmeme" inadım ve öğrenme özgürlüğüne inancım yüzünden üniversiteyi beş yılda bitirebildim.

En önemli sınavlardan önce bile, eğer o anda daha

farklı bir şeyi merak ediyor isem, mutlaka onu öğrenmek için çalıştım. Meraklarım beni tam bir maymun iştahlıya döndürmüştü. Konu ne olursa olsun, merak etme derecem belli bir sınırı geçmez, herşeyi bırakır ve o konuyla uğraşırdım. Ön bilgileri edinerek az çok konuyu anladıktan sonra, mutlaka ilgilenmeye değecek başka bir şey bulur ya da eskiden yarım bıraktığım meseleleri "halletmeye" yeniden dönerdim.

Zamanla sınır tanımayan meraklarımın, ne yazık ki çok sınırlı olmaya mahkum vaktim ile, ne kadar doyurulabileceği konusunda hiçte hoş olmayan acı gerçeği anladım. Çok şey hakkında yüzeysel bir bilgi edinmem artık çok daha kolay bir hale gelmişti, ama herhangi bir konuda biraz daha fazla bilgi edinmeye kalkıştığımda, bende olmayan sabır ve yöntemlere de ihtiyacım oluyordu. Nedenlerim arasında askerliğimi geciktirmek ve çalışmalarımı daha rahat ve uygun koşullarda sürdürebilmeyi umduğum yurtdışına gidebilmek için pasaport almak olsa da, esas amacım olan merak etme ve giderme yöntemlerini iyice öğrenebilmek için başladığım yüksek lisans ve doktora çalışmalarım, kolay olmasa da, kendimce gerçeği bulmama yardım etti. Merak ettiğim konunun tüm detaylarını öğrenmeyi, yeni şeyler de bulup bulgularımı başkalarına bildirmeyi, deneysel araştırma yapmanın güçlüklerini, sabır gösterebilmeyi, hayal kırıklıklarını başarıya çevirebilmeyi öğrendim.

Doktoramı bitirdikten sonra ise meraklarım yüzünden yedi yılımı nasıl boşa harcadığımı anlamam bende ikinci bir hayal kırıklığına yol açtı. Üniversiteyi benden çok sonra bitirenlerin bile, benden kat kat fazla maaş aldıkları ve benim vakit bulamamam yüzünden bıraktığım spor dahil yapmak isteyip de yapamadığım birçok şeyi, pek de yetenekli olmamalarına rağmen, uzman durumunda yapmaları beni iyice çileden çıkardı. "Akademik dünya"da işlerin nasıl yürüdüğünü incelediğimde

Bilim yapabilmeniz konunuz, çevreniz ve önceki çalışmalarınızın başarısına bağlıdır. Sistem içerisinde başarısız sayılabilecek, ismi duyulmamış bir sürü "bilim adamı" da vardır. Bir çok insan ömrünü doktora sonrası çalışmalarla akademik bir iş bulamadan geçirir. Şans ve başarısızlık bilimin/bilim yapmanın doğasında vardır. Yayınların bir çoğunu hiç kimse okumaz, bir kısmının hemen yanlış olduğu gösterilir, bir kısmı ise hiç kimsenin işine yaramaz. Bilim yapma işinin genel dinamiği bir çan eğrisiyle açıklanabilir. Başarılı insan sayısı çok azdır ama onların varlığı için başarısız olanlar da gerekir.

"hocalar" tarafından emirlerine yakın bir konumda görülen araştırma görevlisi pozisyonunun o kadar da kötü olmadığını anladım. Bilim adamlığı yapmanın rahiplikten farklı olmadığını da idrak etmemle birlikte, bütün bunların başıma gelmesine neden olan meraklarımı lanet okudum ve bir daha hiç bir şeyi merak etmemeye karar verdim.

Neden-sonuç ilişkileri olmadan yaşamamanın ne kadar zevkli olabileceğinin düşünürken, eski uygarlıklar içinde meraksız yaşamayı becermiş olanlar var mı diye merak ettim. Ama hemen bunu öğrensem ne işime yarayacak diye düşündüm ve merak etmekten gene vazgeçtim. Birisi yada birşey bana herşeyi açıklasa, herşeyi bilen birisi olsam ne olurdu diye düşündüm ve merak etmekten iyice vazgeçtim. İlle de bir şeyleri merak edeceksem, yanıtlarına gazetelerin verdiği ansiklopedilerden, paparazzi programlarından kolayca ulaşabileceğim şeyleri merak etmeye karar verdim. Bir de futbolu sevmeyi becerir, iskambil, satranç oynamaya alışırsam mutlu olmamam için bir neden kalmaz, hem daha "sosyal" biri olurum hem de vaktim anlamlı bir şekilde geçer diye düşündüm. Ama beceremedim.

Sonunda profesyonel bilim adamı olmaya, kendi paramı kazanarak bu parayla istediğim gibi bilim yapmaya karar verdim. Yıllarca çalışıp bunu gerçekleştiremememe gibi "kelek bir, duruma" düşmemek için de kendime bir uyulacak kurallar dizgesi hazırladım: İşime yaramayacak ve bana para kazandırmayacak şeyleri, en azından şimdilik merak etmeyeceğim; insanlık ve doğaya düşman

araştırmalar yapıp bu yolda teknolojiler geliştirmeyeceğim ; daha iyi bir yaşam sağlamanın maddi ve manevi bedellerini hep gözönüne alacağım gibi...

Bilim, insan eğer içinde ise, farklı bir görünüme sahip... Meraklarını gidermek ve ahlaki değerlerini geliştirmek için çalışan bilim adamları devri tükenmek üzere! Artık bir şeyleri keşfedip Nobel ya da benzeri ödüller almak, toplum tarafından saygı görmek ve başlıca güdüsü insanlığın yararı olan bilim adamları bile azaldı. Doktorasını tamamlamış birisinin özgürce bilim yapması artık mümkün değil. Kişi bir üniversitede iş bulmak ve araştırma yapabilmek için para bulmak, çok az maaşlarla yetinmek, meslektaşlarının primatlardan farklı olmayan davranışlarına katlanmak ve zamanla uyum göstermek gibi sorunlarla karşılaşacağını önceden kabullenmelidir. Herhangi bir üniversitede iş bulmak kolaydır, ama iyi bir üniversitede hele birde istediğiniz coğrafi bölgede çalışmak istiyorsanız şansınız iyice azalır.

"Gerçek bir üniversite"ye başvurduysanız doktora çalışmanızın konvusu ve konuya hakimiyetiniz en önemli faktördür. Aktüel konularda çalışma yapmayanların işe girme şansı çok azdır. Bunlar ise, doğal olarak, parayı veren hükümetlerin ve dev şirketlerin seçtiği konulardır. Bu konular dışında çalışma yapan araştırma guruplarının para bulması iyice güçleşmiştir. Moda olan bir konuda önceden düşünerek ya da şans eseri çalışma yapmış olmanız da işinizi garantilemez, çünkü sizin gibi "uyanık" yada "şanslı" birçok aday vardır.

İşe girmenizle birlikte esas sorunlar başlar. En kısa zamanda en çok yayını yapmak, isminizi duyurmak, ne kadar zeki ve çalışkan olduğunuzu kanıtlamak zorundasınızdır. Ve daha çalışmalarınız sürerken, en çok üç yıllık sözleşmeli olduğunuz için, yeni bir iş aramaya başlarsınız. Asgari ücret düzeyindeki maaşınız biraz daha artar. Belli bir sürünme sürecinden sonra çok az sayıdaki akademik pozisyonlar için şansınızı denemeye başlarsınız. Eğer girmeyi başırırsanız bilim yapabilme garantiniz yoktur ama idare edecek bir para ile ömür boyu görece rahat bir yaşamı garantilersiniz. Bütün bunlar ABD için de geçerlidir.

Bilim yapabilmeniz konunuz, çevreniz ve önceki çalışmalarınızın başarısına bağlıdır. Sistem içerisinde başarısız sayılabilecek, ismi duyulmamış bir sürü "bilim açkımı" da vardır. Bir çok insan ömrünü doktora sonrası çalışmalarla akademik bir

iş bulamadan geçirir. Şans ve başarısızlık bilimin/bilim yapmanın doğasında vardır. Yayınların bir çoğunu hiç kimse okumaz, bir kısmının hemen yanlış olduğu gösterilir, bir kısmı ise hiç kimsenin işine yaramaz. Bilim yapma işinin genel dinamiği bir çan eğrisiyle açıklanabilir. Başarılı insan sayısı çok azdır ama onların varlığı için başarısız olanlar da gerekir. Diğer gelişmiş ülkeler daha farklıdır ama temel uygulama aynıdır.

Ülkemizde de akademisyen olabilmek gitgide güçleşmektedir. ABD de uygulanan acımasız ama bir anlamda doğru sayılabilecek kıstasların yerini şişirmeler ve türlü türlü etiketler alır. Burada bilimin öğretilmeyeceği, esasında asıl işleri tam da bu olan, kaşarlanmış akademisyenler tarafından öylece kabul edilir. Çünkü kendi ülkelerinde doktora yapmış kişileri kabul etmemek için ellerinden geleni yaparlar. Bizdeki ilkökul sayısından daha fazla olan ve çoğu için kalite açısından da aynı nitelemenin rahatça yapılabileceği, ABD üniversitelerinin birinden tıngır mıngır gelen birisinin yardımcı doçent olma şansı çok daha fazladır. Akademisyenler kendi işe yaramazlıklarının kanıtı değilmiş gibi, başarısızlıkların suçunu öğrencilere yüklerler. Az olan maaşlarına "katlanırlar", çünkü çoğu ailece zaten zengindir ve bu sayede dışarıda okuyup "hoca" konumuna gelmişlerdir yada isimlerini kullanarak kazandıkları parayı dışarıya işler yaparak kat kat fazlalaştırırlar. Araştırma ve alt yapı için para harcanmasını bir türlü kabullenemez bu paranın çevre güzelleştirmesi için kullanılmasını daha uygun bulurlar.

Özel seçim yöntemleriyle TÜBİTAK ve bazı kurumların dil öğrenmek ve doktora yaparak geri dönmek üzere gönderdiği beyin özürlüler (iyiler için söz meclisten dışarı) dışında kendi gayretleri ile burslu veya burssuz okumuş ama yetenekli kişiler, bu üniversitelere bilgilerini aktarmak, eğitmek ve araştırma yapmak üzere gelirler ve en çok dört yıl içerisinde miskinleşip çevrelerine küserler yada tüccarlaşırlar.

Bizim gibi on yıllarca "gelişmekte olan" ülke statüsünde tutunmaya çalışan ülkelerin bilim alanında gelişmiş ülkeler karşısında, rekabet şansları çok az. Az gelişmiş ülke rallide Serçesiyle yarışma durumunda iken gelişmiş bir ülke Ferrarisıyla uçuyor. Serçenin şoförü ne kadar usta olursa olsun Ferrariyi geçme şansı çok az. Fazla yakıt tüketmesi, rahat olmayan kullanımı, aşırı miktarda eksoz gazı, gürültüsü ile çevresine verdiği zarar ve sifıra yakın

can güvenliği de cabası. Gelişmiş ülkelere yapılan şoför transferleri, bu yarışlarda en az diğerleri kadar başarılı olunabileceğini gösteriyor, yeterki iyi bir araba ve tamir ekibi olsun. Ne yazıktır ki araba ve alt yapı sağlanacağına şoförler bu ülkelere eğitime gönderiliyor ve döndüklerinde aynı şartlarda yarıştırılıyorlar.

Kanımcı bilim adamlarının ne için bilim yaptıklarını sorgulamaları acil bir gereksinim durumuna gelmiştir. Bilim adamlığı sıradan bir meslek haline gelmektedir ve bu büyük bir tehlikedir. İnsancıl değerleri olmayan bir bilim adamının verebileceği zarar parasını ödeyemediği için hastasını ölüme terkedeabilen, hiç çekinmeden gereksiz yere ameliyat yapabilen doktorların verebileceği zarardan çok daha fazladır. Bilim dünyasında, bilim adamlarının inisiyatiflerini kaybetmeleri ve yanlış kişilerin bu işi yapmayı seçmeleri sonucunda, büyük ve kötü yönde bir değişim yaşanmıştır. Kısıtlı para yüzünden, özgür bilim bağımlı bir hale dönüşerek bilim adamlarını da köleleştirmiştir. Bunun sürmesi durumunda bugünkü anlamıyla üniversiteler de yok olacaktır. Araştırmacıların çoğu artık daha iyi para veren şirketler için çalışmaktadır. Bunun, zararı ise, bilginin artık paylaşılmadığı ve daha önemlisi toplum yararına olma şartı aranmadan yalnızca para kazanmak için kullanıldığı bir dünyadır.

Üniversitelerde yapılan bilim eğitim, toplum yararı, açıklık ve en önemlisi özgürlük içermelidir. Araştırmalara verilecek olan paranın kısıtlı olması ve alanların hükümetçe seçilmesi hemen çözülmesi gereken büyük sorunlardır. Soğuk savaş döneminin sona ermesiyle araştırmalar için ABD'nin verdiği paralar yarı yarıya azalmıştır. Bu bilim adamlarının aslında savaş teknolojisi ürettiklerinin en iyi kanıtıdır. Bu yöndeki üretim şüphesiz başka yönleriyle büyük gelişmeler sağlasa da ahlaki açıdan tartışılmalıdır.

SADECE MERAK ETTİM

pınar türen

Yeryüzünde herhangi bir hareketin gerçekleşebilmesi için en temel gerçeksini kuşkusuz enerji kaynağıdır. Bence insana ait merak da bu itici güçlerin başında gelir. 'Şu dağın tepesinde ne var' yada 'bu suyun dibinde neler oluyor acaba ' diye başlayan keşifler; kişisel meraklar sayesinde ortaya çıkan buluşlar...bilimsel gelişmede merakın payını gösterir. Teoriler hipotezlerden, hipotezler de sorulardan ortaya çıkar. Felsefede veya kimyada olsun çoğu som kaynağını bilinmeyene ilgiden yani merakdan alır. Bu arada gündelik hayatlara nüfuz etmiş merak da insan yaşamının önemli bir parçası olarak karşımıza çıkar.

0-6 yaş arasına damgasını vuran merak öğrenmeye giden yoldur. Elini merakla sobaya doğru uzatmayan çocuk, sobanın yakıcı bir madde olduğunu ve bu hareketinin annesini çıldırttığını asla öğrenemez. Çocuk gelişimi ile ilgili teorilerde çocuklarda öğrenmenin dikkat, ilgi ve merak yoluyla oluştuğu savunulmakta. Annesinin örtünün altına sakladığı oyuncu algalama sınırı dışında olsa dahi büyük bir ilgi ve merakla takip eden çocuk çevreye karşı gösterdiği pozitif ilgiyle normal gelişen çocuk izlenimi uyandırır (bu tip şeylere meraksız kalan çocukların ileride çeşitli öğrenme zorlukları çekecekleri düşünülebilir!). Hayatın ilk yıllarında öğrenmeyle iç içe giren merak gündelik hayatlarımıza damgasını vurmaya ilerleyen yaşlarda ela devam eder. Merakla başlayan hobilerden tutun da okunan kitaplara, gidilmeye çalışılan diyarlara hatta aşklarımıza kadar, yaşantılarımızın içinde buluruz merakı.

Ancak merak her zaman bilinçsizce bize yön veren çocuksu ve saf bir ilgi değildir. Merağın bir yüzü ele insanın içindeki şeytanı hareketlendirir. Kim açmak istemez ki pandoranın kutusunu? İçinden ne çıkar diye kuailan hayallerle pekişen merakla yaşamayı mı yoksa cesareti toplayıp 'ne olursa olsun' diyerek kapağı açmayı mı seçiyorsunuz? Hadi cesareti bulduk ve açtık diyelim bu duamızda da genelde kapağı ardına kadar açmaktansa azıcık aralayıp şöyle bir göz gezdirmeyi çoğumuz tercih ederiz ki böylece dengeler bozulmadan merak giderilebilir. Sonuçta insanın kendisine yönelik merakları çevresine yöneliklerin yanında çok daha sönük kalır. Kendi çocuğundan çok komşunun çocuğunun ne yaptığı ile ilgilenenler ya da kendi hayatının tikanıklığını hiç merak konusu

etmeyerek soap operalarındaki entrikalarda kaybolanlar vesairi vesaire bilinçli veya bilinçsizce yanlış yere yönlendirdikleri meraklarıyla kendilerini keşfedemeden yaşarlar.

Hepimiz öyle yada böyle merakımızın piyonu oluruz. Birgün merakımı yenemeyip bir pavyona gittim. Birçok Türk filminin baş mekanı, çocukluğumda ne eğlenceli, gençliğimde ne iğrenç dediğim bu garip mekan bu defa da psikososyal açıdan ilginç geliyordu. Önde bir masaya oturdum ve o andan itibaren belki de ilk defa kendimi gerçek bir filmin karesi gibi hissettim. Belli etmeden etrafı süzmeye çalışırken aynı şekilde başkaları tarafından süzülüğümün de farkındaydım. Meraklı bakışlarımı masalarda oturan kadınların yüzlerinde, ellerinde gezdirip, yanlarındaki adamların bakışlarına dalmışken sahne alan şarkıcının ciyak sesiyle yerimden fırladım 'bu yüzden her gece ben her gece üzül...' Aman tanrım filmler bu kackır gerçek olabilir miydi? Sesi bu kadar kötü olan bu cılız kız bin kere seyredilmiş köyün güzel kızı kaçıp büyük şehre düşer orada da bir anda kendisini pavyonda şarkı söylerken bulur senaryosunun ta kendisiydi. En çok merak ettiğim tanımadıkları kadınlara içki ısmarlayan bu erkeklerin ne anlattıklarıydı. Muhtemelen orta, orta-alt tabakadan , evde kanlan ve birkaç çocuğu olan sıradan aile reisleriydi işte (hani eve istedikleri saatte gidebilenlerden). Yo hayır merak etliğim şablona uyan hayatları değil, yabancı bir kadının elini tutup yada en fazla bacağına dokunup anlatılan (ne anlattıklarını maalesef pek duymadım) şeylerin nasıl bir haliyetiruhiyyeoluşturduğu idi.

Başkalarına karşı duyulan merak kendinden kaçışın da bir yoluydu. Benim ne işim vardı burada? Belki bir daha hayatım boyunca hiç gelmeyecek belki de gelmemek için kendimi zorlayacaktım. Zorla burnumu soktuğum bu hayatın aslında beni çektiğini içimde saklayarak kendimden başka tarafa yönelttiğim merakım sayesinde diğer hayatlara sadece değerek ama asla içine girmeyerek ve bu sayede 'acaip' hayat tecrübesi kazandığımı zannederek yaşayacağım. Hiçbir zaman hayat kadını, artist veya yankesici olmayacağım sadece onları merak ederek kendimden uzak tuttuğum merakımla başka hayatlar üzerinden yaşayacağım. Galiba daha fazlası için yeterince meraklı değilim.

KÖROLASI MERAKIM

yasemin sarıkaya

Başından kimbilir neler geçip karşımda iç çamaşırları ve siyah teniyle dayanılmaz bir zıtlık oluşturan san naylon peruğuyla oturan kadının neden kendi kendine konuşur olduğunu yanındaki rahatsız bakışlı adam merak eder mi diye merak ediyorum bu akşam trende. Yaşamları öykülere, romanlara, filmlere esin kaynağı olduğu halde bizzat kendileri neden bu kadar hayatın kıyısındaclır ve neden kompartımanın en uzak köşesinde, mahallenin en ücra sokağında, parkların kuytularında unutulmuş bir bankta yalnız başlarına durur da bu tutunamayanlara kimseler ilgi göstermez diye düşünür oldum.

Öykünün okuyucularından kimileri belki ama öykünün içindekilerden kimseler merak etmedi "beyaz mantolu adanm"ın hikayesini, kimseler sorup öğrenmedi. Neden beyaz mantosu üzerinde su birikintilerine bakarak gezinir diye aklımdan geçirdim bir an. Hoş sorsalar da cevap verir miydi bilinmez.

Birden kafamı çevirip pencereden dışarı bakmaya başladığımda annemin seyrek aralıklarla şehir kalabalığına karıştığı zamanlarda "günün bu saatinde nereye gider, ne yapar bu insanlar?" diye ciddi bir hayret içerisinde kalışını hatırlayıp ben de aynı şeyi merak eder oluyorum. Belki bu yazının içinde bir yerlerde de olduğu gibi okuyuculara sorulan 'değil mi?, ne dersiniz?, bilir misiniz?' gibi sorulara okuyucular ne cevap verir, bir günde kaç kişi geçer bu üst geçitten, otobüs duraklarına asılı afişlerdeki insanların dişlerini kimler karalar, yoksa gökyüzünü her sabah maviye hakikaten Dalgacı Mahmut mu boyar gibi gündelik ve çocuksu meraklanma dalıveriyorum birden.

Sonra yerde duran gazetenin sayfalarından zihnime hunharca bombardıman eden komplo, terör ve sosyete haberlerinin etki alanına giriyorum. Düşmanların oynadıkları oyunların sahiden ne tür oyunlar olduğunu ve sözü edilen bu tarihsel düşmanların gerçekte kimler olduğunu, asgari ücreti eğlence konusu yapan sosyete programlarındaki sosyete mensuplarının sorulara verdikleri

cevaplardan hiç mi utanç duymadıklarını merak ediyorum. Fotoğraf karelerine sıkışmış şiddetin altında yer alan her şeyin kontrol altında olduğu ve vatandaşın güvenliğinin sağlanacağından şüphe edilmemesi gerektiği ifadesi neden inadına şüphe etmeme yol açıyor diye ne cevap verdiklerini hep merak ettiğim okuyuculara sorasım geliyor yine.

Başına ne geldiyse körolası merakı yüzünden gelen insanoğlunun karanlık ruhunun şeytani merakları silahları, şiddet ve seks dolu video oyunlarını yaratırken, hayatı kolaylaştırdığı söylenen elektronik aletler yerin dibine batsa ve silah da icat edilmemiş olsa diye söylenir oldum. Okuldan gelip beslenme çantasını bir kenara fırlatarak 'nintendo'sunun başına geçip sokakta arkadaşlarıyla saklambaç oynamak yerine savaşçılık oynamaya başlayan ve öldürdüğü garip uzaylı yaratıkların ardından hırçın kahkahalar atan çocuğun en azından kısa bir süre masum kalma hakkının da elinden alınmış olması beni dehşete düşürüyor doğrusu. Başdöndürücü bir hızla gelişen teknoloji -örneğin- Terminator gibi filmleri büyük bir iştahla yeniden ve sürekli üretirken terminatörlerin kendisinin çok yakın gelecekte varolacakları pek de ihtimal dışı görünmüyor. Zaten bütün bunlar hesapta geleceğin öngörülleri olmuyor mu? diye soracakken Ursula K. Leguin'in bilim kurgunun kehanetlerle hiçbir ilgisi bulunmayıp bugünkü gerçekliğin bir betimlemesi olduğuna dair söylediklerini hatırlıyorum.

Ben kendi adıma öngörülemezliği ve hep bir adım önümüzde oluşuyla insanoğlunun merakına mazhar olan geleceğin yanında geçmişin de en az bir o kadarını hak ettiğini ve tarihin gizli kalmış ya da aslında bambaşka olan gerçeklerle dolu olduğuna inanıyorum. Türlü merakın bizi getirdiği noktada, ilerleme dediğimiz ve benim ne tarafa doğru gittiğini tam da kestiremediğim şey sayesinde bozulan çocukluk - ilk gençlikle birlikte yıkılan eski evlerin, bozulan sokakların, sökülüp yerine asfalt yapılan arnavut kaldırımlarının, denizcilik işletmesi memurlarının çay kaynatıp içerken Ankara Radyosu Çoksesli Türk Sanat Müziği Korosu'ndan türküler

dinlediği eski boğaz iskelelerinin, Ara Güler'in fotoğraflarındaki tramvayların (nedense Beyoğlu-Galatasaray arasında gidip gelen tramvayın Mc Donalds ve diğer bilumum fast food restoranların yanından geçerken fazlasıyla '-mış gibi' yapıyor hissine kapıldığımdan olacak bana hiçbir nostaljik zevk vermemiştir), ilkokulların önünde leblebi şekeri satan amcaların silüetleri de "Boğazın suları çekildikten sonra" diğer kalıntılarla birlikte ortaya çıkar mı diye merak ediyorum.

Şairin "Balkonda unutulmuş yazlar" derken anımsattığı çocukluğumdan en güzel zamanlarından biri olan balkonda ailecek çay içtiğimiz yaz akşamlarını düşünüp iç geçirdikten sonra bunca sorunun altından kalkamayacağıma karar verip önünde farkına varmadan saatler geçirdiğim kitaplığımdan uzaklaşıyorum. Bir yandan yorgun

düşen zihnimi dinlendirmek üzere uykuya dalmaya hazırlanıp bir yandan da merakın cevapları sürekli başka bir soruya açılan somlar labirenti olduğunu düşündüğüm sırada çalan telefona yorgun argın cevap veriyorum. Karşımdaki arkadaşım "Hayalet Gemi'nin bu sayısı merak üzerineymiş" deyince belki işin aslını öğrenirim diye yarın sabah erkenden gazete bayinin yolunu tutmaya karar veriyorum.

"YETER Kİ İÇİNDE OLSUN"

çiğdem çalkılıç

Bazılarının içinde olup da diğerlerinin içinde olmayan nedir? Galiba istek ve merak karışımı bir şey. Davranışı belirleyen iç sebeplerin önemini vurgulamak amaçlı bir ifade olsa gerek; 'yeter ki içinde olsun' iç belirleyicilerin dış etkenlerden daha baskın olduğunu anlayanların biraz da çaresizlik duygularıyla ettikleri bir laftır. Özellikle eğitimle ilgilenmeyen çocukları için. Eğitimle ilgilendirme yöntemleri genellikle içsel sebepleri ıskaladığından, içinde olanlarla olmayanların arası gün geçtikçe açılmakta, zaten kendiliğinden herkesin 'içinde' olanlar bir süre sonra yeterince beslenemediklerinden atıl hale geçmektedirler. Ben size her şeye rağmen içinde olanlardan birini anlatacağım şimdi.

Onun içinde olduğunu anlamak biraz zaman almış. Çünkü o havlıyor. Halen uyuma mekanı olarak kullandığı yakınlardaki eczanenin önüne geleli yaklaşık 1.5 yıl olmuş. Eczacı hanımın dediğine göre yağmurlu bir kış gününde kapısına geldiğinde 3-4 aylık kadarmış. Bir sokak köpeği olan Barbie, önce eczacı hanımın beslediği sokak kedileriyle dost olmuş (hala iyi geçiniyorlarmış) daha sonra mahalledeki çocuk yaşlı herkesle. Gözlediğim kadarıyla şimdilerde civarda pek çok tanıdığı var. Ona ismiyle hitap eden, hal hatır soranlarını çok gördüm. Evet ben de onlardan biriyim ama ne yapabilirim köpeğin içinde var: iletişime meraklı!

Barbie 8-9 aylık olduğunda eczacı hanımın gözlediği bazı davranış değişiklikleri olmuş. Barbie, hafta içleri her sabah saat 10-13 arası

ortadan kaybolmaya başlamış. Ne olup bittiğini pek anlayamayan eczacı hanım meraklanmış ve bir gün nereye gittiğini öğrenmek üzere takip etmiş. Barbie'nin 3-4 sokak ötede bir bahçeye girdiğini görmüş. Ertesi günlerden birinde eczanesine bir çift gelmiş ve Barbie'yi işare ederek, onun kendisinin köpeği olup olmadığını sormuşlar. O da Barbie'ye kendisinin baktığını söylemiş. (Onlar da Barbie'yi izleyerek eczaneyi bulmuşlar.) Bir köpek eğitim okulları olduğundan ve Barbie'nin birkaç ay önce o okula geldiğinden bahsetmişler. Barbie birkaç gün boyunca, önce dışarıdan izlemiş okuldaki köpekleri. Bunu farkedenden eğitimciler ona kapılarını açmışlar. Dediklerine göre diğer köpeklerden daha dikkatli ve atakmış. Bildiğim kadarıyla uzun süredir okuluna devam ediyor. Arada da üst mahalledeki arkadaşlarına takılıyor. Bunun dışında kalan zamanında eczanenin önündeki paspasının üzerinde kedilerle birlikte miskin miskin uyuyor. Geçenlerde onu yolda yürürken gördüm. Caddeden karşıya geçerken yaya geçidini kullanıyordu. Trafik ışıkları yayaya yol verdiğinde diğer yayalarla birlike o da karşıya geçti. Şehir yaşamının kurallarına da alışmış görünüyordu. Baktım yürürken caddede onu tanıyanlar el sallayıp sesleniyorlar ama o emin adımlarla tahmin edebileceğiniz yere doğru gidiyor. O uzaklaşırken onun içinde ne olduğunu düşünüyordum hala.

düşdeğirmeni

GÖRÜNÜŞ

orhan cem çetin

Fotoğrafçının Notu:

Ona nasıl bir fotoğrafını çekmemi istediğim sordum.
Bana, "Arkadan görünüşümü hep merak etmişimdir," dedi.

54 NUMARA'NIN ESRARI

murat gülsoy

Taşındıkları günü çok iyi hatırlıyorum. Günlük güneşlik bir haziran sabahıydı. Gazeteyi almak için kapıyı açtığımda aynı koridora bakan on daireden birine hamalların bir şeyler taşıdığını görmüştüm. Sevgilim henüz uyanmamış olduğundan gürültü yapmadan ona kahvaltı hazırlamanın planlarını yapıyordum. Sanki bir kaç yıldır yaşıdığım karmaşı ve panik artık bitmişti. Düzenli olarak çalışmaya başlamıştım. İki imiyordum. Ve en önemlisi bir ay önce bana sürekli gördüğü düşleri anlatan masal ekleri gibi renkli bir kızla tanışmıştım. Dahası şu anda arşıflara dolanmış narin bedeni tüm eve tuhaf sürekli arzu uyandıran lezzetli bir koku yayıyordu. Yarııplak olduğumdan kapıyı sadece elimi paspasın üzerine uzatacak kalar aralamış olduğum için taşınma işine dikkatimi pek vermemiştim. Zaten 60 daireli bu apartman denen şehir devletinde her ay en az bir taşınma oluyordu. Gözucuyla gördüğüm sadece son derece iyi paketlenmiş kolilerdi.

Daha sonra nasıl başladı tam olarak bilemiyorum fakat yeni taşınanlar hakkında bir takım laflar dönmeye başladı. nce alelade komşuluk merakı zannettiğim bu dedikodular benim kulağıma kalar gelmişti. Böyle diyorum çünkü benim de komşuluk ilişkilerim yok denecek kalar azdı. Fakat nasıl olduğunu bilmediğim bir yoldan sanki evin duvarları, içinde yaşayanlar hakkındaki bilgileri sızdıran bir filtreymişcesine yaşayanlar bir süre sonra merak bile etmeseler diğerkleri hakkında bir çok şey öğrenmiş olduklarını farkediyorlardı. Eminim onlar benim hakkımda benim sandığımdan çok daha fazlasını biliyorlardı. Bunda bir sakınca yoktu doğrusu. Sadece geçen sene ayrıldığı ve adını dahi anmak istemediğim o kadının evli olması dışında toplumdaki gizlemem gereken hiç bir şey yoktu. Son derece sakin bir hayat yaşayan işlerini evinin bir odasından idare eden tek kusuru biraz yüksek sesle müzik dinlemek olan genç bir adamdım. Ve komşularımı zerre kadar merak etmiyordum. Fakat bu yeni taşınan komşu... Haklarında söylenenler...

Kapıcımızın her p toplama saatinde büyük bir

heyecanla onlar hakkında söyledikleri gittikçe elana çok ilgimi çekiyordu. Çünkü kapıcımızla o anda kapısı açık olan diğerk dairelerin sahipleri arasında geçen spelatif sohbetlerde söylenenler birbirini tutmuyordu. Anladığım kadarıyla toplanmış olan tüm bilgiler birbiriyle çelişiyordu. Bu insanların daha kaç kişi olduklarını bilen yoktu. Çünkü onlarla hiç kimse karşılaşmamıştı. Alışverişlerini kapıcı yapıyordu fakat o da kapının kulpuna asılmış olan pazar filesinin içindeki sipariş notları ile muhatap oluyordu. Torbayı alırken de görmemişti onları. Bir kere meraktan pusuya yatmış fakat o gün torba saatlerce kapıda asılı kalmış ve kapıcımızın uyukladığı bir anda torba içeri alınmıştı. 52 numarada oturan amca bir kez görmüştü torbanın alınışını. Fakat gördüğü sadece cinsiyetsiz beyaz bir sol eldi. "Peki apartmana taşındıkları gün gören olmadı mı?" İşte bu soruyla bendeniz de meraklı komşular arasındaki yerimi almış, ilk defa apartman içindeki rolme ters düşen bir hamle yapmıştım. Sanki bornozumu giymeden kapıyı amışım gibi kendimi çıplak hissetmeme neden olan bakışlardan kurtulabilmek için soruyu yineledim: "Sen görmedin mi mesela? Sanırım eşyaların taşınmasına yardım ediyordun?" Kapıcımız sorunun kendisine yöneltilmesinden hoşnut, cevapladı. Evet oradaydı. Bütün kutuların taşınmasına yardım etmişti. Fakat eşyaların sahipleri ortalıkta değıldi. Taşıma şirketi yetkilileri apartman yöneticisinden imza karşılığında -ki aynı zamanda yalnız 54 numaranın cleğil fakat apartmandaki bir çok dairenin sahibiydi- anahtarları almışlar ve eşyaları daha doğrusu kolileri eve yerleştirip gitmişlerdi. 54 numara diğerk bir çok daire gibi mbleli kiralanmış olduğı için bu yeni kiracıların ela sadece kolileri ve bavulları vardı.

Bu tür, bir yere varmayan konuşmalar günlük olağın etkinliğimiz haline gelmişti. Hatta 55 numaradaki yaşlı kadın kandilde helva dağıtırken kapımı çaldığında bile küçük araştırma komisyonumuz olağın toplantılarından birini gerçekleştirmişti. Hepimizin kulağı kirışteydi, bir kapı gıcırıtısı duyduğumuzda -50 ile 60 arasındaki tüm rakamlar- dışarıya çıkıyor, baldan tatlı fiskos içinde kendimizden geçiyorduk. Tabii 54 numara

hariç. Apartmanın diğerkatları doğal olarak duvardan habersizdi. nemli olan asansörle aynı kata çıkan insanların tavrıydı. Herkes deli gibi merak ediyordu. Bir de her akşam seyrettiğifilmlerin konularını sabahları 54 numara üzerinde kurgulayan kapıcıımız tabii. Hiç unutmuyorum bir akşam yine komite toplantısında çaresiz akıl yürütmelerden birinde kapıcıımız "Bu vampir olmasın?" dedi. Aslında bir açıdan da akla en yakın açıklamaydı: taşınırken sadece büyük koliler gelmişti. Ve kolilerden bir tanesi gerçekten de çok ağırmış ve tabut kadar da büyükmüş. Kapıcıımıza lkemizde vampirlerin barınamayacağını söyleyip gldysem de rüyalarımın birinin bu izlekte olacağından hiç kuşku yoktu.

Akıl yürütmelerin sonu yoklu. Kanunkaağı bir mafya liderinden, yasadışı bir örgütün beyni konumundaki azılı katil bir kadına, melankolik bir yazardan, delirmiş kocasına bakan yaşlı bir kadına dönüşen komşumuz üzerinde dolaşan bu esrar perdesini aralayıp da sıradan biri ya da birileri olduklarını aıklasalar hepimiz acayip bozulurduk gibime geliyor. Hatta bu sırrın çözülmesini de istemiyor gibiydik.

iek kokan, renkleri yüzüne ellerine pek de hoş bulaştıran sevgilim fazla bir açıklama yapmadan beni bırakıp gittiğinde -ki döneceğinden en ufak bir kuşku yoktu- bir kaç gün derin düşüncelere dalmış ve 54 numara'nın esrarından uzak kalmıştım. Sevgilimin bana söylediklerini düşünüyordum. Onu benim kadar kimsenin sevmeyeceğini asla benim gibi biriyle karıştılamayacağını çok iyi biliyordum. Çünkü ben onun nadide bir kelebek gibi dolaştığı zehirli iek bahçelerinden uzakta yalnız ve yalın bir ağatım. Beni bulunduğum yere sıkı sıkıya bağlayan adeta fiziksel köklerimiz vardı. Fakat giderken bana söyle demişti: "ok iyisin... Belki benim için fazla iyi... Gidiyorum. Çünkü, utanç verici ama dürüst olmak zorundayım, sana asla yalan söyleyemem, çünkü sıkıldım. Bilmiyorum. Nedenini bilmiyorum. O kalar aıksın ki. belki keşfedilecek bir şeyin olduğı hissine kapılamıyorum. Evet diğerkleri bu heyecanı yaşıyorlar bana yani bilmece çözme merakımı tatmin ediyorlar. Bir sırrın, esrarlı bir ynn ne bileyim tuhaf bir ynn yok. Görüyorsun ya ben kötü bir kıyım." Ah kk sevgilim, biliyordum, erken bir karıştılamaydı bu. Yeni insanlar eker insanı bilmezmiyim. Hele sen de yeni insanları ekiyorosan... Her ilişkide o yabancı toprakları adım keşfetmenin zevki. Fakat dönüp bana geleceksin. Ve ben burada, bıraktığın koltukta seni

bekliyor olacağım, ve yalancı bahçelerin sınırlarının bittiğı yerele başlayan uçsuz bucaksız bir le benzeyen ruhumu senin ellerine teslim edeceğim... Buna benzer şeyler söylemek istemiştım ona. Daha sonraki günlerde aklımdın içinde tekrar tekrar çektiğim bu kısa filme böyle diyaloglar yazıp durdum. Oysa son derece sıradan bir şekilde zetlemiştım ona:"Ben burada seni bekliyor olacağım, seni bekleyeceğim... Tam bu noktada!" Elimde gazete ve ekmekle yarııplak holün ortasında dikilip duruyordum. Dokunaklı bir sahneydi.

Bu hafif bunalımlı ve romantik devreyi benim sosyal devrem izledi. Her akşam sevdiğim birini davet ediyordum evime. Geç saatlere kadar sohbetler bazen konuşmanın ne kadar önemli ve güzel bir şey olduğunu hatırlatıyordu bana. Bir gece sinemacı dostumu bekliyordum. Haftalık periyotlara bindirdiğimiz görüşmelerimizde hayattan, sanattan, yazıdan ve görüntülerden bahsediyor, olmadık konulara doğıru dağılan zihinlerimizin geride bıraktıkları izleri keyifle seyreliyorduk. Hayatı sinema filmleri seyredip onlar üzerine yazı yazmakla geçen bir adamla benim gibi evinin arka odasında istatistik analiz programlarıyla boğuşarak yaşayan birinin bu gece sohbetleri gerçekten tuhaf yerlere gidiyordu. İste bir gece onu bekliyordum. Fakat Mehmet her zamanki saatinden erken gelmişti. Tam p saatinde araştırma komisyonumuzun en hararetli toplantılarından birinin ortasında kt diye asansrdan ıkıvermişlerdi. Üstelik yalnız değildi. Sevgilisi Lale ve bir yerden mutlaka tanıydım bir kıy vardı. Komisyonumuz sessizce dağıldı. Onları içeri davet ettim. Mehmet, "Haydi giyin seni ilginç bir yere götürmeye geldik" dedi. Sonra da beni bir yerden tanıdığını zannettiğim kıyla tanıştırdı. Yeni çekilen filmlerden birinde iyi bir rolü varmış, gelecek vaadediyormuş. Uzak ülkelerin birinde bu işi okulunda öğrenmiş falan filan...

Gerçekten de hoş bir yere götürdüler beni. Şehre tepeden bakan güzel bir bahçeydi. Bu zamansız tanışmanın da etkisiyle üzerime bir durgunluk çökmüştü. Ben evde oturup son okuduğum romanı ballandıra ballandıra Mehmet'e anlatmayı tercih ederdim. Uzaklardaki şehir ışıklarına bakıp egzotik ikimden yudumlar aldım ilk bašta. Arada sırada çoktan unutulmuş bir film üzerine ilginç şeyler söylemem hem Mehmet'i sevindirdi hem de uzak ülkelerin kokusunu üzerinde hala bir kartvizit gibi taşıyan Defne'yi. Suskunluğum sanki ona da bulaşmıştı. Mehmet müthiş bir içgüdüyle "Akşam

komşularla ne konuşuyordunuz öyle hararetle?" diyerek çöp saatindeki gizli araştırma komisyonumuzun üstüne durduk yere küçük topluluğumuzun projektörlerini çevirmiş oldu. Önce geçiştirecek gibi oldum fakat bu saçmalığı daha fazla önemsemek anlamına geleceği için her şeyi kısaca anlattım. 54 numaranın esrarı... Hepsini eğlendirmişe benziyordu anlattıklarım. Hemen onlar da akıl yürütmeye başladılar. Mehmet ise "Böyle basit bir problemi nasıl çözemezsin anlamıyorum." dedi. Sanki cevabını biliyormuş da benden saklıyormuş gibi sustu. "Tabii ki çözebilirim sadece gerçekten merak etmiyorum..." diyerek konuyu kapattım. Daha doğrusu kapatmaya çalıştım. Defne ise nedense konunun üzerin gitmeyi tercih etti. Bu bana karşı ilgisiz olmadığının bir ifadesiydi belki de... Fakat bir şeyler söylemek zorundaydım. Bir dedektif gibi dedim. "Bilim adamı titizliğiyle çalışan bir dedektif gibi. Bu bir sistem problemi. İçinde ne olduğunu bilmediğimiz bir kutunun sırrını çözmek için kutunun içine girenlerle dışarı verdiklerini saptayarak ve her varılan noktada eldeki bilgileri yeniden yapılandırarak." Oldukça ilgisini çekmişe benziyordu. Konuyu ağır ağır değiştirmek için bir kaç Sherlock Holmes anektoclu anlatmaya koyulmuştum. İçkinin de etkisiyle Defne'ye yakınlaşmaya başlamıştım. Bir yandan da aklımın içinde yankılanan küçük sevgilimin sözleri. "Sıkıldım... Çok açıksın..." Haklı mıydı? Peki haklıysa değişebilir miydim? Gerçekten ötekiler heyecanla keşfedilecek kıtalar mıydı? Bu soruların böylesine yoğun bir şekilde aklıma hücum etmesinin nedeni Defne'den etkilenmeye başlamamdı sanıyorum . Az konuşuyordu fakat söyledikleri hep kafamın içinde açık duran bir takım yerlere gidip oturuyordu. Daha doğrusu her hareketi ilgimi çekmeye başlamıştı. Evet merak ediyordum. Onu kafamın içinde benim küçük sevgilimle karşılaştırıp duniyordum. Ve onu incelemenin ve onu gülümsetecek ince söz oyunları yapmanın tadına yeni yeni varıyordum ki ayrılık saati geldi. Yanağıma kondurulan bir öpücük ve ellerimin arasından kayıp gitti.

Ertesi gün zıpkın gibi uyandım. Tüm problemleri çözecektim. Önce 54 numaranın esrarı. Sonra da kendime dikeceğim esrarlı adam kıyafeti. Birbirinin tersi iki problemle uğraşmak tam bana göre idi. Şimdiden o güzel bahçede tekrar biraraya gelindiğinde -belki de sadece Defne ve ben- esrarın çözümünü nasıl çarpıcı bir şekilde anlatacağımı hayal edebiliyordum. Defne'nin hayranlık belirten bakışlarına kayıtsız kalacaktım tabii ki. Esrarengiz ve çekici olmanın sırları.

Önce problemleri tanımladım: Birincisi onlara anlattığım gibi bir kara kutu problemiydi. Evet üzerinde 54 numara yazan bir kara kutu. İçinde ne olduğunu bilmiyordum fakat belli ki içerde bir şeyler oluyordu. Yani bir hareket vardı. O halde bu hareketin anlamını çözmek de mümkün olmalıydı. Kutuya giren ve çıkanları saptarsam ve aralarındaki ilişkiyi tanımlarsam içerisi hakkında bilgi edinmiş olabilirdim. İkincisi ise başlangıçta bundan daha zor gibi görünen fakat oldukça kolay bir problemdi. Benim gibi saklayacak hiç bir şeyi olmayan, bir esrarı, bir gizi olmayan bir adamdan nasıl bir kara kutu yaratılır? Çok basit, bunun için de yine dışardan bana gelen etkilerle benim dışarıyla kurduğum ilişkileri gözden geçirmem gerekiyordu. Eğer kişi dışarıya verdiği bilgileri sınırlarsa ve bu bilgilen belli bir denetimden geçirerek diğerlerine sunarsa çevresinde kendiliğinden bir esrar perdesi belirmeye başlar. Denetim de şöyle kurulmalıdır: diğerlerine verilen bilgiler içerideki -yani esrarengiz adamın kafasının içindeki veya geçmişindeki- daha büyük bir sırı işaret etmesi gerekir. Adamın -burada sözkonusu benim- hiç bir hareketi ve duyguları tesadüfi olmamalıdır. Az konuşmak ve ince, kaynağı belirsiz seçkin zevklere sahip olmak ve diğerlerinin sahip olduğu değerlere saldırgan bir tavır almaksızın kayıtsız kalmak da ikinci kuralımızı oluşturmaktadır. Fakat burada küçük bir sorun kapıda beklemektedir. Bu ela sizin her şeyinizi bilen ya da bilmese bile esrarengiz bir adam olmadan önce nasıl davrandığınızı hilen ve size o şekilde davranan yakınlarınız ve tanıdıklarınızda. Bu tanıdıklar eğer yeterince anlayışlı olurlarsa -ki burada sözkonusu olan Mehmet'in ta kendisi- geride tek bir sorun kalıyordu: O sakladığım, beni ben yapan, tüm hayatımı yönlendiren büyük sır nedir? Burada en ince noktaya geliyoruz. Yalan kesinlikle söylenmemeli. Hiçlik bile uydurulmuş bir hikayeden daha iyidir.

Kendime uygun bir sır aramaya ara verip bilgisayarımda yeni dosyalar açıp öteki problemle ilgili olarak bulduklarımı kaydetmeye başladım. Önce 54 numara'nın sipariş notları... Gereksinimler listesi son derece iyi bir bilgi kaynağıdır. Sonra 54 numara'ya postayla gelenler. Hayır mektupları falan okumuyordum -ki zaten hiç mektup gelmiyordu- sadece zarfların üst kısmı için kendime izin vermiştim. Çünkü kara kutuyu kırıp içine bakmadan sırrı çözmek bir marifetti. Sonra faturalar. Hepsi de evsahibinin adına gelen elektrik, su ve telefon faturaları. Bunların üzerindeki harcama miktarları, tarihler, uzaktan izleme ile

edindiğim diğer bilgiler. Yani gece saat kaçta lambalarını kapatıyorlar, kaçta alış veriş listesini asıyorlar gibi bilgiler. Bir de tabii evden çıkanlar: ses, ışık ve madde olarak. Çöpler yani. En zor kısmı da buydu. Yani çöpleri karıştırıp onları kategorilere ayırıp kodlamak ve tüm bunları kapıcı gelmeden ve kimseye görünmeden yapmak tabii.

İlk onbeş gün sonunda elimde korkunç bir bilgi yığını oluşmuştu. Bunları henüz değerlendirmemiştik ki Defne'nin oynadığı filmin galasından sonra Mehmet'lerde küçük bir toplantı yapılacağını öğrendim. Aslında Defne'yle karşılaşmaya tam hazır değildim. Bir esrarengiz adam olarak gündelik hayatta nasıl davranmam gerektiğinin ayrıntılarını henüz planlamamıştım. Üstelik beni ben yapan, yani yapması gereken o büyük sırrı da keşfetmiş değildim.

Film pek bir şeye benzemiyordu dersem yalan olmaz. Ya da konusu bana ilginç gelmedi. Fakat Defne başarılıydı diyebilirdim. Hatta oldukça etkileyiciydi. Galadan sonra Mehmet'in evinde küçük denilmesine rağmen yirmi kadar insanın geldiği partide Defne'yle pek konuşmadım. Biraz da rahat bırakmak istedim. Onun gecesi idi. Tadını çıkarmasında hiç bir sakınca yoktu. Ayrıca kendime biçtiğim esrarengiz tipten bir yapacağı en doğal hareket çok gözden kaybolmadan bir kenara çekilip kendi yoğun düşüncelerine dalmasıydı. Ben de öyle yaptım. Küçük balkonun parmaklıklarına kadar yükselmiş olan manolya ağacının az bulunur kokusunu içime çekerek kendimi düşünüyordum. Kendi sırrımı düşünüyordum. Var mıydı bir sır gerçekten? Küçük sevgilim? O bir sır olabilir miydi? Yani ona hâlâ bağlı olduğum? Ya da 54 numaranın esrarını araştırmam? Bunu zaten Defne'yi etkilemek için, bir oyun olsun diye yapmıyor muydum? Yoksa Defne'ye mi yaklaşıyordum küçük sevgilimin hayali benden uzaklaştıkça? Bu ve buna benzer sorular birbirini kovalarken gecenin bittiğini üzüntüyle farkettilim. Evet parti bitmiş herkes birer ikişer evi terketmeye başlamış bense hâlâ Defne'ye söyleyecek uygun kelimeleri bulamamıştım. Yalnızbaşına eve döndüğümde ağır bir kasvet göğsümün orta yerine yerleşmişti. İçimden bir ses topladığım bilgileri incelememi söylüyordu. Hem de hemen şimdi.

Bilgisayara girdiğim bilgileri belli başlıklar halinde ekrana dökmeye başladım. Uzun alış veriş listeleri. Tüketim alışkanlığımdan anladığım kadarıyla içeride ya çok az yemek yiyen iki kişi vardı ya da normal beslenen bir insan vardı. İkinci bulgu ise bu

kişinin perhiz yaptığıydı. Yağsız, tuzsuz, sağlıklı, zararlı olmayan besinler tüketiliyordu. İçki yok, sigara yok, gazete yok. Bu tabii çok fazla bir bilgi vermiyordu. Elektrik sarfiyatına bakarak da şunlar tespit edilmişti: bir buzdolabı ve bir lamba. Evet arada sırada çalıştırılan bir çamaşır makinesi, belki bir fırın. Dış gözlemlerimden içerdeki kişinin uyuma saatlerinin saptamam mümkün değildi. Çünkü yirmidört saat açık bırakılan bir lamba dışında ışıktaki bir hareket olmuyordu. Çöplere gelince alış veriş listesinin hemen hemen aynısı gibiydi. Her iki günde bir yarım küflü ekmek dışında anormal hiç bir şey yoktu. Su sarfiyatı içerdekinin her gün bir kez banyo yapmaya yetecek kadar su harcadığını gösteriyordu. Dışarı ses gelmemesi de içeride televizyon ya da radyo dinlenmemesi ile örtüşüyordu. Bir insan evin içinde ne yapar? Belki kitap okur. Tabii ya möbleli olarak tutulmuş bu eve gelen ağır kolilerin içi de kitap doluydu. Demek ki içeride yalnız yaşayan, hiç dışarı çıkmayan, az yemek yiyen, yediklerine dikkat eden, oturma odasının ışığını hiç söndürmeyen muhtemelen yaşlı biri oturuyordu. Açıkçası yaşlı olduğu bilgisi olmayana ergi yöntemiyle bulunmuştu. Yani bu insanın genç olması halinde ortaya anormal bir tablo çıkıyordu. Genç bir insan neden hiç evinden dışarı çıkmayıp, bir şeker hastası gibi perhiz yemekleri yiyerek durmadan kitap okur? Karanlık bir adam olsa ya da yasadışı işlere bulaşmış biri ya da hapisten çıkmış bunalımlı biri, en azından sigara içer veya müzik dinler ya da birileri onu ziyarete gelir. Öte yandan kendibaşına yaşadığına göre çok yaşlı olması olasılığı da tehlikeye giriyordu. Orta yaş? Belki. Peki bu allahın cezası ortayışlı perhiz yapan insan bütün gün ne yapıyordu?

Ya ben ne yapıyordum?

Geceyarısı yorgun gözlerim aynada kendi suretini incelerken bu soruyu soruyordu kendine İnsanların canını sıkıp onları kaçırmak dışında bir de bu aptalca dedekiflik işine sardırma dışında ne yapıyordum. Hayat akıp gidiyordu ve ben arka odada bilgisayarın başında kendi kendime oyun oynuyordum. Küçük sevgilimi kaybettiğim gibi şimdi de Defne'yi daha kazanmadan kaybedecektim. Aptalın biriydim. Boş yere kendimi değiştirmeye çalışıyordum. Hele 54 numara meselesi... Diğer komşuların bile artık ilgilerinin yok olduğunu görmezden gelerek, kapıcımızla ısrarla bu konuyu tartışıyordum. Sanki tüm apartman hâlâ bu sırrın peşindeymiş gibi hissetmeye çalışıyordum. Küçük sevgilimin hayaleti

elimi ayağımı bağıyor, dönmeyeceğini bilmeme rağmen Defne'ye yaklaşmama engel oluyordu. Bir yandan da Defne'ye kendimi tüm çıplaklığımla gösterirsem onun da sıkılacağı endişesini taşıyordum. Tanrım neden bu zavallı kuluna sürekli merak edilmesini sağlayacak bir sır vermedin?

Tam bu acıklı ve komik dualarla kendimden geçmiştim ki kapı çalındı. Geceyarısını çoktan geçmişti ve doğal olarak kimseyi beklemiyordum. İlk aklıma gelen 54 numaradaki esrarengiz şahsiyet oldu. Ne yanılığ. Gelen Defne'ydi! "Zamansız gelen misafirlere verilen cezalara razıyım." "Zamansız gelen misafire göre durum değişir, hele beyaz şarap getirmişse, markasına bağlı olarak tavır alınır." diyerek demin sızlanan adam sanki ben değilmişim gibi capcanlı karşıladım onu.

Zihnimin hiç bu kadar hızlı çalıştığına şahit olmamıştım. Tanrım yalnızlık neler yaptırıyor insana! Ve alkolle yıkanan mum ışığı ne kadar kolaylaştırıyor herşeyi. Hele herkes hazırsa böyle bir geceye.

Son yıllarda yaşadığım en güzel bir kaç saatin sonunda uyku ile uyanıklık arasında ağızımdaki bu yeni ve lezzetli tadın keyfini çıkarıyordum ki kapıdan bir gürültü geldiğini duydum. Daha doğrusu bir tıklama, bir hışırtı. Yataktan doğruldum, Defne'nin mışıl mışıl uyuduğundan emin olduktan sonra mecburen kalkıp kapıya yöneldim. Hiç bir şey duyulmuyordu. Kapının gözetleme deliğinden koridora baktığımda 54 numaranın kapısının açık olduğunu ve koridora soluk sarı bir ışığın yayıldığını gördüğümde kendimi bir korku filminde kurban rollerinden birini oynar gibi hissettim. Hemen kapyı açtım ve ışığa doğru yürüdüm.

Sırlarla dolu olduğuna şu "anda yataklarında mışıl mışıl uyuyan komşularıyla yürekten inandığım 54 numaranın içindeydim şimdi. İçerde orta yaşlı bir kadın oturuyordu. Hiç kapatmadığı solgun ışıktaki bir hayalet gibi görünen kadına doğru yürüdüm. "Şey, ışığınızı gördüm... Merak ettim.... İyi misiniz?" gibilerinden bir şeyler geveledim. Oturmamı söyledi. Çok yaşlı olmadığını anladım. "Merakınızı gidermek isterim" dedi. Ve anlatmaya başladı...

Çoktandır onu izlediğimi, onun hakkında araştırma yaptığımı bildiğini söyledi. Ve neden diye sordu? Kendimi mahkemede yargılanıyormuşum gibi hissediyordum. Evet neden? Gerçekten neden? Beni neden ilgilendiriyor ki? Ya da bizi? Tüm komşularımı ve kapıcıımızı? Defne için böyle bir

araştırmaya devam ettiğimi söyleyip komik duruma da düşmek istemedim. Pek bir şey söyleyemedim. Önüme bakıyordum. Birbirine benzeyen bu dairelere o kasvetli havayı veren evsahibine ait altmışlı yıllardan kalma eşyaların ortasında anlamsızca susuyordum. Ne diyebilirdim ki...

Sonra o konuşmaya başladı.

Merak edilecek hiç bir şey yok. Gerçekten yok. İşte görüyorsunuz yalnız ve yaşlı bir fizik öğretmeninden başka bir şey yok burada. Bu herkese kapalı tuttuğum kapının ardında kimsenin ilgisini çekecek bir şey yok. İnsanlar... Meraklı yaratıklar. Onları böylesine hayata bağlayan bu duyguyu yitireli öyle çok oldu ki... Bir çok şeyi herkes gibi yaşadktan sonra, uzun ve yorucu acılardan sonra anladım ki merak edilecek hiç bir şey yok. Ben insanları merak etmiyorum. Bugüne kadar beni yanıltan, gerçekten benim bildiklerimden farklı bir şeyler bilen, farklı bir şeyler hisseden, ya da daha çok bir şeyler bilen birine rastlamadım. Sen rastladın mı? Ah evet daha yolun basındasın ve benim gibi müstesna biriyle karşılaştın. Ama küçüğüm sen öyle sanıyorsun. Ben bir istisna değilim. Hiç kimse hiç bir şey istisna değil. Çünkü ben yaşamıyorum. Yaşanılan hayatı paylaşmıyorum diyelim.

Böyle uzayıp giden bir çok şey anlattı. Bildiklerimin dışında hiç bir şey söylemediğini şimdi anlıyorum. Ona araştırmanın, incelemenin, keşfetmenin heyecanından ve faziletinden bahsettiğimde yorgun gülümsedi.

Hepsi senin kafanın içinde. Yeterince düşünürsen her şeyi bulabilirsin. Daha doğrusu hatırlarsın. Unuttuklarını hatırlıyorsun çocuğum, sadece hatırlıyorsun, bir şey bulmuyorsun, bir şey çözümüyorsun, bir şey öğrenmiyorsun, sadece hatırlıyorsun. Aynı rüyalarındaki gibi. Yeterince düşünürsen rüyalarını da çocukluğunu da ve bir çok şeyi de hatırlarsın.

Sonra ona kendimden bahsettim. Kaygılarımdan, korkularımdan, isteklerimden, küçük sevgilimden, Defne'den, bir çok şeyden... Bana hayatımın anlamını başkalarında aramamın hep hayalkırıklığı getireceğini söyledi. Peki sence nerede aranmalı diye sorduğunda cevabım sanki çok önceden beri bunu düşünüyormuşcasına hazırdu: kendi kafamın içinde.

İnsanların başkalarında aradıkları sır aslında kendi

kafalarının içinde ya da ruhlarının bir yerinde gizli. Başkasını didikledike kendinden uzaklaşır insan. Kendine dönmelisin. Kendi içine. Her şeyin sırrı senin o heyecanla çarpan kalbinin tam içinde başka bir yerde değil.

İtiraz edecek gibi oldum:

"Ah, inanmadığın şeyleri söyleme bana. Hele aşktan hiç bahsetme. O şimdi yatağında uyuyan kadın yarın gece başka bir yerde uyuyacak. Her yaşadığını birer birer kazanç hanesine yazan bu insanlardan mı medet umuyorsun? Hayır, sadece itiniz ediyorsun. Çünkü anlamsız buluyorsun. Böyle olamaz diyorsun. Olmamalı diyorsun ama ne yazık ki böyle.

şimdi git ve o kadının yanında uyu. Uyku her şeyin ilacıdır."

Sabah uyandığımda Defne hâlâ uyuyordu. Başımda hafif bir sızı olmasına rağmen kendimi iyi hissediyordum. Sadece hatırlanamayan düşlerden kalan büyük bir boşlukla kapıya ilerledim. Yeni sevgilime kahvaltı hazırlama isteğiyle yarııplak kapıyı araladım. Paspasın üzerinden gazeteye sarılmış ekmeği alırken bir kaç şey birden oldu. Bombardıman gibi.

Karşımda o beni nedensiz terkeden sevgilim duruyordu. Döndüm diye gülümsüyordu. Çekingen ve sevdalı. 54 numaralı daireden hamallar bir

takım koliler taşıyordu. Ben uzun bir zaman önce küçük sevgilimi bekleyeceğimi vaadettiğim yerde, yine yarııplak elimde gazete ve ekmek aval aval bakıyordum.

Ve aniden gece gördüğüm rüya tüm çıplaklığıyla canlandı gözlerimin önünde. Hatırladım. Bana gerçek denilen muammanın elektromanyetik dalgaların zihindeki yorumundan başka bir şey olmadığını anlatan emekli ğretmeni hatırladım. Merak edilecek hiç bir şey olmadığını söyleyen o yaşlı kadını hatırladım. Herşeyin, tüm hayatın hatırlamaktan ibaret olduğunu söylediğini hatırladım. Hatırladım ve büyük boşluk kapandı. Büyük boşluk kapanarak o muazzam resmi tamamladı. Hiçliğin korkunç resmini. İssız bir çölden ibaret olan ruhumun ta kendisi olan o resmi.

Kk sevgilimin ağlayarak merdivenlerden inen narin bedeninin acı veren titremesini duygusuzca izledim bir süre. Artık ne önemi vardı ki. Gidecekti. Gitmişti. Böyle bir günde, ben tam burada dururken. Yine gidiyordu. Belki de -hayır hayır eminim- sadece bir kez gitmişti. O gün ve bugün. Sadece bir kez. Sonra mutfağa yöneldim ve Defne'ye kahvaltı hazırlamaya başladım. Geldiği gibi yaşamaya başlamam o ana kazınmıştır.

Elveda 54 numara'nın esrarı. Elveda kk sevgilim. Elveda saf ve iyi niyetli duygular... Ve merhaba esrareniz geç adama gz kırpan yalancı dünya.

MERAK PSİKOLOJİSİ

george loewenstein

Psikolojide merak üzerine ilk araştırma dalgası 1960'lı yıllarda başlayıp üç temel mesele üzerinde yoğunlaşmıştır. Merakın altında yatan sebepler en başta gelen soruydu. Farklı entellektüel bakış açılarını temsil eden psikologlar merakın nedeni konusunda spekülasyonlar yaptılar ve hepsi de merakın daha önceden oluşturdukları teorik çerçeve içerisinde açıklanabileceği sonucuna vardılar. İkincil olarak, merak konusunda araştırma yapanlar insanların neden gönüllü olarak, sırlar ve bulmacalar gibi merak uyandıracaklarını bildikleri durumlara yöneledikleri üzerinde kafa yordular. Son olarak, sınırlı sayıda araştırmada merakın durumsal belirleyenleri incelendi ama bu ilk dalga psikolojideki durumcu [situationalist] devrimin etkisini tam olarak yansıtmadan kırıldı.

İkinci dalga ise 1970'lerin ortasında başladı ve on yıl içinde duruldu. Yaş, cinsiyet ve zeka katsayısı gibi bireysel özelliklerle ya da davranışla bağıntı kurma çabaları da çelişik bulgularla sonuçlandı.

MERAKIN TANIMI VE BOYUTLARI

İlk olarak, merakın kendiliğinden harekete geçen bilgi edinme arzusu olduğu düşünülüyordu. Örneğin Aristo insanın "faydacı bir amaç için" değil, içsel nedenlerle bilimle uğraştığını öne sürmüştür. Cicero da meraktan "hiçbir kâr güdüsü olmayan.... doğuştan gelen öğrenme ve bilme aşkı" olarak söz ediyordu. Bu ilk düşünürler, bilgiye dışsal nedenlerle de ihtiyaç duyulduğunu kabul etseler de merakla bu tür dışsal etkenlerin uyandırdığı arzu arasına kesin bir çizgi çekmişlerdir (1).

İkinci olarak, merak terimin getirdiği güdüsel yoğunlukla bir tutku olarak görülmüştü. Cicero merakı "öğrenme tutkusu" olarak tanımlar ve Ulysses'le sirenlerin hikayesinin gerçekte meraka

dair bir kıssa olduğunu öne sürer: "İnsanları [men;erkekler] sirenlerin kayalık sahillere bağlayan şey öğrenme tutkusuydu". Aziz Augustine merakı "bilgiye duyulan tuhaf [curious sözcüğü İngilizce'de hem meraklı, hem de tuhaf anlamına gelmektedir] bir özlem olarak tanımlamıştır. Hume merak karşısında muğlak bir tavır takındıysa da bu, merakın gücüne saygı duyan bir tavidir ve merakı iki ayrı itki başlığında inceliyordu. Bunlardan birisi iyiydi ki buna "bilgi aşkı"diyordu; ikincisiyse kötüydü ve bunu "oldukça farklı bir ilkeden türemiş bir tutku" olarak yorumluyordu. İyi merakı bilimsel incelemeyle örneklerken, kötü merakı "komşusunun eylemlerini ve hallerini bilmeye duyulan doyumsuz bir arzu olarak" olarak niteliyordu.

Üçüncü olarak merak, iştah bağlamında ele alınıyordu. Bentham "merak iştahı"ndan, Burke merakın "çok keskin bir iştahı olduğundan" söz ediyordu. Aziz Augustine de merakı bazen "bilgi iştahı" bazen de "görme hevesi" [ocular lust] diye tanımlıyordu. Ancak 19. yüzyılda Feurbach "tatmin edilememiş bilgi güdüsü"nü yolaçtığı acılara değinirken merakın tıpkı bedensel iştah gibi, tatmin edilmediği takdirde acı verici mahrumiyet duyguları üreteceğini öne sürdü. Özetle merak, modernlik öncesi yazarlar tarafından içsel nedenlerle oluşan yoğun bilgi iştahı olarak görülmüştür.

Psikologların ilk tartışmaları bu modernlik öncesi yaklaşımlarla aynı doğrultudadır. Örneğin Freud merakı "bilgi susuzluğu" ya da Schaulust (Aziz Augustine'deki görme hevesine eşdeğer) olarak görmüştür. James ise iki tür merak tanımlıyordu: "Yalnızca çevrenin yeniliğiyle harekete geçmeye eğilim"le nitelenen isimsiz bir tür merak ve "özgöl bilgi alanlarına yönelik "bilimsel merak".

Merakın tanımı konusunda uzlaşma, davranışçı psikologların yüzyıl başında toplu olarak merak ya da araştırmacı davranış diye adlandırdıkları bir dizi davranışı incelemeye başladıklarıyla bozuldu. Örneğin Pavlov (1927), koşullanmış tepkiler konusundaki araştırmasında köpeklerin alışılmadık her sesle da görüntüye doğru döndüklerini

* The Psychology of Curiosity: A Review and Reinterpretation (Psychological Bulletin 1994, Vol.116, No1, 75-98) adlı makale Nazlı Ökten tarafından derlenmiştir

kara göründü!

farketmiş ve bu olayı bir araştırmacı reflekse bağlamıştır. Bühler (1928) ve arkadaşları, bebeklerde görülen aynı eğilimi merak olarak adlandırmışlardır. Bu tür yönelim refleksleri modernlik öncesi dönemde tanımlandığı şekliyle meraktan çok, modern dikkat kavramıyla ilgilidir. İçsel güdü olmaları gerekmediği gibi bilişsel iştahla özdeşleştirilen güdü özelliklerine de sahip değillerdir.

MERAKIN ALTINDA YATAN NEDEN

William James'in oluşturduğu ve Mc Dougall'ın geliştirdiği ilk yaklaşımlar, merakı korkuyla yakından ilişkili bir duygu olduğunu çünkü ikisinin de aynı uyarıcı tarafından üretildiğini öne sürüyorlardı. James merak ve korku arasındaki bu yakın ilişkiye örnek olarak kıyıda oturan bir adama doğru yavaş yavaş yüzüşünü gözlediği bir timsahın davranışını anlatır. "Adam sakın durduğu sürece adım adım yaklaşıyor ama bir hareket yapar yapmaz çığınca geri çekiliyor". Bu işlevci yaklaşımla James, merakın organizmaları, çevrelerini keşfetmek için harekete geçmek üzere evrimleşirken korkunun da kısmen bu tür keşiflerin ortaya çıkardığı tehlikelere karşı evrimleştiğini iddia ediyordu.

Yüzyılın başında merakın nedeni sorusuna en sık verilen karşılık merakın bir güdü olduğunu varsaymaktı. Bu tür açıklamaların belirleyici özelliği merakın araştırmacı davranışla azaltılan, hoş olmayan bir duyumu ürettiği varsayımıydı. Güdü temelli açıklamalar merakı birincil bir güdü olarak mı yoksa ikincil (yani daha temel güdülerin türevi) olarak mı gördüklerine; ve merakı homeostatik bir güdü olarak mı yoksa uyarıcılara bağlı bir güdü olarak mı gördüklerine göre farklılaşırlar. Açlık ve susuzluk gibi homeostatik güdüler içsel olarak uyarılır ve genel olarak zamanla tatmin edilmedikleri takdirde yoğunlaşırlar. Korku gibi uyarana bağlı güdüleriye çevredeki işaretler harekete geçirir. Ancak hiçbir güdünün bu iki kategoriye tam olarak oturmadıkları bilinir; her güdü hem dış uyarılardan hem de içsel durumlardan etkilenir.

FREUD: MERAK VE CİNSELLİK

Freud'un çeşitli denemelerine dağılmış pasajlardan bir merak yorumu çıkarılabilir. Freud merakı seks güdüsünün türevi olarak görüyordu. Merakın, çocuk 3 ila 5 yaşları arasında jenital hazzı bakma itkisiyle

özdeşleştirmeye başladığında ortaya çıkan yüceltilmiş çocuksu cinsel keşfin ürünü olduğuna inanıyordu. Daha sonra toplumsal baskı sonucu cinsel keşif bir kenara bırakıldığında üç yolla yüceltilir: Nörotik engellemede bireyin düşünce süreçleri genelde bastırma edimiyle engellenir, bunun sonucunda merak olduğu yere mihlanır; alternatif olarak kalıntı cinsel merak ta, merakın zıttı olan zoraki dalgınlık şeklinde tezahür edebilir; son olarak cinsel merak doğrudan dünya hakkında bir merak olarak yüceltilebilir. Freud, bu sonuncuyu "en nadir ve mükemmel" yüceltme tipi olarak görmesine rağmen "araştırmanın bir ölçüde zoraki olduğuna ve cinsel eylemin yerine geçtiğine" dikkat çeker. Freud'un açıklamasının sonuçlarından biri, bu tür merakın, geliştiği nadir durumlarda tipik olarak seks güdüsüne atfedilen özelliklerden bazılarını göstermesi gerektiğidir.

[...] Merakın başka güdülerin türevi olmayan birincil bir güdü olduğunu kanıtlama konusundaki çabalar iki yönlü olmuştur. Araştırmacılar bazı durumlarda bedensel ihtiyaçları tamamen tatmin edilmiş hayvanların yine de keşfe yönelik davranışlar gösterdiklerini kanıtlamaya çalışmışlardır!...! İkinci ve daha verimli bir çalışma dizisi merakın açlık ve korku gibi motive edici güce sahip olduğunu kanıtlamaya çalışır[...] Üçüncü bir araştırma alanı, tatmin edilmemiş merakın açlık ve susuzluk gibi diğer güdülerle aynı şekilde yoğunlaşma eğiliminde olduğunu göstermiştir.

Merakın bir güdü olup olmadığı ne cevaplanabilir ne de özellikle önemli bir sorudur. Önemli olan merakın diğer birincil güdülerle özdeş sayılan özelliklerin çoğuna sahip olmasıdır.

MELANKOLİ

muharrem aydın ırmak

bir

sabahın erken saatleri henüz çoğu insan uykusunda istanbulun gariban mahallesinde sevgili kemal ağabey çok korkuyorum dışarıda bir gürültüdür sürüyor evimiz çok sessiz dışarının gürültüsüne rağmen mahir diye birinden bahsediyorlar kanun kaçağıymış kemal ağbey kanun kaçağı ne demek onuda bilmiyorum evimizin pencereleri çok alçakta kalıyor babam geldi kemal ağbey babam çok yorgun ve üzüntülü gözüküyor pencereden sarkıp babamı kucklamaya çalışıyorum annesinden bahsediyor öldüğünü söylüyor ben de üzülüyorum yapacak bir şey yok değil mi kemal ağabey üzülmekten başka ne olabilir ki zaten ben annemi de pek tanımıyorum kimi zamanlar gelip gidiyor babamla aralarında bir anlaşmazlık olmuş annem de bizi bırakıp gitmiş nereye gittiğini ben de bilmiyorum çok uzaklara gittiğini söylediler kimi zamanlarda gelip teyzemin evinde kalıyormuş kemal ağabey evimizi değiştirdik merdiven altı bir ev küçük bir ev eski evimiz kadar büyük değil ama biz yine de sığdık kardeşlerimle daha çok yakınlaştık şimdi hepimiz aynı yatağa sığıyoruz babanı da merdiven altındaki odada kalıyor kimi zaman onun odasına giriyorum sandıkları var küçük küçük birisi tıraş malzemeleri için diğerinde de penseleri tornavidaları var babamın yanında yatıyorum bu gece ben hiç korkmuyorum babamın yanındayken her yattığımdabismillahirrahmanirrahimlebaşlıyoruz sonra da elhamdürillahi rabbil aleminle devam ediyoruz kemal ağabey ne söylediğimizin farkında bile değilim ne için söylediğimizin de babanı her zaman dua eder nedense hiç de duası tutmaz burada bir anlaşmazlık var babam hep der ki eğer dua edersen ne olursa olsun tutarmış otuz yıl oldu hala tutmuyor bayrama çok az var annemi arıyorum boşluk var içimde annem para gönderdi mi onu da bilmiyorum acaba bayramlık alınacak mı bize bayrama bir gün kaldı hala bayramlıklar alınmadı bizler hala bekliyoruz artık akşam oldu evimizde bir sessizlik var ne annem ne babanı var ne de bayramlık uyku tutmadı içimi kemal ağbey kapının tanı karşısında uyuyorum hala bekliyorum gelecek diye pes ettim uyku bastırdı o an kapı açılıp içeri bir gölgenin girdiğim gördüm halı işte geldi elindedir bayramlıklar karanlığa alışık gözlerimle görebiliyorum elinde hiçbir şey olmadığını artık ne bayram var ne bayramlıklar

iki

dört yol ağzında yalnız başıma yürüyorum bu dört yol ağzının ilginç bir görüntüsü var arkamda kalan yolun sadece yirmibeş metresi görülebiliyor yol çok keskin bir şekilde yok oluyor görebildiğin sadece yirmi beş metre sonrası hiç önümde

kalan iki yoldan biri yokuş aşağıya doğru samatyalı kahveye doğru gidiyor kahvenin verandasının tanı karşı köşesi ise camii diğer yol alabildiğine yokuş yol ilerledikçe sol tarafında kilise hemen altmış yetmiş adım ilerisi camii yorulursan kiliseye yorulmayıp devam edersen camii'ye gidersin genel de insanlar yorulsa da camiye gitmek taraftarı olduğundan kilisenin içini pek kimse bilmiyor halbuki ne sakın ve sessizdir zangoç bey etrafta olmadığına bahçede istediğin kadar oyunlar oynarsın kilisenin ağaçlarındaki dutları rahatlıkla yersin nedense camiler beni hep ürpertmiştir çocukluğumda ne garip yolun sağındaki dördüncü ve son yol baktığında görüntü mesafen çok geniş bu yoldan ilerlediğinde bizim eve ulaşırsın birden eve doğru ilerlemeye başladım sokağın parke taşları huzur dolu kinibilir binlerce insan çiğneyip geçti bu taşları hala huzurlu ve şikayet etmeden duruyorlar varlıklarını sürdürmek için sanki daha da yapışmışlar birbirlerine

üç

sessizce seyrederim yuvarlak aynasını önüne koymuş saçları bembeyaz hemen ensesinde çıkan fazla saçlarına takılıyorum tıpkı yaban otları gibi beyaz saçlar da yemyeşil bir bahçe görüntüsü veriyor ihtiyar görünümüne rağmen dimdik geniş omuzları var bej gömleğinin boynuna gelen kısmına bir havlu sarmış aynadan gözgöze geliyoruz yüzünü bir gülümseme alıyor sesi hiç çıkmıyor sadece gülümseyip tıraşına devam ediyor önce sağ yanağındaki kılları harman yapar gibi kırıp sakın ama çabucak bitiriyor aynı işlemi sol yanağına da uyguladıktan sonra tekrar sabunlu fırçasını alıp ikinci kez suratına sürüyor bu kez her iki tarafında da bir önceki işlemin daha değişimini uyguluyor jileti elmacık kemiğinden aşağıya doğru indirirken yanak kesimlerine geldiğinde bir balon gibi şişiriyor en eğlenceli tarafı da bu bölümü jilet işlemini tamamladığında yanak eski haline dönüyor tıpkı balon gibi istediği kadar şişirip tekrar eski haline dönmesi yıllarca aynı kalması hiç patlamadan çok tuhaf ön taraf tamam ensede kalan yabani ot görünümündeki kılları alırken bu kez yuvarlak aynanın tam karşısına gelecek şekilde küçük bir ayna ile ayarlama yapıldıktan sonra bir canbaz hüneriyle ensedeki kıllar kökten götürülüyor şimdilik kesim işi bitti derken çevik bir hareketle yerinden kalkıp lavaboya doğru ilerliyor tekrar yüz yüze geliyoruz yine aynı gülümseme var suratında halbuki tıraş olduğu zaman suratındaki ifade ne kadar ciddi ve anlamlı içli büyük aynanın karşısında bir yandan kendini seyreder bir yandan da suratına kolanyayı sürüyor hafif bir yanma olduğu belli belki ben olmasam bağırır mıydı diye düşündürüyor beni tekrar odaya geri döndüğünde surat ifadesinde biten bir görevin mutlu ve ciddi havası var koyuca bir pantolon bej gömlek hemen üzerine pantolonunun aynı renginden yeleğini giyiyor odanın içinde bir şeyler aranıyor ve sonunda paralarım koyduğu yerden alıp büyük bir itina ile yeleğinin iç cebine yerleştiriyor havanın tüm sıcaklığına rağmen incecik ceketini almayı unutmayıp bu arada da benim elimden tutuyor birlikte dört yol ağzına doğru yürüyoruz sessizlik hakim tüm sokağa

YOKLAMA

ergun kocabıyık

Önümdeki formu dolduruyorum: Yedeklik Yoklama Bildirimi. Önceki gün babamın ısrarla hatırlatması üzerine Askerlik Şubesinden almıştım. Birisini kendim için diğerini babam için doldurdum. Yattığı yerden güçlkle doğrulup imzaladı boşluğu. Bu çok önemsedığı işi tamamladıktan sonra, 10cc morfin verdik. Mırıldanarak, odanın sarkan kapısının menteşeleri arasına rondela konulması gerektiğini hatırlattı. Sözlerinin son kısmı neredeyse hiç anlaşılmıyordu ama bunu daha önce de birkaç kez tekrarladığı için ne demek istediğini anladım. Bu meseleyi en kısa zamanda halledeceğime söz verdim. Gözkapakları yavaşça kapandı, kendisini içinden kemirerek tüketen bir yaratığa benzettiği ağrının kısa süreli duraklamasından yararlanıp uykuya daldı.

Sanki ölümle tutuştuğu mücadelede her ne kadar yatağa çakılmış olsa da hala dayanabildiğim göstermek istiyordu. Daha ölmemişti, olası bir harp için ordunun yedekteki subayı ama öte yandan ikibuçuk yıldır içinde bulunduğu kendi savaşının kahraman bir askeri idi.

Sabah saat sekizbuçuğa doğru telefon ziliyle uyandım. Ses annemindi: "Babanızın durumu kötü, hemen buraya gelin" dedi. Konuşması bir telefon görüşmesi değil de bir telgraf metniydi sanki, kısa ve herşeyi anlatan tek bir cümle. Karımla birlikte bir taksiye atlayıp hızla şehrin öteki yakasına geçtik. Boğazın üzerindeki köprüde ilerlerken öteki taraf, yaşadığım taraftan ayrılıverdi birden. Altımızdaki nehirle bölünen iki karşıt dünya: ölümler ve yaşayanlar ülkesi. Soğukalgınlığı

yüzünden gece ateşlenmişim ve kendimi son derece halsiz hissediyordum. Sabaha karşı bir üşüme nöbetiyle tekrar yükselen ateşin değiştirdiği algılarım yüzünden güne bir düşle başlar gibi başlamıştım.

Kapıyı babamın arkadaşlarından birisi açtı ve kötü haberi verdi: "Başınız sağolsun..." İçeri girdik, her zamanki gibi yatakta uzanan bedeninin cansız olduğu yüzünün örtülü olmasından anlaşılıyordu. Ne garip, birkaç hafta önce yine yatağında böyle uzanırken açık olan yüzünden henüz hayatta olmasına rağmen ölmüş olduğu okunuyordu.

Söylediklerine göre son sözleri hışırtılı bir telsizden geliyormuşçasına güçlkle anlaşılıyormuş ve galiba şöyle demiş: "İrtifa kaybediyoruz, yüksel!" Ordudan emekli olduktan bir yıl sonra tam hayata yeniden başlamayı düşünürken ölümcül bir hastalığa yakalandığını öğrenmişti. Modern tıbbın tüm çabaları hastalığın ruhu karşısında etkisiz kaldı.

Toprağa verdiğimiz gece düşümde gördüm babamı; sağlıklı görünüyordu. Üzerinde üniforması vardı. Salondaki koltuklardan birinde oturmuştu. Yanına gittim merakıma engel olamadan "ölümden çok korkuyorum, nasıl bir şey ölüm?" diye sordum. Sorumu yanıtlarken yüzünde bir tebessüm vardı; "Ben ölmedim ki" dedi, "gördüğün gibi bu dünyadayım... Hem ölümden korkma, ölüm diye bir şey yok" Oturduğu yerden kalktı. Her atlayış öncesinde ayaklarının zarar görmesini engellemek için yaptığı gibi sargı bezleriyle ayak parmaklarım ve bileğini

W.Eugem: Snntb. 1918

sarmaya başladı. Ayaklarını bandajlamayı bitirdikten sonra sadece özel durumlarda kullandığı botlarını giydi. Bağcıklarını özenle bağladı. Traştakımını, havlusunu çantasına yerleştirdi. Camdan dışarı baktım; jipi kapının önünde bekliyordu. "Nereye gidiyorsun?" dedim. Bir şeyleri gizlediği zamanlar yaptığı gibi kısa ve kaçamak bir yanıt verdi, "tatbikat" dedi, "belki gece gelmem".

Annem kardeşimle beni uyandırdığında hava yeni ağarmak üzereydi. Bizi camın kenarına getirdi. Ufuktaki havaalanından homurdanarak birbiri ardına kalkan uçakları gösterip "Bakın, babanızın uçağı!" dedi. Bir saat geçmemişti ki radyoda kahramanlık türküleri çalmaya başladı. Şanlı ordumuz harekate başlamıştı. Annemin çenesi büzüştü, gözleri ve burnu akmaya başladı. Kardeşim ve ben şaşkındık. Daha önce babamız bir savaşa katılmamıştı, nasıl davranacağımızı bilemiyorduk. O sıralar ben

ilkokul üçüncü sınıftaydım, kardeşimse henüz okula başlamamıştı. Ağlamaya her an hazırken yayın aniden kesildi ve bir erkek sesi "Babanın uçağı düştü!" diye haykırdı. Gözkapaklarım birden açılıverdi. Bir süre yattığım yerden karanlık odanın tavanına doğru baktım. İçimdeki ses şöyle diyordu: "Nerde şimdi baban?" soru öyle bir abandı ki üzerime ağırlığı altında ezildim, un ufak oldum. Dokumalar ağlayacaktım. Güçlkle bastırdım bu duyguyu. Ve düşümde babama yönelttiğim bir soruyu anımsadım. Şöyle demiştim ona, "ölünce n'oluyor, nereye gidiyoruz?", "Bir yere gittiğimiz yok, gördüğün gibi buradayız" demişti. Anlayamamıştım. Çünkü ben onun gibi ölü olmadığım halde nasıl oluyor da onunla aynı mekanı paylaşabiliyorduk, "aramızdaki fark şu" diye başlamıştı yanıtına "sen uyanınca buradan gideceksin, bense hep burada kalacağım."

YAHUDİ DİYASPORADA GİZLİDİR

adnan kurt

Ağustos 1995, Safed

*Orada, yazıdaki sırları
ve tinsel gerçekleri çözmeye çalıştılar.*

*d harfine bak dedim.
nasıl da soylu duruyor sonunda kelimenin
harfe bak, harfe dokun, harfin içinde eri
harfol, hafle birlikte kıyam et
harfol harfler ummanına bat.
Of Not Being a Jew*

Hep birlikte profesörün ve kızı-eğitmenimizin evindeydik. Profesör şakalar yapıyor, küçük hikayeler anlatıyordu. Alman ve eşi bana hep tedirgin göründü. Ve bölüm başkanı buralara nasıl göç olduğunu anlatırken, kendi ailesinin 40larda Avusturya ve Polonya'dan nasıl geldiğini daha açık vurguluyordu. İngiliz de neredeyse aynı ısrarla ve safça "neden buraya gelmişler ki?" diye tekrarlıyordu.

Otele erken döndük. Barmen çağırdı: "Nasıldı parti" dedi, "erken döndünüz". Bize içkiler hazırlarken "Piliçler yoktu değil mi? Barmen daha iyidir deyip buraya geri geldiniz" diye konuşuyordu. Elleri kabaca bardaklara, şişelere uzanırken gözleri ışıltıyla oynuyor, kahkahalarında beyaz, düzgün dişlen görünüyordu. "Bunlar çok zekidir" diyordu. "Her partide masanın çevresine toplanır, şakalar yaparlar. Şakaların ardından dinlerler, içinde mesajlar vardır. Aldınız mı mesajları?"... Artık yalnızdık, konuşma sürüyordu. "Aslında onlar da insan, üstelik sıradan. Akıllıları, aptalları, güzelleri ve çirkinleri var. Aslanan öğretiler. Ve bizlere dışarıda öğretilen Yahudilerin en iyi, en arı, en zeki oldukları. Böylesine koşullanmışken karşılığınca tutulmak garip değil ki. Ama bakın, burada eğitim,

kurallar, vatansevgisi önemlidir. Ve başarının sırrıdır bu. Bize bakın, Araplara: Biz, şanslarımızı -örneğin Nasır'ı- öldürmekle ün saldık; onlar teknolojileriyle, ürünleriyle, başarılarıyla."

Yafa'da dolanıyoruz. Tepeden Tel Aviv'in (Bahar Tepesi) silueti ve ışıkları görünüyor, Akdeniz Sahili boyunca, çevremiz yenilenmiş Osmanlı evleri ve konaklarıyla çevrili. Bakımlı ağaçlıklar ve yaya yolları. Güzel bir ezan sesi duyuluyor, makamı farklı. Nemli bir sıcak, ve şık insanlar, bakımlı kadınlar, çok güzel-alımlı genç kadınlar yürüyorlar lokantalara, operaya doğru. Ezanın ardından, meydandaki topluluk çağdaş yerel müzikler çalmaya başlıyor. Ve egzotik güzellikte bir kadın ezgiler söylüyor, çağlarcasına. Sesi ve ezginin müziği beni_____. İşte bu karşılığını bulamadığım eylem nedir? Müziği neden dinleriz ve insanın bu sanatsal güdüsünün kaynağı nedir? Oradan uzaklaşırken kadının sesi gecede çivit rengindedir.

İndigo'da yeni bir baskı teknolojisi üzerinde çalışırken şunu ayırımsadım: Gutenberg mürekkep, mekanik baskı gibi kolaylıkla (alışkanlıkla) anlayıp gözlemleyebileceğimiz değişkenler kullanırken, biz bunlara ek olarak bilgisayarlarla denetlenen alt sistemler, laserler, fontlar, eternet, disket ve en garibi elektriksel alanda yönlendirilen, elektromanyetik alanlarla aktarılan, toplanan, kağıda yapıştırılan garip şekilli mürekkep parçacıklarıyla uğraşıyorduk. Yani biraz bu dünyaya ait/yakın olmayan tözlerle içiçeydik. Ve istediğimiz, süreç sonunda bu dünyaya ilişkin basılı, algılanabilir nesneler elde etmekte.

İşlevi garip ama özensiz döşenmiş bir ofisin bekleme salonunda oturuyordum. Ortada dergi, gazete konulan sehpanın üzerine, yanımda

getirdiğim büyük cam küreyi çalışır şekilde koymuştum. Cam küre içerisinde bir elektron tabancası elektronlar fırlatıyor, bu elektronlar kürenin çevresindeki sargıların yarattığı manyetik alanda saparak, dairesel bir yörünge izliyordu. Bu dairesel yörünge, devingen elektronlarla gazın iyonize olması sonucunda yayılan mavi bir ışıltıyla izlenip, çapı ölçülebiliyor. Böylece, elektronun yükü ve kütesinin oranı deneysel olarak ölçülebiliyor. Sanki bir hekime, bu hastalıklı küreyi göstermeye gitmiş gibi hissediyor ve huzursuzlanıyordum. Birden kapı açıldı ve dışarıdan Profesör Mahmut Bey girdi. Üniversitede kuantum mekaniği dersleri aldığım öğretmenim. "Merhaba!" dedi, sanki neden orada olduğumu biliyormuşçasına. Biraz heyecanla odada dolaştıktan sonra küreyi göstererek "Söyle bakalım, bu elektronlar neden dönüyor ve döndükleri çemberin çapını nasıl biliyorlar?" diye sordu. Garipsemedim ve sanki derste ona yanıt vermek zorundaymışım gibi "Çok basit değil mi efendim?" dedim. "Elektronların devinimi ve durağan manyetik alanla etkileşimini klasik elektromanyetik kuramla hesaplayabiliriz. Lorentz'in etkileşim denklemini de kullanarak dönme yörüngesinin çapını bulabiliriz." Birden sinirlendiğini hissettim. "Ben size gerçekleri öğretememişim, yazıklar olsun! Elektronlar gidecekleri yolu nasıl hesaplasınlar?" dedi, "Ne bilsinler Maxwell denklemlerini? Bu denklemlerin çözümünü yapıp, elektronlara bildiren iki melektir. Bu düzenek kurulduğunda gelen Hesabef ve Kitabet adındaki iki matematik meleği alan ve yörünge hesaplarını yaparak elektronlar için uzay-zaman yollarını çizerler" Bu rüyanın devamı gelmişmiydi anımsamıyorum. Ama yıllar önce gördüğüm bu rüya bana yeni bir yaşam yolu açmıştı.

Ne garip! Çoğu kez düşünmeyiz, dünya dediğimiz maddesel ortamın, varoluşumuzu duyumsadığımız çevremizin bize yalnızca bir fizik kuramıyla "dokunduğunu". Dokunmak nedir, duymak? Evrende etkin olan dört temel gücün/etkileşimin birisi olan elektromanyetik etkileşimle dokunuyor, duyuyor, görüyor ve yaşıyoruz. Yani varlığımızı duyabilmemizin biricik yolu Elektromanyetik

Alanlar. Maxwell'in elektriksel ve manyetik görüngüleri tanımlayıp geliştirdiği kuram, tüm bu süreci anlamayı sağlıyor. Düşünün bir kere, bardağı sıkıca tuttuğunuzu. Ve Hayat Ansiklopedisinde (Ansiklopedi savaşlarının olmadığı ve çoğumuzun evinde ancak onun bulunduğu yıllarda) okuduğunuz atom bilgilerini hatırlayın. "Atomun çekirdeği bir futbol alanı ortasında bir top büyüklüğündeyse, elektron, bu alan çevresinde dönüp duran bir kum tanesini andırır..." gibi birşeyler. Herşey, dolayısıyla elimiz ve bardak da atomlardan oluştuğuna göre, ve atomların "boş" kısımları çok ama çok büyükse parmak atomlarımız neden bardak atomlarıyla içice geçip karışmıyorlar? Yanıt elektromanyetik kuramdan geliyor: En azından, elektriksel itme kuvvetleri o denli büyüktür ki, parçacıklararası oylum çok büyük olmasına karşın, birbirini iten elektronlar ve protonlar bu karışmayı önler. Ve işte bu elektriksel etkileşim bizim dokunma duyumuza temel sağlar. Görmek bile, kaba bir yorumla fotonlarla cisimlerin etkileşimi ve bu fotonların gözümüzdeki ağtabakada yaptığı fotokimyasal tepkimelerle oluşur. Hep araçlar, bilinmeyen (ya da zor anlaşılabilen) alanlar var. Hatta birçok yanılsamanın dışında, insansı genelgeçer yanılsamalar da var. Örneğin, kahverengi diye gerçek bir renk olmaması. Hiç dikkat etmiş miydiniz, temel renkler/doğal renkler diye bildiğimiz gökkuşağının yedi rengi arasında kahverengi ya da gri yoktur. Ve gerçekten de doğal, saf bir kahverengi . ışık yoktur! Gözdeki algılayıcıların yetersiz etkileşimi ve izgesel duyarlılığı nedeniyle, bazı renkler ağtabakaya (retina) birlikte düştüğünde, bunu hepimiz kahverengi adında bir renk olarak tanımlıyoruz.

Dünya yalnızca elektromanyetik alanlarla bize kendini veriyor, bizse bunu beynimizde yorumlayıp katı, maddesel gerçeklikler olarak algılıyoruz. Teknoloji geliştikçe yaptığımız, bu görünmeyen, anlaşılması güç etkileşimleri ve alanları kullanarak, maddenin kendisini "daha uygun" biçimlendirmek. Duyu organlarımıza ya daha güzel, ya da daha etkin sunular yapabilmek. Nereye kadar dersiniz bir uç örnek vermeli: Tatil yörelerinde, gezginlerin uğrak

yerlerinde el yetilerinin aşkın bir şekli sıkça sergileniyor. Pirinç tanesi üzerine sevgilinizin adını yazabiliyorlar. Mühendisler ve bilimcilerse atomları "teker teker" IBM yazacak şekilde bir kristal parçası üzerinde 20-30 atom büyüklüğünde bir yere yerleştiriyorlar. Peygamberlerin, meleklerin, büyüler, tılsımlar ve tansıkların sıradan tarihsel öğeler olduğu topraklarda tüm bunları düşünmek insana gerçek bir büyücü olma heyecanı veriyor. Düşünsenize, yüzyıllar öncesinde büyücülerin maddesel olmayan varlıklara olmayacak işler yaptırma hayalleri ya da yalanları, artık bir mühendisin neredeyse günlük işleri.

Weizmann Enstitüsü'nün bahçesindeki binadaydı İndigo'nun laboratuvarı. Erken gelmiştik o gün. Ticarete pek bulaşmamış bu bölümün sevimli mutfağında uykumu atabilmek için kahve hazırlıyordum. Kahvemi içip, yeni yaptığımız baskılara gözetarken, birisinin yerleri silmekte olduğunu farkettim. Genç bir zencinin. Deja vu. Yeni bir laser sisteminin tasarımı için St.Louis'de uzay ve havacılık devinin laboratuvarındaydık. 15metre kadar yerin dibinde, binanın iklimlendirme ve hava arıtma sistemlerini gezerken yaşlı bir adama (belki de duruşuyla, bir zombiye) rastladım. Boş gözlerle, kırılmış saçları ve sakallarıyla yerleri paspaslayan bir adama. Binlerce insanın çalıştığı bu laboratuvarı karşılaştığım ilk zenciydi. Akşam yemeğinde şirket, yöneticilerinden birisine zencileri sordum. Suratı ekşidi ve "AfroAmerikanlar (kibarca zenci, PC) yalnızca dert çıkarır, bir işe de yaramazlar" dedi.

Akşam Tel Aviv'e dönerken, Zeev bitmek bilmeyen sorularımı bıkmadan yanıtlıyordu. "Buraya gelenler zorluklardan, fakir ülkelerden kaçan Yahudiler. Doğrusu eskisi kadar da kucak açıp beklemiyolaız. Dünyanın her yerinden göç oldu buraya. Ençok da 1950'lerde. Gaiplaraarası evlilikler giderek yaygınlaştı. Bu kadar güzel kadınların çoğalması, genç kızların çoğunun biçimli ve güzel olması bana kalırsa yeni bir genetik harmanın ürünleri. Göçlerin sonuncusu Sovyetler Birliği ve Habeşistan'dan oldu. Habeş Yahudileri sorun

yarattı tabii. Yani bütün herşey bir yana, sununla yüzleşmeliyiz: bu göçmenler siyah!" Ürettikleri portakallardan ailelerine, yemeklerine, dinlerine ve dillerine dek arı bir ırk olma özelliği taşıyan Yahudilerin belki de bu özellikleri yüzünden: Roger Penrose'un akıl ve beyin üzerine yazdığı yeni kitabını ararken kitapçılarda mutlaka rastladığım Richard Dawkins'in Bencil Gen (The Selfish Gene) adlı kitabının popülerliği anlaşılabilirdi.

Hayfa'dan güneye doğru iniyoruz. Sağımızda Akdeniz, sol tarafımızda çöl. Bir süre sonra ufak bir yerleşim yeri ve bir bina üzerinde kocaman bir yazı: Fanny Kaplan Center.

*ama Fanya Kaplan
nasıl öldü diye sorsak sanırım
işimiz fazlasıyla ciddileşir.
Üç Firenk Havası*

Burada da hayat alışageldiğimiz gibi. Yani ekmek parası peşinde insanlar, yol yapan işçiler, ucuz işgücü sömüren patronlar, tüccarlar, posta memurları, balıkçılar, akademisyenler, az para alıp "ayışığında" ek iş yapan üniversite profesörleri, bakkallar, askerler ve polisler var. Yani "Yahudi Mitosu"nu güçlendirecek imgeler değil, ve bildiğimiz hayatın ta kendisi ve onu yaşayan insanlar. Hayat her yerdeki gibi daha değişik. Yaygın din öğeleri ve askeri alışkanlıklar özgün bir farklılık katıyor buna. Dergilerdeki kiralık kadın reklamlar şaşırtıyor: Yahudi fahişeler- mümkün olabilir mi bu?

Zion Dağının yanbaşıda Kudüs, sanki din savaşlarının tüm tarihini barındıran, izler saklayan bir kent. Semavi dinlerin sunduğu dingin ve uhrevi havayı solumayı beklerken, tüm dinlerin varoluş ve egemenlik kinini duyuyorsunuz. Yahudilik, bu anlamda sınırlı bir barışı özünde içeren din olsa gerek. Dinlerini değil ikna veya zorlamayla, hiçbir şekilde yayma olasılıkları yok. Ancak ırklarının sürekliliği dinlerini yaşatıyor, ve dinleri gereği "vaadedilmiş topraklar"a sahip olmak dışında din temelli bir saldırganlıkları olmasa gerekir. Ama

anladığım kadarıyla, işte tam bu "vaadedilmiş toprakların sınırları din, siyaset ve savaşın ortak temasını ve esnek/ayarlanabilir egemenlik nedenselini oluşturmaktadır. Ve bu yolla da 2500 yıl sonra tekrar devletleşmiş Yahudi Ulusu'nun "güncel ve sıradan" siyasal etkinliklerini sergileyebilmeleri sağlanmıştır. Siyonizmin (Zion Dağı'na kavuşmayı hedefleyen Yahudi ideolojisi) ve Museviliğin simgelerinden birisi olan ve David'in yıldızı olarak bilinen altı köşeli yıldızın ne olduğunu Orhan Saik Gökyay'ın Gergedan Dergisinde yayınlanmış olan Tılsımlı Gömlekler adlı yazısından hatırlıyorum. Osmanlı Padişahlarının gömleklerine de işlenmiş olan bu yıldız, Süleyman Peygamber'in mührü olarak anlatılıyordu: Üstüste yerleştirilmiş iki eşkenar üçgen biçimindeki bu mühürle, Süleyman Peygamber'in türlü yaratıkları buyruğu altına aldığına inanılıyor. Yahudilerin arasındaki yaygın inanca göre bu yüzük/mühürün köşelerinde Musa, Harun, Yakup, Davud, İshak ve İbrahim peygamberlerin adları kazılıdır. Zeev'e "Madem temel öğreti tüm Yahudilerin Zion Dağı'na kavuşmasını hedefliyor, İsrail'e gelenler arasında çatışmalar oluyor mu?" diye soruyorum, "Ne de olsa bu topraklar için hayatlarını, yıllarını, emeklerini vermiş insanlar ve bir anda bu olanağa hazır konanlar var". "Bu tür bir hoşnutsuzluk belirtmeye başladı" diye yanıtladı Zeev. "Artık Yahudi olmanın geçer koşullarından en önemlisi dil ve şive olarak kabul görüyor. Saygınlık, daha iyi İbranice konuştuğumuzu artıyor. Beceremeyenler burada daha az Yahudi sayılıyorlar".

Kudüs'te dolanırken, eğer Haçlıların zaman aralığında süzgeçlerseniz gördüklerinizi, sürekli olarak Umberto Eco ve Foucault's Pendulum'u anımsarsınız. Haçlı askerleri, Templar şövalyeleri cirit atmaktadır çevrenizde. Ortak gizlerden, belki de komplo kuramının parçalarından Süleyman Mabedi'nin/Hazinesi'nin peşinde birtakım içrekçiler. 95. bölümde, Prag Mezarlığı'nda İsrail'in 12 kabilesinin temsilcilerinin 1800lerde dünyayı ele geçirme planlarını açıkladığı toplantıya ilişkin bir öykü anlatılıyordu. Gezi rehberimiz 12 kabilenin ve

İsrail'in tarihine ilişkin bilgiler verirken, "Türklerin de 13- kabile olduğunu biliyor muydunuz?" diye sordum, Koestler'in iddiasını kastederek. "Bu bir şakaysa, lütfen söyle!" diye çıkıştı, ve ekledi: "Gerçekten de, Kral David'in 13 oğlu olduğu ve kutsal kitapta 12sinden söz edilip, 13. oğlunun sır olduğu söylenir." Umberto Eco aklıma geldikçe, hep kendisine sormak istediğimiz şu soru da etkinleşiyor: Yazarını, çizerini, yayınevini hiçbir şekilde öğrenemediğimiz Martin Mystere-Atlantis'in öykülenmesinde payı var mı acaba? Ve kitaptaki özgeçmişinde, akademik araştırmalarının James Joyce'tan Süpermen'e uzanması bir rastlantı mıdır?

*Uzak nedir?
Kendisinin bile ücretinde yaşayan
benim için
gidecek yer ne kadar uzak olabilir?
Mataramda Tuzlu Su*

sonsöz

Niyetlendiğim bu değildi. Bir uzak yolculuğa çıktım ve bambaşka bir yolda buldum kendimi, istediğim, bu hırçın ve zor dönemeçteki duygularımı dile getirmektir, olmadı. Tüm bu yolculuk boyunca ismet Özel'in Of Not Being a Jew adındaki şiirini gönlümden ve yanibaşımdan eksik edemedim. Ve sevgili dostum Marek Lasman'dan çok şey öğrendim, yakınlık gördüm. Teşekkürler.

CIZIRTI

faruk ulay

Mehmet Ulusel için

Görüyor musun, dönüp dolaşıp sana geliyorum işte. Adın belleğimden bir türlü eksilmiyor. Eski bir dostluğun dikenli patikalarını izlerken ilk anımsanan adlar oluyor nedense. Oysa sevgili Arda, ne denli zayıftır belleğim adlara karşı bir bilsen. Adlar ve yüzler... Yine de adın bugün yanımda ve dikenlere aldırmadan yürüyorum patikada. Bu yürüyüşün nereye çıkaracağını bilmiyorum. Bilseydim yürür muydum? Yüzü güneş yanığına bulanmış yeşil gözlü bir Akdenizli gibi davranmam gerekiyor şimdi. Yan filozof bir tavır takınarak atıyorum adımlarımı. Bir filozof olmaktan öte, yarı insan bir Yunan tanrısıyım. Tanrı olduğundan ölümsüzlüğün gizine erişmiş ama insan olduğundan ölmeye yanan bir yolcuuyum. Patika beni buraya çıkarıyor şimdi. Ölmekle ölmemek arasında bir yere... Ne olduğu belirsiz her yer gibi bulunduğum noktayı betimlemem olanaksız. Çok uzaklardan arkaik bir sazla çalınan bildik bir ezgi geliyor kulağıma yalnızca. Bir ezgiden çıkarak nerede olduğunu kestirebilir mi insan? Öyle sandığım zamanlar oldu ki gitar çalardım. Çalmaya çalışırdım yalnızca ve çalamadığımdan nerede olduğumu kestiremezdim. Yaşamımın üçte birini bu yanılgının tutsağı olarak yaşadım. Şimdi o yanılgının öyküsünü yazarak yaşıyorum. Her yanılgı sonu kötü biten bir serüvenin başlangıcı gerçekte. Yeşil gözlü insanların sürekli düştüğü yanılgılardan biri bu. Tabiat hepimize üveyana ve cahil örümceklerin ördüğü sözcüklerle dolu ağızlarımız. İstedimizi konuşamıyoruz. İstedimizce yazamıyoruz da. Resimse öleli öylesine çok oldu ki görüntüler ancak görüldükleriyle kalıyorlar. Görüyor musun dönüp dolaşıp sana, oradan görüntüye geliyorum işte. Yazdığımın başına dönüyorum böylece ve hiç yazmamış gibi oluyorum. Yazmak hiçbir şeyi değiştirmiyor Arda. Yazılmamış bir yazı da okunduğunda hiçbir şey değişmiyor elbette. Tek kendimin konuşabildiği diller üretiyorum nicedir ve ne konuştuğumu bazan ben bile anlayamıyorum. Yanlış uyanılmış bir uykuya bağlıyorum acıklı durumumu. Düşündükçe hak veriyorum sana. Parmağımı avuçiçi çizgilerinde gezdirdiğim akşam ne demiştin bana; "Uyusak da ölsek." Sıkıldığını, ölmeyi yeğleyecek denli benden

sıkıldığını anlamış ama ses çıkarmadan parmağımı avucunda gezdirmeyi sürdürmüştüm. Ne yapabildim ki sevgili Arda, o avuçiçi tek serüvenimdi o zamanlar ve elini benden kurtaracak denli güçlü olmayı öğrenemedikçe parmağımın yürüdüğü patikayı izlemek zorundaydık. Evet, sen benden kurtulamadıkça ben de parmağıma boyun eğmek zorunda kalacaktım. Senden de zayıftım başkalarından kurtulma konusunda. Neden evlendin benimle Arda? Sevginin nasıl sona ereceğini görmeye mi yoksa gerçek anlamda bir varoluşa erişebilmek için kimselerin sevilmemesi gerektiğini kendine kanıtlayabilmeye mi? Sevginin sonunu görmeye durduysan evlendiğinde seviyordun beni. Sevgiyi tümünden yoketmek istediysen beni severek başladın bu amacını gerçekleştirmeye. Evlendin, benden başlayarak herkesi sevmeyi unuttun ama ayrılmayı beceremedin. Evliliğin alışkanlık yarattığını, tütünden de sakıncalı olduğunu bilmiyor muydun Arda; seni uyarmamış mıydım bu konuda?

Sevgiyi yok edip de sevdiğinden kurtulamamış tek kadın olmana dayanamadığımdan bu adaya gelmek zorunda kaldım. Kırçıl sakallı, kısık sesli bir Fransız şarkıcısının kasetlerini dinleyerek yazıyorum bu mektubu sana. İkimizin de Fransızca bilmediğini anımsıyorum bir yandan. Bilmediğimiz dilleri çözmekte ne de ustaydık. Birbirimizi anlamakta üstümüze yoktu. Bu yüzden sevişmekten caydık. Ne olduğumuzu anladık, kendimize döndük ve döndüğümüz yerde sürdürdük yaşamımızı. Yan yana, aynı yataca ama apayrı dünyalarda. Bu arada gitar çalmayı bıraktım, sen de anlamadığım dilde ezgiler mırıldanmaya başladın. Bu ezgileri sonradan beni senden uzağa taşıyan bir otobüsün kasetli teybinden ve adaya geldiğim takanın kışına kondurulmuş lüks kamarada seviştiğim bir kadından dinledim. Troya'da doğduğumu öğrendiğim gün kendimi İthaca'da bulacağımı biliyordum. Acemi bir Odysseus olduğumdan senden ayrılmamı bu denli geciktirdim, evliliğin alışkanlığa dönüşmesine neden oldum. Buraya gelirken kerelerce kayboldum, olmadık adalarda karaya vurdum, kaşla göz arasında boşalttığım şarap şişelerine sana yazılmış mesajlar koyup denize bıraktım ama bir sonra çıktığım adada o

mesajları beni bekler buldum. Yazdığım herşeyi kendime yazdım gerçekte sevgili Arda. Aramızda dolaşan bunca sevgisizliğe karşın adının başına sevgili sıfatını yakıştırmam denli kaçınılmaz bir durumdu kerelerce kaybolmam, mesaj yollamam ve yolladıklarımı bulmam. Benden kaçamayan senden kaçtım da kendimden kaçamadım. Kaçamadığım için de anımsamacılığın tuzağına düştüm ve patikaların en dikenlisinde yürürken buldum kendimi. Dostlukların eskidiği görülmemiştir Arda. Adların unutulduğu bir devre rastlanmamıştır tarihe dönüp bakıldığında. Sevgiler ve evlilikler ölür yalnızca. Bir de doğulduğunda bağlanılmış dil unutulur zorda kalındığında. Kaçışa açılan tek kapıdır anadilin unutulması. Bilinmez dillerin çözülmesi için bunların öğrenilmesi gerektiğini anladığı gün Odysseus olur insan ve kapanacağı bir ada arar kendine.

Henüz kirlenmemiş, dalgalı bir deniz canlandır usunda şimdi. Lodos rüzgarları essin üstünde. Böyle bir denizin dalgaları rüzgara savrulmuş külle kaplanmış tepeleriyle ancak uzaktan izlenebilecek bir serüvenin kıyısını dövebilirler ancak. Vurdukları kıyılardan çekilirken yuttukları taşları aynı kıyılara yeniden tükürürler ve kıyıya sıralanmış yeşil gözlü insanlar bu aşları önlerinde uzanan engin mavilikte kaydırarak yaşadıkları serüvenden uzaklaşmaya çalışırlar. Kayan her taş, atanın ruhundan bir parça taşır, taş kaydıran da kaydıracağı her taşla birlikte yaşadığı serüvenden uzaklaşır. Ben, senin için bu taşım işte sevgili Arda. Ama beni kaydıracak gücü kendinde bulamadığından senin için kayarak seni evlilik serüveninden uzaklaştırdım. Doğru başlamış o uykudan o yüzden yanlış uyandım. Gözlerimi açtım, günün parlaklığını gördüm, aydınlığın körleştiren gücüne karşı koyabilmek için yeniden uyumak istedim. Böyle birşey istemeyecektim sevgili Arda. Hazır uyanmışken kalkacak ve gözümü çapaklardan arındırmadan mutfağa gidip her sabah yaptığım gibi ocağın altını açacak, makarna sosu hazırlamakta kullandığımız küçük demirdöküm tencereyi musluğun altına tutacak, yansına dek suyla doldurup içine iki yumurta ve bir kaşık tuz atıp ateşe verecektim. Ama uyumaya, günün parlaklığından kurtulmaya çalıştım. Yatakta geçen zamanın kazanılmaktan çok yitirildiğini bilmeyen tembel bir memur gibi davranarak başladım düşünmeye. Evliliğimizi düşündüm, uyandığında doğrulup bana bakacağını, beni uyuyor sanarak alnıma bir öpücük konduracağını ve bu öpücüğün varlığını unutmak için elimizden geleni yapacağımızı düşündüm. Bu yatağa uzandığımız ilk günün gecesinden beri aksatmadan sürdürdüğün bu törenin tek izleyicisi olabilmek için her sabah senden önce uyandığımı ve bunu sana

söylemeden bunca yıl nasıl dayandığımı düşünürken seni sevmekten vazgeçemeyeceğimi anladım. Seni hep seveceğimi anlamakla senin beni sevmediğini ve hiçbir zaman sevmeyeceğini anlamak aynı kapıya çıkıyordu. Az sonra uyanacaktın, alnıma bir öpücük konduracak, adımları mırıldanacaktın. Sevgi dolu bir mırıldanma olacaktı bu ama sevgiyi kendine saklayıp benden önce fırlayacaktın yataktan. Mutfağa gidecektin, güne çılıbırla mı başlamalı yoksa haşlanmış yumurtayla mı diye düşünecektin. Ne düşüneceğini bile sen düşünmeden önce biliyordum Arda. Böyle tanımıştım seni. Eşim değil dostumdun. Kimsesizdim, tek sen vardın yaşamımda ve senden önce uyanıyordum her sabah. Beni öpmene, beni seviyor görünmene katlanıyordum. O sabah tasarladığım gibi yapıp yataktan hemen kalkabilseydim beni öpmeye yanaşmadığının farkına varmayacaktım ama yanlış uyanmışım bir kere. Uyandığın gibi mutfağa gittin. Beni öyle bıraktın. Bilmediğim bir güne uyandırdın beni. Bilmediğim bir dile tutsak ettin. Senin diline... Çılıbırda karar kıldığını yüksek sesle söyledin ve ne söylediğini anlamadım. Bir şey daha söyledin, pek eski bir şey... Sonra... Duş almaya, banyoya girdin, pençe pençe olmuş tenini göreyim diye bornozunu giymeden yanıma geldin ve odayı dolduran ışıktan başka bir şey seçemedim. Yeni uyanmış gibi davrandım, anlamadığım bir dilde günaydın dedin, söylediklerini çıkaramadım. Öyle sandın. Radyoyu açtın, parazitler arasında yitirdim söylenenleri. Sen de o sesler arasında yitip gittin. Kulak tırmalayan bir cızırtı kaldı geriye. Yanıma cızırtıyı aldım, seni çılıbır olmayı bekleyen iki yumurtayla başbaşa bıraktım, evlenmeden önce, ayn kentlerde öğrenim görürken bana yazdığın mektupları topladım ve usuma düşen ilk adaya doğay yola çıktım.

Ne zaman tanışmıştık, ne zaman evlenmiş, ne zaman ayrılmıştık sevgili Arda? Herkesin yaşamında önemli olan tarihleri anımsamaktan çok uzaktayım bu adada. Önümde paketlenip açılmaktan yıpranmış mektupların, bitmeye yüz tutmuş bir şişe şarap, yeşil camdan üflenmiş bir kadeh, sana yazdığını mektubun son sayfası batmaya yanan bir güneş duruyor. Sol yanıma bakıyorum, beni adaya getiren takanın kaptanını görüyorum; mendireğin taşlarına oturmuş, olamayacak mavilikte bir denizin dalgalarında espadrillerini yıkıyor. Yemyeşil gözlü bir Akdenizliyim ve bitmek bilmez serüvenimin kıyısına kurulmuş bir çardakaltının en mutlu masasına yerleşmişim. Yanlış okumuyorsun sevgili Arda, adını kimsenin bilmediği bu adada balık lokantalarının masaları, uyandırdıkları duygularla adlandırılıyorlar. Mutluluğun masasında oturuyorum şimdi ama mutlu

değilim. Seni düşünüyorum çünkü. Mutlu olmadığını, bir alışkanlıktan kurtulmaya çalıştığını biliyorum. Bense sabah akşam balık yiyorum. Deniziyle güneşine bakılırsa bir Akdeniz adasındayım ama adıyla tadını bilmediğim bir soğuk deniz balığının kılçıklarını ayıklıyorum. Doğramaları çivi mavisine boyanmış, kireç badanalı odaların en sevimlisinde uyanıyoam, beni adaya getiren motorda tanıştığım kömür saçlı kızı yanımda buluyorum, onu uyandırmamaya özen göstererek yataktan kalkıyorum, bahçeye çıkıyorum, binanın ardına dolanıyorum, topu topu dört tavuğun ev bellediği kümeşe varıyoam, folluktan iki yumurta çalıp mutfığa giriyorum ve her akşam makarna sosu hazırlamakta kullandığımız kabı toprak kübe daldırıp ocağa koyuyorum. Burada yumurtalar tuzsuz haşlanıyor sevgili Arda. Kimse çılbır yapmasını bilmiyor. Gerçekte, kahvaltı diye bir şey bilinmiyor bu adada. Herkes öğleyin uyanıyor çünkü. Ve uyanan, kendim balıkla donatılmış bir sofrada buluyor. Yüzler denizde yıkılıyor, dişler aynı denizde fırçalanıyor ve bir gün öncesinin ticaret rüzgarlarında dalgaların tükürdüğü taşlar toplanıp yeniden denize atılıyor. İşin komik yanı sevgili Arda, her akşam bir başkasını hazırladığımız o makarna sosunu kiremitler üstünde fırına verdiğimiz balıkları yerken kullanıyoruz. Adalılar bizi, beni ve kız arkadaşımı çok seviyorlar. Bilmediğimiz bir dilde selamlıyorlar ikimizi. Hazırladığımız balıkları yedikten sonra bilmediğimiz bir dilde teşekkür ediyorlar bize. Söylemek istediklerini anladığımızı belirtecek sözler söylüyoruz onlara ve söylediklerimizi anlıyorlar. Öyle sanıyoruz. Yüzlerinden eksilmeyen o gülümsemeden **çıkıyoruz** bizi anlayıp sevdiklerini. Yanılıyor olabiliriz. Onlar da yanılıyor olabilirler. Ama bir yaşama kapılanmaya çalışıyoruz ve onlar da tekdüzeleşmiş yaşamlarından kurtulmak için varlığımıza katlanmak zorundalar. Yaşam, anlaşılmayan ne varsa anlar görünmekle sürdürülüyor ancak sevgili Arda. Seviştığım kız, adalılar, ben... Hiçbirimiz birbirimizi anlamıyorsak da anlar gibi görünerek kimsenin bilmediği bu yerde mutlu olabiliyoruz.

Ve ancak mutlu bir insan gibi davrandığımda mutluluğun masasına oturabiliyorum. Ancak o zaman sana mektup yazmak geliyor içimden, ne yazdığımı anlamayayım diye bilmediğim bir dilde yazıyorum, yazdıklarımı o sabah açtığın radyoda duyduğum cızırtıyla eşleştiriyorum ve bana hiçbir zaman söylemediğin, beni üzmemek için kendine sakladığın sözleri sana bildirmeye yazıyorum. Mektup bittiğinde şarap şişesi de boşalmış oluyor, sayfaları yuvarlayıp şişeye kovuyorum ve soluğu deniz kıyısında alıyorum. Gerçekte, oturduğum çardak denize uzatılmış derme çatma bir iskeleye kurulmuş. Suya bir şişe bırakacağım

zamanlarda denizin üstünde bulunmaktansa kıyısında durmayı yeğliyoam. O yüzden adanın öte ucuna, sana yakın kıyısına yürüyorum, şişeyi olabildiğince uzağa fırlatıyorum, soyunuyorum, günün son deniz banyosunu alıyorum, dişlerimi fırçalıyorum ve beni bekleyen yatağıma, adını henüz öğrenemediğim, benim yaşamıma kapılanmış kıza **dönüyorum**.

"Hafıza-i beşer nisyan ile malûldür." Edebiyat-ı Cedide'den kalmış bir avuç özdeyişten birini söylemiştin duş almadan önce. Nereden aklına gelmişti, nasıl ulaşmıştı bu söz sana? Her söz, sevgili Arda, ancak söylendiği gün geçerlidir. Geriye kalan, o sözün gölgesidir ve gölge gerçeğin izdüşümüdür. Yıllar, neredeyse bir yüzyıl sonra, aynı sözü söyleyerek rahatladığını sanmak ancak yaşamın kurduğu **kumpaslardan** birine düşmektir ki ne sana, ne de bana yakışır bu. Hoyrat bir zamanın insanları olarak her şeyden haberimiz olmalı. Unutkanlıklara kapılmamalıyız ama eski sözleri yineleyerek zaman harcamamalıyız. Zaman... Sana bildirmeğe çalıştığım, nasıl geçtiğini anlamadığın zamanın varlığı. Doğru, yanlış uyanan ve yatarak zaman kazanmaya çalışan bendim belki ama o arada senin de zamandan habersiz olduğunu anladım. Onca alışkanlığı ikimiz için yaşadım sevgili Arda. Sen tek başına varolmaya çalışırken ben iki kişilik bir varoluşun gizlerini aradım, zamanın bu işte bir parmağı olduğunu kanıtlamaya çalıştım. Kendime... Beni dinlemiyordun çünkü. Uyuyordun. Alışlagelinmiş, herhangi bir uyanışa doğru doludizgin uyuyordun ve ben çoktan uyanmıştım. Tek basmaydım. Yapayalnızdım. Yanlış, yapayanlış uyanmıştım ve bir adaya doğru çoktan yola çıkmıştım. Takadan bozma, lüks bir yolcu gemisinde... İnsanın belleği ancak... İnsanlık değil ben ve sen önemliyiz şimdi. Bu adada... Sen de değil, yalnızca ben... Anlamadığı dilde mektuplar yazarak kendine yollayan adam... Cızırtı... Ne denli dile aykırı, titrek, kulak tırmalayan bir sözcük. Dil böyle doğar ama. Dile aykırı kavramların bir araya gelmesinden oluşan sözcüklerle. Ve sevgili Arda, bunca uzun bir mektuptan geriye kalacak olan ne seni sevdiğim, ne benden nefret ettiğin, ne hafıza-i beşer, ne de haşlanmaya koyulmamış yumurtalar. Yalnızca bu ada... Ne beni, ne de seni kabul edecek, içine kapalı, uyumak, uyanmak nedir bilmeyen, makarna soslu soğuk deniz balıklarıyla beslenen, kümes hayvanlarına küsmüş, dilsiz, belleksiz, yuttuğu taşları tükürmüş dalgalarla çevrelenmiş bu sıcak ada.

HAFIZADA BİR GÖRÜNTÜ ANI

zeynep günsür

Bir bebeği öldürür gibi öldürdü(ler). Daha sorulan sorarken ben, o(nlar) vurarak kocaman gözlü bir orman hayvanını mesela, hiç cevap vermeyecekder) gibi öylece baktı (lar). Doyumsuz, tatminsiz, gelişmemiş beyin(er)i ve erkeklik organdarhyla, toptan bir reddedilmişliği hep taşıyacak et yığını. İnsansız, düşüncesiz, salt egolu bir porno cinselliğini yaşayabilecek ahmaklıkta o(nlar).

Geçelim.

Foucault şöyle diyor; "cinselliğin gerçeğini söylemek için, yüzyıllar boyunca bir bilme-iktidar biçimine göre düzenlenen yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlere bir ad verilebilir: İtiraf... Zevk ve acı içinde başkalarına söylenmesi olanaksız olan şeyleri kişi kendi kendine itiraf etti ve kitaplara dönüştürdü..."

Öyleyse, itiraf, bir anlamda bütün yaratıların içinde gizlidir.
Zevk ve acıyla öylece bakarak.

Geçelim.

Aslında ilginç olan yaratılanın içine sızan itirafların yaşam boyunca nasıl hatırlandıkları, nerede saklandıkları, ya da acılarının nasıl çekildiğidir. Yani itiraflara dönüşmeden önceki halleri.

"Toptan bir reddedilmişliği hep taşıyacak et yığını"nı, mesela, nasıl hatırlayabilir insan? Hangi anında su yüzüne çıkar o görüntü ve acısı nedir? Vücudumuzun içinde saklanan, karanlık, nemli, sıcak, akışkan o canlı yapının dehlizlerine sığınan binlerce söylenememiş şey. Kendi kendimize itiraf edemediklerimiz.

"Kanser'e yakalanmış, çok da gençti" derler. Ben "kanser"i hep bir cümle gibi düşünürüm. Söylenememiş bir itiraf. Sıcakta ve nemde eriyen bir cümle.

Ahmaklığı yıllarca içinde taşıyan, saklayarak yüklenen bir vücudun direnci nedir?

Zorla porno cinselliği dayatılan bir vücut, hava kabarcıkları içinde kalıyor ve kendi kendini soğuyor. "Doyumsuz, tatminsiz, gelişmemiş beyin(ler)"i yaşıntımızın içine nüfuz ederken yakalayıp saf dışı bırakamıyoruz. En fazla görmezlikten gelebiliyoruz.

O(nlar) farkına varmadan yanlarındaki sulardan kayıp gitmeye çalışan bir grup insancık olarak her an o yağlı, yapışkan katmanlara bulaşma riskini taşıyarak yaşamaya çalışıyoruz.
Nereye kadar?

Geçelim.

Hafızada bir görüntü anı: Gölgesi yeşilliklerin arasında beliren kocaman gözlü bir orman hayvanı ile çok kısa bir zaman aralığında bakışlarımız birleşiyor. İkimizin yüzünde de belli belirsiz bir gülümseme.

GÖZLER SAĞA*

*oliver sacks***

Bayan S., altmışlı yaşlarında, zeki bir kadındır. Sağ hemisferinin arka ve iç bölümlerini etkileyen ağır bir inme geçirmiş, buna rağmen zekasını ve mizah yeteneğini mükemmel bir şekilde korumayı başarmıştır.

Bazen hemşirelerin tepsisine tatlı ve kahve koymadıklarından şikayet eder. Hemşireler, 'ama bayan S., işte, sol taraftalar' dediğinde, bunu anlamaz görünür ve sol tarafa bakmaz.

Kafası yavaşça sola döndürüldüğünde, tatlı, görüş alanının- yani görme alanının sağlam kalmış olan yarısının- içine girer ve 'ah, evet işte burçla, ama daha önce orda değildi' der. Bedeniyle ve dış dünyayla ilgili 'sol' kavramını tamamiyle kaybetmiştir. Bazen porsiyonlarının çok az olduğundan yakınır. Çünkü tabağının sadece sağ tarafında olanları yer. Tabağın bir de sol tarafı olduğunu farketmez. Zaman zaman, yüzünün sağ tarafına makyaj yapar, ruj sürer, bu arada sol tarafı ihmal eder. Bu durumu tedavi etmek neredeyse imkansızdır. Çünkü bu durumda olan bir kişinin dikkati diğer tarafa çekilemez (t e k t a r a f l ı d i k k a t eksikliği/hemi-inattention-bakınız Battersby, 1956). Üstelik kişi durumunda bir yanlışlık olduğunu da farketmez. Konuyu, düşünce düzeyinde anlayabilir ve güler ama doğaldan bilmesi imkansızdır.

Bayan S., durumunu düşünsel olarak bildiğinden, bu algılama bozukluğu ile başetmek üzere çaba sarfeder. Bazı yöntemler geliştirmeye çalışır. Sol tarafa doğrudan bakamadığından ve sola dönemediğinden, bir daireyi tamamlayana kadar sağa döner. Bu yöntemi daha kolaylaştırmak üzere, bir tekerlekli sandalye istemiş ve kendisine böyle bir sandalye verilmiştir. Şimdi orada olduğundan emin olduğu bir şeyi bulamıyorsa, sağa doğru bir daire etrafında , aradığı şey görüntü alanı içine girene dek dönüyor. Kahvesini ve tatlısını bulamadığında da aynı yöntemi başarıyla uyguluyor. Eğer porsiyonları gözüne çok az görünüyorsa, gözleriyle sağ tarafı takip ederek, tekerlekli sandalyesiyle dönüyor. Daha önceden görünmeyen parça, görme alanı içine girdiğinde bunu yiyor, daha doğrusu yarısını yiyor. Böylelikle biraz olsun açlığım bastırabiliyor. Ama hala açsa veya bunun üzerine düşünür de olanın sadece yarısını yediğini farkedirse, ikinci bir tur daha atarak kalan çeyreği görüyor ve yine bunun bir tarafını yiyor. Bu kadarı genelde doyması için yeterli oluyor (ne de olsa iki deneme sonunda porsiyonun 7/8 ini yemiş oluyor). Ama çok çok açsa veya içinde bir merak kaldıysa, üçüncü tuay da atarak, porsiyonunun onaltıncı parçasını da sağlama alıyor (tabii ki geriye kalan soldaki onaltıncıyı tabağında

* The man who mistook his wife for a hat and other clinical tales (1990-Harper Perennial Edition) acili kitaptan Çiğdem Çalkılıç Türkçeleştirdi. (Yapı Kredi Yayınları'nda basıma hazırlanıyor)

"Oliver Sacks, Albert Einstein Tıp Koleji'nde klinik nöroloji profesörü olarak çalışmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda sinemaya uyarlanmış olan "Uyanışlar" (Awakenings) adlı kitabın da yazarıdır. Klinik hikayelerini biramda topladığı "Karısını şapkasıyla karıştıran adam" (The man who mistook his wife for a hat) (1990) adlı kitabı Amerika'da 'bestseller' olmuştur. Türkçesi Yapı Kredi Yayınları'nda yakında basılacaktır.

bırakarak). 'Bu çok saçma, kendimi Zeno'nun ok'u gibi hissediyorum, oraya hiçbir zaman ulaşamıyorum. Davranışlarım çok garip görünüyor olabilir ama bu şartlar altında elimden başka ne gelir ki?' diyor.

Tabağı döndürmesi, kendisini döndürmesinden çok daha basit olurdu kuşkusuz. Bu konuda o da hemfikir ve bu yöntemi denemeye çalıştı. Ama bu, onu garip bir şekilde zorluyordu. Çünkü tabak döndürme hareketi kendiliğinden bir davranış olarak gelişmiyordu. Oysa sandalyesiyle dönmek tamamiyle doğaldı. Bakışı, dikkati, hareketleri ve tepkileri kendiliğinden, içgüdüsel olarak sağ tarafa yönelikti.

Onu fazlasıyla rahatsız eden şey, yüzünün sadece bir yarısı makyajlıken insanların onunla dalga geçmesiydi. Bayan S., ' aynaya bakıyorum ve görebildiğim kadarıyla makyajımı yapıyorum' diyordu. Biz de yüzünün sol tarafını sağ taraftan gösterecek bir ayna olabilir mi diye merak ettik. Sanki ona bakan başka birinin onu görmesi gibi. Karşısına bir kamera ve monitör koyarak, bir video sistemi oluşturduk. Sonuçlar şaşırtıcı ve garipti. Video ekranını 'ayna' gibi kullanarak yüzünün sol tarafını sağdan görebiliyordu. Bu normal bir insanın bile kafasını karıştıracak bir deneyimdi (video ekranını kullanarak traş olmayı deneyenler bunu bilirler). Bayan S. için ise bu deneyim iki misli kafa karıştırıcı ve garipti. Çünkü o sırada gördüğü, yüzünün ve bedeninin sol tarafını hissetmiyordu. Sıkıntı ve şaşkınlıkla'götürün şunu' diye bağırdı. Bu yüzden konuyu daha detaylı olarak inceleyemedik. Yazık oldu! Çünkü R.L. Gregory'nin de merak ettiği üzere, tek taraflı dikkat eksikliği (hemi-inattention) vakalarında ve sol tarafla ilgi herşeyin tümüyle kaybedildiği durumlarda (left hemi-field extinction) bu tip video geribildirimleri yararlı olabilirdi. Konu fiziksel ve metafiziksel

açıdan o kadar karmaşıktı ki ancak deneyler bu konuda bir karar alınmasına sebep olabilirdi.

not

Bilgisayarlar ve bilgisayar oyunları tek taraflı ihmal (unilateral neglect) vakalarında, 'kayıp tarafın' izlenmesi için yararlı olabilir. Ayrıca hastalar bu işlemi kendi kendilerine yapabilme konusunda eğitilebilirler (ne yazık ki Bayan S.' i gördüğüm 1976 senesinde bu imkanlar yoktu). Yakınlarda (1986) bu konu hakkında kısa bir film çektim.

Bu kitabın özgün baskısında, M. Marcel Mesulam'ın hazırladığı, benimkiyle hemen hemen aynı zamanlarda piyasaya çıkan, DavranışsalNöroloji'ninİlkeleri-Principles of Behavioral Neurology (Philadelphia;1985)-adlı kitabını kaynak olarak gösterememiştim. Yeri gelmişken, Mesulam'ın 'ihmal' (neglect) hakkındaki açık ve düzgün formülasyonunu aktarmadan edemeyeceğim;

İhmal çok ciddi olduğunda, hasta, sanki evrenin bir yarısı, herhangi bir anlam ifade etmiyormuş, sanki aniden yokolmuş gibi davranır... Tek taraflı ihmal durumunda olan hastalar (unilateral neglect), sol yarı alanda, gerçekten hiçbir şey olmuyormuş gibi davranmakla kalmazlar, o tarafla ilgili, önemli bir şeylerin olabileceği beklentisini de taşımazlar.

Battersby, W. S. et. al "ünilateral'spatial agnosia' (inattention) in patients with cerebral lesions." Brain (1956) 79: 68-93.

Mesulam, M. M. Principles of Behavioral Neurology (Philadelphia:1985) 259-288.

KEŞİF SANATI

horace freeland judson

Amerikalı bilim yazarı Judson (d. 193D çalışma halindeki bilim adamlarının bilinmezle başa çıkma süreçlerini belgelemek için en çok uğraş vermiş olanlardan biridir. Bu pasaj onun, ilk olarak 1980'de basılmış olan The Search for Solutions adlı kitabından alınmıştır.

BİLİM YÜZYILIMIZIN SANATIDIR. Yaklaşık dört yüzyıl önce modern bilim henüz başlıyordu. Francis Bacon *knowledge is power* [bilgi güçtür; ya da bilgi iktidardır] diyordu. Emekli bir bürokrat olarak yazıyordu. Sloganı gerçekte o zamandan bu yana bürokratların krala ya da vergi mükellefleri karşısında bilime para harcamalarını haklı çıkarmak için öne sürdükleri ilk açık vaat cümlesiydi. Bilgi güçtür; günümüzde, daha basit bir biçimde bilginin teknoloji için esas olduğunu söylüyoruz. Bacon'ın vaadi müthiş bir şekilde, fazlasıyla yerine geldi. Bilme hevesi yapma hevesiyle eşleşti. Bu durumda söz konusu vaat - hangi temel araştırma programının ne zaman hangi sonucu vereceğini öngörmenin çok düşük bir olasılık olduğu koşulunu akılda tutarak- Batı dünyasındaki bilim adamlarına daha önce eşi görülmemiş bir araştırma özgürlüğü tanıdı. Yine de Bacon'ın vaadi çoğu bilim adamını harekete geçiren şeye nüfuz etmekten uzaktır. Bilimin birçok ödülü vardır ama en büyüğü, şimdiye dek bulduğumuz en ilginç, en zor, en acımasız, en heyecan verici ve en güzel takip oluşudur. Bilim yüzyılımızın sanatıdır.

Fetih birçok çağın başlangıcından çok daha kesin bir biçimde saptanabilir: 30 Haziran 1905'te Bern'deki patent ofisinde bir evrak memuru olan Albert Einstein, *Annalen der Physik* dergisine otuzbir sayfalık "Devingen Cisimlerin Elektrodinamiği Üzerine" makalesini verdiği zaman. O zamandan bu yana yazılmış hiçbir şiir, hiçbir oyun, hiçbir müzik parçası görecelik kuramının kavranmaya çalışıldığında zihni zevkten titreten gücüne ulaşamamıştır. Bundan elli yıl önce görecelik kuramını anlayan topu topu kırk kişi olduğu söylenirken, Einstein'ın da dediği gibi günümüzde her parlak lise öğrencisi tarafından kavranabilir durumdadır; ve bu da sanatta yeninin özümseme hızının özelliğidir.

Genin o maddesinin moleküler yapısını, ünlü deoksiribonükleik asitin [DNA) çifte sarmalını düşünün bir. Bu sarmal, aralarındaki tüp biçimli alanda bir dizi kimyasal madde çifti -bu maddelerin dört çeşidi iki tür çift halindedir ve sarmalın çevresinde tam on madde çifti bulunur- bulunan, biri aşağı diğeri yukarı doğru sarılan ama birbirine bağlı iki kordondan oluşmaktadır. Bu bir heykeldir. Ama biçimin ve işlevin nasıl bir olduğunu gözlemek gerekir. Bu dizi eşi olmayan bir ikilik yaratır: bir yandan kordonların birbirinden ayrılmasına ve çiftleşme kuralları sonucu kordonların, tamamlayıcı kordonların bir kopyasını kendi üzerlerinde toplamalarına izin verir; öte yandan dizi organizmanın özünün tüm karakteristiklerini dört harfli bir alfabeye şifreler. Böylece yapı hem kalıtımı hem de embriyonun büyümesini içine alır. Mart 1953'te yapının açıklığa kavuşması insanlık yaşadıkça yankılanacak denli aydınlatıcı bir olaydı. Aynı zamanda yapı hem son derece ekonomik hem de göz kamaştırıcı bir biçimde zariftir. Bu yüzyılda yapılmış daha hayranlık verici bir heykel yoktur.

Bilimi sanatla karşılaştırmak -bu yüzyılın son çeyreğinde- bilmin yaptıklarını küçümsemek gibi görünüyorsa bu, en azından kısmen günümüzde sanattan beklediklerimiz çok az olduğu içindir. Yüzyılımızdan önce herkes tabii ki sanatçının cloğy taklit ettiğini varsayıyordu. Aristo böyle söylemişti; düşünce açıktı ve ikibin yıl boyunca ilerlemiş ve evrilmişti. Bunun üzerine düşünenler sanatçının doğayı tesadüfi bir biçimde değil, olması gerektiği gibi taklit ettiğini eklediler. Günümüzde bu, bilim adamının tanımıdır. Medawar (1) "bilimsel akıl yürütme varsayımlarla, neden oldukları mantıksal beklentiler arasındaki sürekli karşılıklı etki ve edimdir: daha önce edindiğimiz bilgilere göre duruma tatmin edici bir açıklık getiren bir varsayıma gelene kadar durmadan bir gidiş geliş vardır ve varsayımlar tekrar tekrar formül haline getirilir. Buraya kadar Medawar'ın tanımladığı şey, varsayım terimi hariç, ressamın ya da şairin eserindeki deneyimiyle aynı şeydir. Bilimsel akıl yürütme, mümkün olanla varolan, olabilecek olanla gerçekte olan arasında bir tür diyalogtur. Yirminci yüzyılda en keskin şekliyle doğanın taklidini gerçekleştiren ressam ya da şair değil bilimadamıdır.

¹ The World Treasury of PHYSICS, ASTRONOMY and MATHEMATICS (Ed. Timothy Ferris) adlı kitaptan Nazlı Ökten tarafından Türkçeleştirildi.

Fotoğraf, Bill Fredericks, 1986

Çoğu bilimadamı -özellikle matematikçiler ve fizikçiler- bir kuramda güzelliğin neredeyse kendinde bir kanıtlama biçimi olduğunu öne sürmektedir. Örneğin "zarafet"ten söz etmektedirler. Paul Dirac (2) anti-maddenin varlığını, herhangi bir şekliyle gözlemlenmesinden yıllar önce öngörmüştü -o olmasaydı bilim kurgu filmleri ne yapardı?. Ve bu öngörüsü de ona Nobel ödülünü kazandırdı. Dirac bundan yıllar sonra "denklemlerde güzellik elde etmek onları deneylere uydurmaktan daha önemlidir" diye yazıyordu." Öyle görünüyor ki insan denklemlerinde güzellik sağlamaya çalışırsa ve derin bir içgörüyü sahipse doğru yoldadır".

Bilimadamı bu noktada sanatçıyla aynı yoldadır. İçgörü derin olmalıdır. Diyalog olabilecek olanla gerçekte olan arasındadır. Bilimadamı doğal sonucu

almaya çalışır. Dünya oradadır.

Bilimin toplumsal sistemi yüksek lisans öğrencisinin yaşlıları ve daha büyüklerle birlikte kıdemli bir bilimadamlarının laboratuvarında çıraklık etmesiyle başlar; kürsüde ya da karatahtada ve resmi yayınlarda -bu resmi anlamda bir eleştiri çağrısıdır- işbirliğiyle devam eder. Bilimin toplumsal sisteminin en temel işlevi hayal gücüyle muhakeme arasındaki etkileşimi özel bir etkinlik olmaktan çıkarıp genel [kamusal] bir etkinlik haline sokmaktır. Sanatçı için gerçek mihenk taşı olan o baş döndürücü hoşluk duygu.su en şanslı ve yetenekli bilimadamı için bile bilim yapma sürecinin sadece orta noktasındadır.

notlar

1) İngiliz biyolog. 1960 Nobel ödülünü fizyoloji ve tıp Burnet'le paylaştı.Ç.N.

2) İngiliz kuramsal fizikçi. 1933 Nobel fizik ödülünü Schödinger ile paylaştı Ç.N.

BOŞLUK

göl çetin

Sustu kadın.
Konuşup bitirdiği, mutsuzluk verici bir gençlik anısıydı.
Işıklı bir odadaydılar, ince minderlere bağdaş kurmuşlardı.
Kadının uzun, siyah saçlarına güneş vuruyordu.
Bir gölge dolaştı etrafta; ayakları üşümüş, solgun yüzlü, kocaman ürkek gözleriyle bir çocuk: Hüzün.
Uzun dakikalar boyunca susuldu.
Kadın, başı önünde, kendi içine dönmüştü.
Çayını yudumladı. Sigarasından güçlü bir nefes aldı.
Süzülen dumanların kenarlarına takıldı. Çok uzak bir yere çekilip gitti peşlerinden.
Gölgenin ayak sesleri duyuluyordu belirsiz.
Sessizce yürüyordu.
Çıplak ayaklarının yeri kavradığı anı seçmek mümkündü yine de.
Peşinden acıyı getiriyordu.
Getirip bakıyordu kadının gözlerine.
Kadın, uzun kirpiklerinin keskin uçlarında besliyordu acıyı.
Çayından bir yudum aldı.
Başını yere eğdi yeniden.
Gözleri halının kıvrımlarında gezindi.
Kirpikleri örttü gözlerini.
Dışa dönüklüğün aytaşını örten, zarif, keskin parmaklıklar.
Uzun, aşılması zor bir mesafe girdi aralarına.
Sessizlik uzadı.
Neye yarardı anlamaya çalışmak?
Hiçbir zaman o tadda değildi sözcükler.
Mümkün olabilir miydi, bir başkasının onbeş yaşının ayaklarıyla dolaşmak sokaklarda?
Anlatış, yaşanmışa dair söylenmiş, zararsız, beyaz bir yalandı.
Neye yarardı merak etmek, başka bir insandan yayılan sevincin, kaygının, mutsuzluğun gerçek renklerini?

Toprak bütün canlılarıyla gök ve yer arasında oturacaktı ve hiç kapanmayacaktı aralarındaki uzaklık. İki insan, oturup konuşacaklardı. Biri anlatacaktı kendini Anlaşıyor sanacaktı. Anladığını düşünecekti diğeri. Heykelin üstüne keskin bir gün ışığı vuracaktı. Herkes dönüp bakacaktı, görebilmeyi umacaklardı. Çizgiler, parlak bir bugünün içinde eriyecek, anlaşılmaz olacaklardı. Gölgeler çekip gidecek, geriye ışık dolu, anlaşılmaz bir form bırakacaklardı. Sözcükler,

Hala öne eğikti kadının başı.
Sigarasını içiyordu.
Gözlen halının kıvrımlarında geziniyordu.
Seslendi ona, yavaş sesle.
Duymadı.
Ağzından yayılan dumanların kenarlarına asılmayı sürdürdü.
Uzun, siyah saçlarına ışık vuruyordu.
Hüzün, solgun yüzü ve yeri kavrayan sessiz adımlarıyla dolaşıyordu odada.
Elini uzattı.
Dokundu.
Parmak uçları, bir başka tenin kokusuna değdi.
"İyi misin?"
Keskin bir kopuş anı.
"Ha evet, dalmışım."
Gülümsemi kadın.
Pencereye doğru süzüldü gölge, bıraktığı boşluğu güneş doldurdu aceleyle.
Rüzgar girdi pencereden. Örttü üstünü sarılanların.
Unutmak zamanıydı, uzaklıkları, sözcükleri, yer ve gök arasında uzayan boşluğu...

THANATOS'UN KOANI: YARATICI ÖLÜM

h. tuğrul atasoy

Kaç ten elimin altında soldu bilmiyorum. Öyle bir an geliyor ki mesleğin verdiği sakin olabilme yetisi yok oluyor. Ve her ölenle bir parça da sizden ölüyor. O an bilebildiğim ama tanımlayamadığım duygular sarıyor benliğimi. Tıbbi bilgi ruhani bilgiyle sarmaş dolaş olup aynı karanlık kuyuya yuvarlanıyor. Bu sadece doktorun ölüm karşısındaki çaresizliği değil belki de yaşamın ölümle aynı yerde bulunmasının yol açtığı o 'yaşamın anlamsızlığı' duygusu. Birbirinden sonsuz derecede uzak olan kavramlar içice geçiveriyor. Kimi zaman da satoriye * benzer şekilde konuyla ilgisiz görünen düğümler çözülüyor, işte tam o yenilgi anında.

Kafka kitabın kahramanının hamamböceği olarak yaşadıklarını anlatır, kimine göre biraz abartıya kaçmıştır, bir gün böyle düşünenler yeni çekilmiş filmlerin birinde AIDS olduktan sonra hayatı cehenneme dönen insanla ve onun acıları ile sarsılırlar.

Çok izole bazı beyin damar tıkanıklıklarında insanı hayrete düşünen rahatsızlıklar görülür, prosopagnozi bunlardan birisidir, kişi karşısında konuşmadan duran en yakınının yüzünü tüm ayrıntıları ile tarifleyebilirken onu bütün halinde hatırlayıp sentezleyip yüzün kime ait olduğunu söyleyemez. Ama dokunduğu ya da sesini duyduğu an o kişiyi tanıyabilir. Bir çok gündelik yaşantı ve sorunun tüm tarifini, analizini yapabilmemize karşın son tahlilde tanıyı koyup çözüme varamayışımız bir başka etmenin araya girmesiyle bir anda sorunu bütünüyle tanıyabilmemiz az önce andığım rahatsızlığı çağırıyor.

Ölüm işte bir nevi soruna istemesek de dokunmamızı çoğu kez de bazı şeylerin çağrısını duymamızı ve gözümüzün önünde olup da günlük zihnimizin görmemizi engellediği şeyleri kavramamızı sağlar.

Zen hocaları geçersiz geçitten geçme hevesindeki çömezlerine çözümsüz somlar ve çelişkiler verirler ki çömez zihni boşalsın, günlük, insanoğlunun yarattığı yapay gerçeklikten sıyrılsın ve herşeyi

olduğu gibi görsün. Çünkü biz genelde gördüğümüzü görmek, duyduğumuzu duymak yerine görüp duymaya kendimizi şartladığımız şeyleri algılamaktayız. Bu da sonuçta yeni yanlış koşullanmalar getirmekte. Ve ölüm çözümsüz soru olma işlevini mükemmelen yerine getirir çoğu zaman.

Ve en ağır soruyu sorar insan kendine "Öyle ise her şey ne için?". Artık günlük hayatımızın yutturmacaları, sahte gururlar, yanlış hedefleri yoktur; elle tutulur az şey kalmıştır, geriye dönen sevgi, mutlu anların hatıraları gibi.

Aşık Veysel "Her kim olursa bu sırra mazhar Dünya'ya bırakır ölmez bir eser" ile cevap vermiş O ağır soruyu sorup aldatıcı gerçekten kendisini sıyrabilenler hep ölümsüzlüğe ulaşmak için yaratıcılık denizine mi yelken açmışlar acaba? Hayır, dinsel yanıtlar var, sonuçta ödül için ve ahlaksal kuvvetlerin sonucu belirlediği, insanı cevap bulmaktan öte köle olmaya iten yanıtlar. Feyerabend'in dediği gibi "... kölelik ister Tanrı'ya ister iyiye hizmet etsin içine düşülebilecek durumların en aşağılığıdır". Soru cevapsız kaldığı gibi daha ağır bir yükün altına iter insanı. Alan Watts "Hiç hoşgörüsü olmayan saltık ahlakçılık ahlaki temelinden yıkar" der.

Bir diğer girişim kabullenmenin olanı olduğu gibi değerlendirmenin getirdiği kendini doğa ile bir hissetmek o mükemmel döngünün parçası olmaktır. Artık soru yoktur. Aslında soru en büyük gerilimi oluşturur, ne zaman ki olmadığı -anlık olarak- kavranır o zaman som yok olur. Burada varılacak hedef değil oraya gidış eyleminin her anı kutsaldır.

Nietzsche "yaratıcılığın ancak bilincin ölüm anında olabileceğini" söylüyor öbür yanda. Ölüm ve gerçek yaratıcılık, ve ölümsüzlüğe uzanış. Picasso ise "her yaratma edimi ilk önce bir yıkma edimidir" diyor. Ölüm ile başlayan ve ölümsüzlüğe uzanan kutsal çaba. Bilinen kaçınılamayan sonun yarattığı korku ve gerilime yüzyıllardır yükselen, gün geçtikçe keskinleşip kimi korkularından sıyrılan, insan

zekasının, insan estetiğinin bulduğu en keskin ve ölümsüz cevap. Hermann Hesse sanatçı kahramanı Goldmund ile kendisine soruyor "...belki... tüm sanatın tüm usun kökeni ölümden duyulan korkudur?" Pekala neden ölüm her insan için bunca kesinken yaratıcı çabası ile ölümsüzlüğe ulaşabilen ya da bu yolda emek harcayanların sayısı bu kadar az? Veysel Karani'ye kendini nasıl hissettiğini sormuşlar "Sabah uyanmış ve akşama ölüp ölmeyeceğini bilmeyen biri gibi" demiş. Tüm insanlar durumun aynı olduğu söylendiğinde "İyi ama kaç bu hissediyor?" demiş.

Bu anlatılan, bir somya cevap olurken bir diğer soruyu akla getiriyor. Ölümü doğal sayan, döngüsel olsun ya da olmasın, insan yaşamının ögesi olarak kabullenen ve yaşamı dikey yaşayan Doğu Felsefeleri, ne için ölümsüz yapıtların altına imzalarını koymuşlar, elecek ve geçmişin yadsınması yaşanan anı kutsal kılar ve yaşamın sonlu olduğu bilindiğinde gelecek ve geçmiş önemini yitirir. Yaşam dikey algılanır, yaşanan an önem kazanır. Tüm bunlar ölümün en yalın haliyle kabul edilmesinin, insan edimlerinin ve doğanın ölümsüz, eksik anlaşılabileceğinin bilinmesinin sonucudur. Ölüm bu şekilde algılandığında tüm yaşam sadelik ve doğal olanın örnek alınması üzerine kurulacaktır. Yapay değerler, şişirilmiş, insanı esir alan çıkarıcı öğretiler, çarpıtılmış zevkler yerine doğal örnek esas alınıp kişinin bilinci sayesinde denetim altında tuttuğu rastlantısallık ile estetik duygusunu karışımı, eseri oluştururlar. Yaşanan anın sadelik bazında yeniden yaratılması. Ve estetik duygusunu tatmin edip doğal örneği en iyi veren, yaşanan anı en iyi yansıtanın ölümsüzlük payesini alması.

Claude Levi-Strauss Yaban Düşünce adlı eserinde sanatın küçültülmüş örneklerden oluştuğunu ve gerçek örneğin küçük örnek içinde korkutuculuğundan sıyrıldığını, elle tutulur hale getirildiğini, indirgenmiş örnekçede parçalardan önce bütünün tanınabildiğini söyler. Yaşam, sonunda ölüm ile korkutucu gizini halen bizlerden gizlemeyi sürdürüyor. Bu gizin yarattığı korku ve bunalı bir yandan yaratıcı insanların cevap bulma girişimlerini kamçılarken, bir yandan yaratılan eserlerin sayesinde sahiplerinin ve diğerlerinin bu korku ve bunalıtlarını hafifletmektedir. Ölümün verdiği tüm acıyı dinsel öğretiler, çelikleştirilmiş duygular ve bilimsel gerçekler değil çok zaman o acılı anların doğurduğu sanatsal ürünler alır. Yalnız ölüm değil bir çok çözümsüzlük doğuran sorunun hem bizi en fazla rahatlatılabildi hem de en doğru

yanıtlarını ölüm bunalıtısı ile onun gölgesinde yarattığı korkunç açmazlara, ölümsüzlük umudu ve estetik ile cevap arayan, savaşı yaratıcı beyinlerin eserlerinde buluyoruz.

Sadece hayat-ölüm döngüsünün soyut anlatımı yer almaz yukarıda anılan yaratıcı çabaların içinde. T.S. Eliot "İnsan cinsi fazla gerçeğe tahammül edemez" derken bir açıdan bu noktayı formüle eder. Devreye gelişen zekamızın en eşsiz yönü yani hayalgücü girer. Sonuçta temel açmazımıza sonsuz sayı ve biçimde ayrıca her beğeni düzeyinde seslenebilen cevaplar külliyatı serilir ortaya. Soljenitsin "Çok açık olan ilgi çekici değildir" diyor. Çekiciliklerindeki derin sır ise sessizce yanıtlamaya çalıştıkları o en önemli sorunun gizeminde ve yanıtın zeka yüklü estetiğinde aranabilir.

notlar

Thanatos: Freud'a göre ölüm içgüdüğü.

Koai: Japon Zen Buddacılığıyla bir ikilem oluşturan ve çözümleyici düşünceyi tüketerek, sezgisel düşünceyi uyandırmak ereğiyle üzerinde durulan cümle. En ünlülerinden biri şudur: "İki eli birbirine vurunca bir ses çıkar; siz bir tek elin sesine kulak verin".

Satori: Zen düşünmenin ereği olan ruhsal uyanış. Zen düşünce yandaşı bu ruhsal uyanışa, lotus (zazen) durumunda oturup yoğunlaşarak ve birdenbire daha yüksek bir bilinç düzeyine geçmek olanağı sağlayan bir şok yaratmaya yönelik çeşitli teknikleruygulayarakerişebilir.

zevk limanında buluşalım...

RESİMLER - NESNELER

miya-se

Yaz. Çocuklar. Dondurma. Kir ve ter.

İzmir'de makarna bahçesi. İçecek bedava. Makarna ince uzun solucanlar gibi duruyor tabakta. Haşlanmış solucanların üzerinde kaynatılıp koyulaştırılmış kan.

Belediye otobüsü. Kir ve ter. Tozlu camlar. Dışarıda akan evler, parklar. Kısa kaydıraklar. Çocukların kayma sevincini aniden kesen toprak, kummmmm. Zincir. Salıncak. İleri-Geri, İleri-Geri. Hız. Hızlı. Analar, babalar, babaanneler, anneanneler, dedeler, teyzeler. . . . Arsız çocukların ardında terbiyeli büyükler.

Oyuncaklar. Pembe, sarı, kırmızı, canlı. Sesli, hareketli, eğitici (!)

Pastane. Sevgi yolu. Plastik masa sandalye. Plastik sevgi. Sevgi yolu(!) Çekirdek çitleme yolu. Boncukları ipe dizip sama yolu. Ağlama, gülme, gece yarısı işemeyolu.

Demokrasi parkı. Park etmiş demokrasi. Çark etmiş özgürlük. Neyin özgürlüğü? İtilip kakma, itilip kakılma, köpekler gibi kuyruk sallama özgürlüğü. Nefret etme, seviyormuş gibi yapma özgürlüğü. Esas oğlanlarla, esas kızlarla kaçamak sevişme özgürlüğü. Yalanları söyleyip doğruları bilmezden gelme özgürlüğü. Türkü dinleyip arabesk yaşama. "Ben aslında..." diye başlayıp aslını bilmeme. Sarhoş bile olamayıp yalancıktan sarhoş olma özgürlüğü. ÖZGÜRLÜK.. ÖÖÖĞĞĞ....

Topuklu ayakkabı. Esmer ve siyah saçlı olup

esmer-sarışın olmak. Boyalar. Satmaktan hoşlanmayıp satmalar. Aslında (!) almaktan hoşlanmayıp almalar. Çoğul ekler -ler/-lar. Tekil ağızlar.

Klipler. Kamera. Kısacık filmler. Biten, bitiveren sevgiler. Klipler. O kadarcık bile sürmeyen bakışlar. Gözler, gözler, gözler. Haydar'ın gözleri, uzun kirpikleri, o çoğaltan ve çoğalan ışık. İnsan Haydar. Haydar.

Duvarlarım... Boşluğumu sıkı sıkıya örten. Pek erken sığınılmış anlar, fotoğraflar. Artık biriktirilmek istenmeyen kitaplar.

Çiçekler. Niçin her akşam su isterler? (Çoğumuz susuz sevgisiz yaşamaya alıştırdık ya kendimizi, birbirimizi) Ama çiçekler her akşam su isterler. Vermesem ölürler, versem ölürüm. Balkonda çiçek sulayan kaçkın resmi olarak asılıyım evin duvarına. Fırında patlıcan pişiren kadın resmi, masayı silen, yatağa giren.

Ne çok resim var. Ne çok nesne. Ne çok ses. Ne çok koku. Gözlerim kapansa kulağım açık. Kulağı-mı tıkasam burnum. O ela tıkanca tenim. Onu da sıvasam çamurla. Yüreğim, beynim. Onlar da kararsa, ölüm. O bile yok edemiyor resmi, nesneyi.

deligömleği

DÖVME

derya erkenci'nin fotoğrafına not düşen nazlı ökten

Şaşkınlık? Merak? Arzu? Bakıyor(lar).

Bu kadın gerçek mi, böyle bir kadın hiç yaşamış mı? Bir başkasının varlığını etimize sokabilir miyiz, güzelliğini taşıyabilir miyiz bedenimizde? Birleşme anı tende sonsuza dek saklanabilir mi? İnsanın canı ne kadar acır? Arzu insanın etini acıtır mı? Kaçlının yüzünde aradığı şeyi bulacak mı? Yoksa yüzün gerisinde sakince bekleyen tende mi soruların cevapları?

Şaşkınlık? Merak? Arzu? Bakıyor(lar).

KUZHEY KUTUP DAİRESİNİN ÜSTÜNDE

türker armaner

Çok uzaklardan geldiğimi söyledim uzun boylu Finli kadına. Laponya'nın nemli, puslu havası handaki herkesin iliklerine kadar işlemişti. Yaşımı sordu, işimi, nereden gelip nereye gittiğimi... Kadınla konuşurken ellerimi ikimizi ayıran tahta bölmeye dayamıştım, dokunduğum nesneleri oluşturan 'maddeyi merak ederim hep. Bu, yumuşak, yapış yapış olmuş bir tahtaydı. Ellerimi çektim, parmaklarımda siyah izler kaldı. İçeriye Güney Avrupalı görünüşlü iki genç kadın girdi. Aralarında daha önce duymadığım, Fransızca da İspanyolca da olmayan, ama her ikisini de andıran bir dilde konuştuktan sonra hancı kadına- çatlak bir İngilizceyle boş oda sordular. Kadın başını iki yana salladı. Birbirlerine bakıp boş masalardan birine oturdular. Çantalarından çıkardıkları azığı yemeğe başladılar.

*Geçtiği köprülerden bir daha
geçemeyecek olanlardır şarkım. Sevdiğini
karanlıkta göremeyecek olanlara.
Yalnızca toprağı
sevebilirsin
seni ise o da istemez geceyarısı güneşinin
altında.*

Yaşlı Lapon şarkısını bitirince çantamın olduğu köşeye gidip oturdum. İçeri girdiğimde onu farketmemiştim, belki de benden sonra gelmişti. Konaklamaya gelmiş bir yolcuya benzemiyordu. Ne geçip giden, ne de yerleşmiş... Yersiz, zaman dışıydı sanki. Lapon olduğunu nereden çıkarmıştım bilmiyorum. Şarkısını az çok sökmeye başladığım bir dilde söylemişti.

Vakit geceyarısını geçmişti, hava ıslıl ıslıl, gökyüzünde mat bir parlaklık... Yağmur. Güneyli kadınlardan biri bana bakarak arkadaşıyla konuşuyordu. Ötekinin gözü, yukarıya, odaların bulunduğu kata çıkan merdivendeydi.

Dışarıdan kısa, tiz bir boru sesi geldi.

Ait olduğum yer çok uzakta, gittikçe de uzaklaşıyorum. Yukarıya, daha yukarıya doğru. Gecenin görüldüğü son yerleri de geçtim. Neden uzaklaşıyorum? Ne-den? Kendimden mi? Gördüğüm düşler bile oraya, o uzama aitken... Önce belleğimi, 'anımsama'yı bırakmaya çalıştım sıcak ülkelerde, ulusal kahramanlarının anıtlarının dibinde. 'Önce'yi çağırmamalıydım; en tehlikelisi buydu ait olmaya ilgili olarak. Ama düşler... Sonra 'sevgi'clen kurtulmaya çalıştım. 'Başkası' da beni oraya, ya da başka bir uzama bağlı kılabilirdi. Arınma yolunda sevgi, kendimi 'ben olmayan'a teslim etmek olacaktı. Şimdi ne var sırada bırakılacak? 'Acı' mı?

İkinci boru sesi

Yağmur durdu. Ben düşünürken Yaşlı Lapon şarkı söylemeyi sürdürüyordu. Durdu, kendi dilinde bir şeyler söyledi, sonra sustu, bu kez sonsuza dek... İçeriye gölgeler girdi. Sürekli güneşin olduğu, herkesin, her şeyin sürekli -puslu havayla yağmur yüzünden net olmayan bir biçimde- görüldüğü, güneşin gece gündüz demeden her şeyin gölgesini her yere düşürdüğü bu kasabada gölgeler

artık bağımsızlaşmıştı. Gölgele ölüyü götürdü. Han sessiz.

Finli kaçının söylediğine göre handaki son odayı ben almışım. Sabah üçüncü boru çalmadan uyandırmasını söyledim. Merdivene doğru yöneldiğimde, güneyli kadınlar yaklaşp kalacak yerleri olmadığım, o saatte kasabadan ayrılmak için bir araç bulamayacaklarını söylediler, geceyi odamda geçirip geçiremeyeceklerini sordular. Birlikte yukarı çıktık. Odalar numaralandırılmamış, harflendirilmişti. Elindeki anahtarlıkta, üstünde minik bir yuvarlak olan A harfi vardı: (Â). Koridorun başındaki odaya baktık, kapısına tebeşirle büyük bir -yuvarlaksız- A harfi çizilmişti. İçeriden yeni doğmuş bir çocuğun ağlama sesi geliyordu. Onu yatıştırmaya çalışan bir yetişkin sesi arandım, duymadım. Odamı uzun koridorun sonunda bulduk.

Kapıyı açtım. İlk gözüme çarpan, geniş, üç kişilik bir yataktı. Yaşlı Lapon'un ölüsünü yatağa koymuşlardı. Cesedi kucaklayıp pencereden aşağı, gece ışığının değdiği toprağa attım. O aşağı düşerken ben de yukarı çıkacakmışım gibi bir hafiflik hissettim içimde. Güneyli kadınlar çoktan soyunup yatağa girmişti, ben de girdim. Seviştik.

Sabah beni uyandıran Finli kadına paramı ödeyip çıktım. Hanın üstüne kurulduğu tepeden aşağı inerken uyurken bıraktığım güneylileri düşündüm. Biri sevişirken kulağıma, geldikleri yerele, hiç bitirilemeyen, organik görünümlü bir yapı olduğundan sözetmiş, 'buralara gecenin indiği zamanlar gene gelecek, ama bazı şeyler hiç bitmez' demişti. 'Vücutlarımızla' deeli ötekisi, 'belki biz tamamlarız'. Sevişmemiz hiç bitmedi. Ama yapı ela hiç tamamlanmadı. Odadan çıkarken birbirlerine sarılmışlardı. Onlara ilk kez dikkatle baktım. Biri kısa düz saçlı,

çok zayıftı. Ötekisi de zayıftı sanıyorum, üstündeki çarşaf yüzünden pek göremeelim. Yüzü, kendi gür saçlarıyla, sarıleliği kısa saçlı kaelinin sırtının arasında kaybolmuştu. Sol eli arkadaşının zayıf bacaklarının üstüneleydi.

Kentten uzaklaşırken 'önce' gerçekliğini yitiriyor, düşleşiye)rdu. O kenti hiç yaşamamış okluğuma ikna etsem de kendimi, düşün gerçekliğinden kaçamayacaktım. 'Bir yere ait' başka düşlerim vareli artık.

Üçüncü boru sesi

Kuzey kutup dairesinin üstündeki gölgeler hanında yalnız düşler vardı artık. 'Önce' gibi, 'şimdi' de düşleşiyordu, uyanamayacağım bembeyaz bir düşe. Bir önceki gün trenden indiğim istasyonu bulamıyordum, raylar ela yoktu ama tahta trenler hızla sağımdan solumdan geçiyordu. Yavaşladıklarında elimi uzatıyordum, yumuşak tahta içeri çöküyordu.

Anımsama düş görmekti artık. Sevgiyi, beni kaçtığım o uzama döndüremeyecek düşsel gölgelere duyuyordum. Acı, düş görmemektir. Üçüncü boru sesinden sonra kaçış bitmişti. En kuzeyele, son bırakacaklarımı da bırakmışım artık. Ben de bir elüşsel gölgeyim gece yarısı güneşinin altında.

KONUŞMALAR

(Ibanez V-300.85030134T)

yekta kopan

6. E.

sigaranın dumanı dişlerin arasında bir göründü mü, göğün merkezine doğru sorgusuz sualsiz bir yolculuğa çıkıyor elemektir, ardındaki görüntüleri aynı canlılıkta tutup, bir arnavutköy yalısının betonlaşmamış saydamlığında dalgalanacaktır, yol boyunca, sonra bir deja vu gibi bedeli ödenmiş düzensizliklerle yaşanır, ölür. bütün bir yolculuğu yalandır, sorguya çekilmiyor olmanın getirdiği kural tanımazlıkla yalanlara saklar kişiliğini, ayın ışığını incitmek istemeyen gölgesiz buluta yarınsız, terbiyesiz, siz'siz bir giriş yapar, acımasız bir mide bulantısı, kesintisiz, serseri bir aşk. çarşafsız bir döşeğe serilmiş yırtık pırtık battaniye yalnızlığıyla uçar bulut başka pencerelere, yalan susmaz.

5. A.

*ona kötü bir şey olsun istedim,
bana aşık olsun istedim.
Lale Müldür.*

hiç kimse söylemedi mi bu patlamış buluta çağdaşlığa pantolon çıkarılmayacağını? boyasını silmeyi unutmuş, kıkır kıkır gülüyor, kendine dönmeden anlatmalı yarım bir insanın nasıl seviştiğini, gözler ki serbest bırakır altın kafes cinselliğinin sertliğini, yatağı dövüyor, gözlerinden yaşlar akıyor, gülüyor, görme, görme, görme, daha doğmaz ki güneş, damarları ortaya çıkmış göğsünün, yağmurlarla, bulut pantolonunu farkediyor. yastığa bulaşmış boyalar.

4. D.

bir ağlayıştı, kavuşma noktasını arardı perdenin, yırtabilmek, gıcirtısı şiirli tahta kokusunu içine çekebilmek için. üşümüş elleri dolaşırdı kıpkırmızı mührü döşemeye akmış bir damganın üstünde, kabartılı/abartılı, ilk kar düşerdi dudaklarına; şekeri unutulmuş boyasız pamuk helva, kan damlası süzülür dudağından gece kokusu gelirdi, midesi yumruk olurdu, kasığı mağara, usundan uslu olmadığı anların şarkıları resm-i geçit yaparlardı, kaçarlardı, sessiz ama kararlı bir uçurtma yükselirdi "enola gay. enola gay. enola gay. enola gay..." kapah mekan rüzgarlarından biri gelir kulağına dolardı, güler, elinin tersiyle ayırırdı perdenin kanatlarını, öpüşen dudakları, ışık omuzlarından tırmanıp diline, otururdu sözlerine, bunlar olurdu, her akşam olurdu.

3- G.

*Biliyorsunuz parkların
Sizi çağıran tarafları
İnsanın gizli, karanlık köşeleriyle oranlı.
Edip Cansever.*

kedi gelir, mırıldanır, çimen hışırdar, korkar, saatler tıkırclar. tıkırtılar gelir, güler, saygısızlık gelir, tükürür, direnci kırılmış bir kuşun kanadı gelir, gölgesi gelir, kiraz ağacı koşar, karıncalarını alır. gelir sonra, o da gelir, çilek getirir, kırmızı. erik ister, yeşil, vapurdan denize atlayan yaşı gelir; tuzlu intihar kokulu, çağlar gelir, küflü, ayaklarında karasular, oturmak isterler, rakı isterler, çöllere gelir yumuşacık karınlarıyla. korkuyu bekler, ürkerler, güneş gelir, kuyuya düşmüş ışıklarıyla, şarkı söyler, bir de bakarsın umutsuzluk gelir, kusarken yalnızlığını ırmaklara, yarıda bırakıp doğayı, bir kadının dudakları gibi gelir oturur karşıma, hemen bakıp yanıma; işte, derim, şimdi... sen ne zaman gelelin ki?

2. B.

... ne çok kışlar oldular: öyle çok. zarif bir gece yürüdüler, susmamak için. ateş. kendi keşifleri ateşi tenleriyle söndürdüler, zaman düşmanı çocuklar, kara görmeden altı ay, hindistan kıyılarında dişetlerini ovuşturan bir erkeği, ya Hak! ya hak?., titriyor geçip gitmez yelkovan korkularıyla bir yel. bir göğüs bul kendine, nefes al artık, erdik günlerine kış. üzerine uzanan bir cesedi itemeyip uçurumlara, düş uçurumlara, üşü. hesapsız bir mahcubiyetle gözlerini ısıtmaya çalışırken yakalanan bir çocuk ol. öyle çok ol. ne kadar hoyrat bir giz bu, tükürüyor yüzüne, alaycı bir güz bu, geçiştiriyor kendini, gibi. sen yine köse bir tohum ol, çek ciğerlerine düşü. üşü.

1 E

-ben intihar edeceğim, sen de seyredeceksin.
-hayır, bu isteyeceğim son şey olurdu.
-demek ölmemi istemiyorsun.
-ölmen beni ilgilendirmiyor, sadece bir intiharı seyretmek istemiyorum.
-ben de istemem.
-bir intiharı seyretmeyi mi?
-hayır, ölmeyi.
-ama intihar ediyorsun.
-ölmüyorum ki. sadece ben intihar edeceğim, sen de seyredeceksin.

"BENİ MERAK ETMİYORSUN"

ahmet ortaçağ

Arabanın kapısını çekti. Ağzındaki sigara külünü almış, dumanı burnuna, gözlerine doluyor. Boğazında daha önce tatmadığı bir yanma, zihninde takılmış monologlar. Durmadan geri sararak anonim hikayeyi tekrar tekrar anlatıyorlar. Bıkmadan, usanmadan. Bitkinlik bu gidişleri bitirmeyecek. Her adımda gece geçmişte uzayacak. Kül düştü.

Pantolonuna çarparak dağılmış. Bej doku üzerinde parçacıkların nasıl karıncalandığına baktı bir süre. Sonra elini üzerine kapadı ve kumaşa bastırdı. Tıpkı daha önce halıya döktüğü kahvenin üstüne bastığı gibi. Gömleğine dökülen yağın bıraktığı iz gibi. Ait oldukları yeri bulan lekelerle uğraşmayacaktı artık.

Arabayı çalıştırdı. Direksiyonu çevirmeye başladı. Sağa, sağa, düz, sola... İçine doğru uzamakta olan yolda bir hedef, bir varış noktası yoktu. Pencereyi indirdi. Yüzüne çarpan iyot kokusu yetiştirdi imdada. Ve bilinmedik vaadleri yeşertecek nem. Uçsuz dalgaların peşinde, koyu griden maviye, vakti gelmiş kavuşma. Burnuna kömür ateşinde kızarmış balık tütüyor şimdi. Dilinde yosun tatlılardan bir kamaşma. Balıkçı cansız bedenlere hayat vermek derdinde, elindeki süngerle tezgahına su fışkırtıyor. İpin bir ucunda hayatı boyunca o derin hazzı yaşamış adam, kim bilir kaç kez, diğer ucunda avına kapılmak için sabırsızlanan istavrit, hayatında ilk kez. Adam mest. Avını avlıyor. Balık da.

Deniz yanıbaşında koşuyor. Arasıra binalar, ağaçlar aralarına giriyor. Onu tekrar yakalamak için gaza basası geliyor, hızını kesecek arabaları gözüpekçe sollayası. Ama ilk trafik lambası dikiliyor karşısına. Her zaman tezcanla yetişip geçtiği san ışık, kabuğunu kendi tırnaklarıyla kazıdığı yaradan sızan kırmızıda bekletiyor onu.

"Beni merak etmiyorsun!"

Üç ay sürmüş ilişkinin dibinde bıraktığı tortu. İlişki, ayn kulvarlarda kazanmak için kulaçlanan yans. Aşk ise çoktan yıllanmış, içilmeyi bekliyor. Merak edilmeyenler;

Tekrar tekrar parmak izlerine bırakılan eski fotoğraflar; üzerinden defalarca geçilen ve her seferinde ayrıntılarından yitiren acı tatlı anılar; anne, baba, kardeş, eski arkadaşlar, dostlar. Ağızlarda her dem lezzet, bildik tarifler.

Bir fotoğraf. Masanın etrafında sekiz, on kişi. Yüzlerde içkinin bırakmış olduğu kaygan iz ve o anın

ölümsüzlüğüne kaldırılmış kadehler. Kaygısız belki mutlu. Kağıdı terkedip havaya yayılıyor, gülen esmer yüz, uzun dökük kahküller, parlayan göz, kahkahanın ardından bakan dişler: Siyah beyaz atılmış tarih, solmaya yüz tutmuş satır, korumaya alınmış bir tapu. Duvarlarda raflar boyu dizilmiş kitaplar, plaklar. Her biri üzerinde hak iddia eden, geçmişin arşivinde onun adına başvurulacak kaynaklar: Gün be gün, ay be ay, yıl be yıl düşüncelerin, hislerin ilk gün tazeliğinde dondurulmuş olduğu referanslar.

Tüketilmiş fakat yeni parmak izleriyle buluşturulmayı bekliyorlar. Geçmiş bırak, sende şimdiyi yaşamak istiyorum. Ellerimiz kayıp giderken tutunabileceğimiz tek an, bu an: Şimdi.

Yanında yatıyor, uykunu yaşıyorum. Bu anı yaşamak kolay değil. Ya geçmişe gömülüp bellek labirentinde bir çıkış arıyor insan, önüne dikilen seit duvarlara çarparak, ya da geleceğe dair kurgular yaparak çıkışı gelecekte arıyor. Oysa çıkışı cliye bir şey yok bellek için. Tek gerçek burada ve şimdi.

"Beni seviyor musun?"

Hayır. Anı yaşatacak güç yok sende. Sevgiyi sahip olduğun tek şey sandığın geçmişle geçmişle yalnızlığından ürkütüğün gelecek arasında felcediyorsun. Geleceğin olarak sarıldığın, geçmişte yaşamaya devam eden ilişkiler, hepsi birer alışkanlık, hepsi anı defterine mahkum, ölü doğmuş birer aşk. Seni merak etmiyorum. Rüyanda ne gördüğünü, kiminle ne konuştuğunu, ne paylaştığını, kime dokunduğunu, kimi öptüğünü. Sadece yanındaki yatıyorum; kalbini dinliyorum, soluğunu duyuyorum, kokluyorum.

Merak etmiyoam. Miğferin ardındakini gözetlemeyi değil, kalkanlarına saldırmayı değil, zırhının arasından bana sızmanı, tenime ulaşmanı istiyorum. Ve kızmıyorum şimdi; 'o an'ları es geçtiğin, vaadlerin peşinde geçmiş ya da gelecekte bana bir 'an'lam aradığın için.

Kızdırmıyorum; 'evcilik oyunu' nostaljisini kırdığım için. Yine de anlar seninle yaşamaya devam ediyor. Ne kadar sürer? Duru gerçek çökeline dek, kristalleşip belleğin bir köşesine yerleşerek.

Yavaşladı ve park yeri aramak için hikayeye bir süre ara verdi.

Bu sahil kasabasında her şey ne kadar da değişmiş. Trolleybüslerin arada bir boynuz atıp sıkıştırdığı bu caddede, bir zamanlar ödevlerini bitirmeye eve

koştururdu; elinde sefer taşı, arkasında sırt. çantası; geçen zaman sadece yükünü arttırmış ve şimdi sırtlanılmak için hayat sırada bekliyor. Bir farkla; eski parlak öğrencinin görmek için gece gündüz çırpındığı 'takdirlerin yerini artık hiçbir şey almıyor.

Hava karardığı için esnaf ve halk çarşısı terketmiş, eski tahta evlerin önü lüks arabalara bırakılmış. Bu köy gecenin kuytusuna sığınanlar için bir koy, şimdilerde. Arabayı park etti ve bara girdi. Sıcak ve nem üzerine yapıştı. Çok sayıdaki zenci köşeleri tutmuş. Gözlerden sıyrılıp bir içki söyledi. Sigarasına el atmıştı ki alkolü yüzünden akan bir zenci çakmağını yakarak uzattı. Ezberlenmiş bir diyalog için ilk hareketti ve diğerleri takip etti: kulağına uzandı, bir şeyler soaldı, bir şeyler cevaplandı. O anı hayata geçiren tek şey adamın tuhaf kokuşuydu. Koyu koku. Bir 'o-an' yargı.

Bardağını alıp dışarıya çıktı. Burnu laham ekşisi iyot kokusunu izledi. Vücudu ayaklarını kaldırıp indirdi, civardan soyutlanmış bir yer gözledi ve onu deniz kenarındaki kaldırıma oturttu. Bedeni bir yer buldu. Peki içindeki dipsizliğe geçmişten, taa çocukluk yıllarından bu yana boşalıp duran kırılganlık sonunu nerede bulacak?

Bardaktan bir yudum, sigaradan bir nefes aldı. Zencilerle kıştıran kızlara, motorsikletlerin etrafında şamata yapan gençlere baktı. Derken biraz önce barda sigarasını yakan zencinin ona doğru adımladığını farketti. Zenci geldi ve onu sıkıştırarak yanına, kaldırıma oturdu.

Ona bakmadı. Biraz sonra zenci elindeki bira kutusunu onun önüne koydu ve sessizliği sürdürdü. Ona yine bakmadı. Aralarında iletilimsizliğin yoğun iletimi yaşanıyor, edimsizlik gitgide büyüyordu. Birkaç saniye geçmedi ki ensesinde patlayan bir yumrukla sarsıldı. Başını çevirdi. Zenci iki yana açtığı konuşan ellerini tek sözcükle noktaladı: 'Evet?'

Hiçbir şey yapmadı, yapamadı. Bedeni kilitlenmiş. Çoktandır içinde yok ettiği anlar zencinin yüzünde patlıyor sanki, saldırganlığı dize getiriyor, eritiyor. Ve tek taraflı olarak yaşamaya devam ettiği, gün içinde onu nadiren terk eden 'o an' ise tek merak duygusuyla yine gerçeğine dönüyor:

"Acaba 'o an' seyrek de olsa paylaşıyor mu?"

Yerinden doğruldu. Güç aldığı gözlerin arasından kendi adımlarıyla geçti. Ensesinde kaç çift göz kaldı, sayamadı. Yalnızca uzaklaştıkça birer birer eksildiklerini duydu. Arabaya vardığında ise ayakta duracak hali kalmamıştı. Arabaya bindi. Bekledi. Radyoyu açtı. Sesler, yalnızlığı alıp dağıtıyor, karoserden havaya atlayan dalgaboyları boşlukta ilerliyor, suda, taşta, bulutta kırılıyor; ama varlığını sürdürüyor.

İlk defa duyduğu şarkının sözleri yaşadıklarına altyazı

oluyor kafasında. Abartısız, katıksız, sınırsız tutkuya. Yollardan geçiyor. İçi acıyor. Tek yönlü yol onu yeni bir gerçekliğin yaratılmasını bekleyen odasına bırakacak.

Eve az kaldı. Işıklardan sonra sola dönecek, dört yol ağzında selektörleri yakacak, evin civarında park etmek için boş bir yer arayacak.

Işıklardan sonra sola döndü. Dört yol ağzında selektörleri yaktı. Evin önünü bulmamıştı ki radyonun pürüzsüz, pak sesini neşterleyen periyodik uğultuyu farketti. Arabadan geliyordu. Vidası gevşemiş bir yayın gıcirtısı olabiliirdi, veya motoru soğutan pervanenin kayışının. Arabayı durdurdu. Radyoyu kapattı. Sessizlik. Bekleyişi bu kez daha yakından gelen keskin bir cınlama kesti. Telaşla arabadan indi, kaportayı açtı. Motorun içine doğru korkarak eğildi, bakındı. Sesi takip etmeye çalıştı, sağ ön tekerleğe yaklaştı. Yere eğilmişti ki şaşkın gözleri çamurluğun altından kayıp çıkan bir kedi yavrusuyla buluştu. Üstü yağ içindeydi ve titriyordu. Ne yapacağını şaşırdı. Olup biteni kavramaya çalıştı. Nasıl olup arabasına sığındığını kestiremediği bu yavru gizli bir güç tarafından iletilmiş bir çağrıydı sanki. O an, bu olağandışılığı tüm iştahıyla yutarken, içindeki tenhalığın yavru kediye karşı kabaaran sorumlulukla birlikte nasıl dağılıp yok olduğunu yaşadığı heyecanla. Sonra karar vermişliğin kesinliğiyle çantasından kağıt mendil çıkardı ve tüylerin üzerindeki siyah yağ tabakasını silmeye başladı. Kesiksiz atışlar mendilin altından eline vuruyordu. En ufak leke kalmayınca kadar uzun uzun tüylerini sildi. Hoşuna gitmiş olmalıydı ki saat alarmı bağırsıklar yerini keyif dolu, tok gırlamalara bırakmıştı.

Kararmış mendili çöpe attı. Yavruyu sıkıca kavradı ve kucığına bastırıldı. Şefkat dolu elle okşadı, okşadı.

"Beni merak etmiyorsun!"

Nereden çıktın sen? Nerelisin? Hangi şehirden? Annene mi benziyorsun, babana mı? Bu esmer tüyler doğulu atalarından mı kök alıyor? Dökme gözler sanki Kleopatra'ninkilerden izler taşıyor. Peki annen merak etmiyor mu seni? Aramıyor mu?

Nasıl düştün buraya? Kuyruğundaki yara?

Çok tekme mi yedin bu cılız bedene? Konıyamadın mı kendini? Sana saldıranlara kabarmadın mı yeterince?

Hadi anlat. Dinliyorum!

Peki gel. Bitti hepsi. Gel kucığıma!

Hazırım;

ihtiyaç duyduğunda

yanında olmaya,

yalnızlığı unutturmaya.

HAYALET GEMİ
İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 26 Eylül / Ekim 1995
60000 TL KDV Dahil

Sahibi

TEKNOFİL
Teknoloji Tasarım Limited Şirketi adına
Adnan KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Sedef ERKMAN

Yazı Kurulu

Sedef ERKMAN
Murat GÜLSOY
Nazlı ÖKTEN
Pınar TÜREN
Halide VELİOĞLU

Katkıda Bulunanlar

Nejat AKSOY
H. Tuğrul ATASOY
Çiğdem ÇALKILIÇ
Gül ÇETİN
Orhan Cem ÇETİN
Derya ERKENCİ
Zeynep GÜNSÜR
Muharrem Aydın IRMAK
Ergun KOCABIYIK
Yekta KOPAN
MİYA-SE
' Ahmet ORTAÇDAĞ
Yasemin SARIKAYA
Faruk İLAY

Kapak Tasarımı

Yalçın KAKACA

Baskı

NET Matbaacılık

**Eğer *Hayalet Gemi* ile
ilişki kurmak
istiyorsanız...**

**Herhangi bir evin loş
odalarından birinde
gözlerinizi kapatın.
Ve karanlıkta bir koltuğa
kendinizi bırakıp,
geçmişi ve geleceği
ve
en önemlisi bugünü
düşünüp sorular sorun.
Sonra
yaklaşmakta olan
Hayalet Gemi 'yi
düşleyin.**

**Ya da
bize yazın.**

DIALOGUE a. (Yun. *dialogos'tzn*). 1. Karşılıklı konuşma. -2. Bir edebiyat ya da tiyatro yapıtında kişiler arasında karşılıklı söylenen sözler bütünü; bir film senaryosunda, olayın akışında yer alan oyuncular arasında konuşulması için hazırlanan metin. -3- Kişiler ya da siyasi, ideolojik, toplumsal, ekonomik yandaşlar, karşıtlar arasında ayrılıkları içeren konular üzerinde bir anlaşmaya ya da geçici uzlaşmaya varmayı amaçlayan görüşme; müzakere.

DIALOGUE CAFE a. 1. Kafeterya hizmetlerinin yanısıını geniş bir kitaplık, satranç, faks ve bilgisayarda tez/ödev yazma olanağı sağlayan yeni bir tür mekan. -2. Sabahları günlük gazeteler eşliğinde ev börekleri ve çay çeşitleri ile kahvaltı yapma durumu. -3- Tıp, Mühendislik, Sosyal Bilimler, Edebiyat konularında referans kitapların, ikinci el ve/veya kullanılmış kitapların bir kafeterya ortamında kiralanmaya / okunmaya sunulma biçimi. -4. Sadece R.Hisarüstü 6.Sok (Fırın Sok.) Emek ap. No 3 Giriş Katı'nda var olan bir yaşam tarzı.

DIALOGUE CAFE

Tel / Faks: (212) 257 86 87